

KINCSES KÁROLY • ZALÁN TIBOR

TÖRÖK LÁSZLÓ

FOTÓPOÉZIS
PHOTOPOESIS

TÖRÖK

CSOÓRI SÁNDOR

„A kép tehát nem csak villanás,
amit rögtön el is lehet felejteni, de esemény is.
Ereje nem abban van, hogy igaz, hanem, hogy elképzelhető.
Az elképzelhető kép semmivel sem kevesebb,
mint a végig gondolható gondolat.”

(Idézte Török László akadémiai székfoglalóján, 2015. március 20-án, Budapesten)

SÁNDOR CSOÓRI

„So, the picture is not only a flash that can be forgotten
in a moment, but also an event. Its strength does not come
from the fact that it is true. The picture that can be imagined is nothing less than
the thought that can be thought through.“

(A quotation by Sándor Csoóri, cited by Török during his Academic Inauguration 20th March 2015, Budapest.)

*Albumomat, nagy barátom,
Balaskó Jenő költő emlékének ajánlom*
Török László
*I dedicate the album to the memory
of my great friend, Jenő Balaskó*
László Török

KINCSES KÁROLY • ZALÁN TIBOR

TÖRÖK LÁSZLÓ

FOTÓPOÉZIS PHOTOPOESIS

© Minden jog fenntartva
© All rights reserved
Szöveg: Kincses Károly, Zalán Tibor
Text: Károly Kincses, Tibor Zalán
Fotográfia: a szerzők
Photos: the photographers

Felelős kiadó: Török Lászlóné, Pajta Galéria
Managing publisher: Lászlóné Török, Pajta Gallery

Fotó / photo: SIMON Csilla

A 70 éves Török László fotóművész az általa alapított salföldi Pajta Galériában
70-year-old László Török in the Pajta Gallery he founded in Salföld

TARTALOM CONTENTS

KINCSES Károly A Töröklét képei	9
Károly KINCSES Pictures of the Töröklét	9
ZALÁN Tibor Tűnődések egy életmű fragmentumai fölött	16
Tibor ZALÁN Musings upon the Fragments of an Oeuvre	17
FOTOGRÁFIÁK	25
PHOTOGRAPHS	25
FÜGGELÉK	153
APPENDIX	153

Köszönet támogatóimnak, az NKA Fotóművészeti Kollégiumának, a Bíró-Gombos Alapítványnak és a Pajta Galériának, akik nélkül összegző albumom nem jöhetett volna létre.

Külön köszönet barátaimnak: Harnóczy Órs fotóművésznek, Herendi Péter képző- és fotóművésznek, Kincses Károly fotómuzeológusnak, Zalán Tibor költőnek a maximális rámfigyelésért, a fordítói hölgycsapatnak: Zalán-Szabó Sárának, Zentai Adélnak, Seres Beátának és Solymosi Amandának az önzetlen segítségükért. Sok kollégámnak, akik a közel 50 éves pályafutásomnak és a Pajta Galéria folyamatos működésének odafigyelésükkel és alkotásaikkal egyaránt részesei voltak.

Köszönet képolvasóimnak is, akik érdeklődésükkel biztatást adtak. Végezetül megkülönböztetett köszönet a családomnak, akik lehetővé tették, segítették és el is viselték homogén vízióim alkotói folyamatait a fényérzékeny világban.

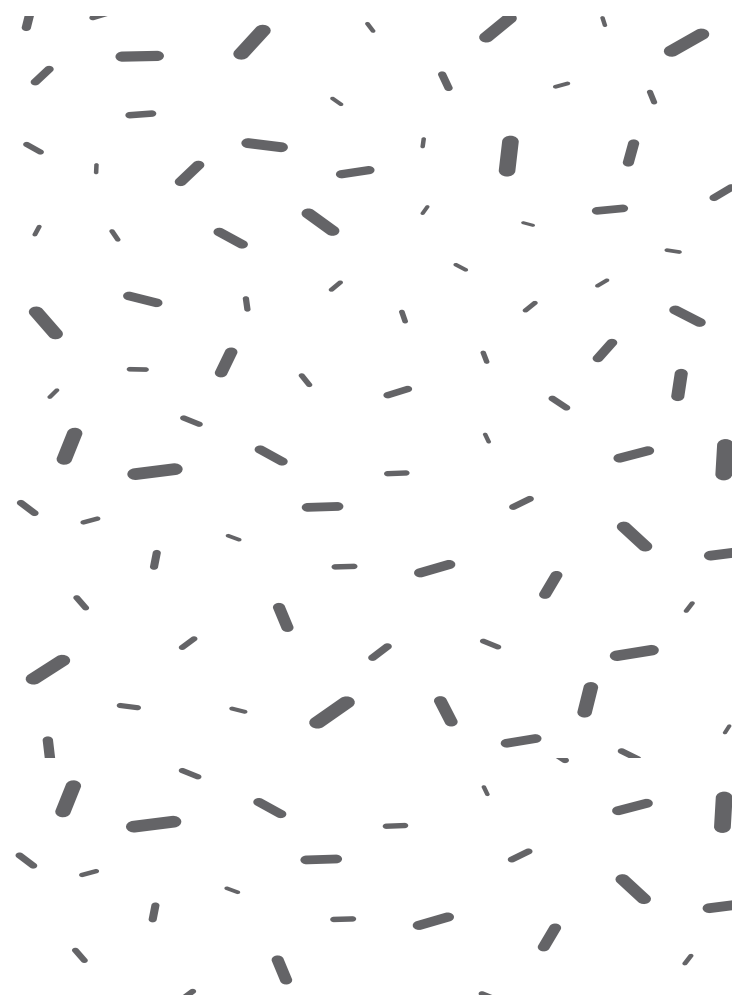
Török László

Thanks to the Photography Section of the National Cultural Fund of Hungary, the Bíró-Gombos Foundation and the Pajta Gallery for their support. My comprehensive album could not have been realized without them.

Special thanks to my friends: Órs Harnóczy photographer, Péter Herendi fine artist and photographer, Károly Kincses photo-museologist and Tibor Zalán poet for paying attention to me to the maximum. Thanks to the translator ladies' team: Sára Zalán-Szabó, Adél Zentai, Beáta Seres and Amanda Solymosi for their generous assistance. Thanks to many of my colleagues who have been part of my career for nearly 50 years now as well as the operation of the Pajta Gallery with their care, attention and works of art. Special thanks to my image-readers for encouraging me through their interest.

Finally, very special thanks to my family for allowing, assisting and tolerating the creative processes of my homogeneous visions in the photosensitive world.

László Török

A World Press Photo Aranyszem-díj, amelyet 1973-ban első magyar fotográfusként Török László vehetett át
The World Press Photo Golden Eye Award. He was the first Hungarian photographer to receive it in 1973

Fotó / photo: MÉSZÁROS László

KINCSES KÁROLY

A Töröklét képei

A World Press Photo Aranyszem-díja egy csapásra felforgatta a fiatal fotós csak nemrégiben indult pályáját. Munkaadója, az MTI elbocsátotta, sajtófotóra alkalmatlannak nyilvánították... 1973-at írtak. S bár ez akkor érzékenyen érintette Törököt, majd ötven évvel később, látva életútját, életművét, tetszik, nem tetszik, be kell valljuk, igazuk volt. Sosem lett volna belőle olyan igazi fotóriporter vagy sajtófotós, ha nem ebrudalják ki a sajtófotó szentélyének számító emtéiből. Hosszú távon viszont jól járt Török és jól járt a magyar fotográfia egésze is. A család után még egy képe kapott díjat rá egy évre a WPP-n, ez volt a *Nincs időnk várni*, s inentől Török alkotói pályája tulajdonképpen nagyobb kacsaringók és kitérők nélkül majd fél évszázada folytatódik mindmáig. Az áttünések, képmódosulások következtében szellemalakká váló emberi lények (legtöbbször meztelen nők), a speciális turnbull-kék szín, amit előszeretettel használ, a drapériák, málló kövek és falak mind-mind egy álomszerű, a valóságtól elemelt képi világot hoznak létre. Ez nyugodtan nevezhető Török védjegyének is, miként a poétikus, a költészet és a vizuális megjelenítés határterületein egyensúlyozó témái, képcímei is. Nevezük képköltészetnek? Vagy fotópoézisnek? Amennyiben az a kritériumok egyike, hogy az alkotó belső képeit, melyek agyában, lelkében gomolyogva valamiképpen testet öltenek, és a konkrét, valamint az általános mezőin egyaránt otthon lelnek, akkor bizonyára. Török nem fényképez csak úgy. Sokat töpreng, gondolkodik, beszélget, álmodik, s aztán egyszerre csak elkezd az idea megtestesülni, kiválasztja a modellt, megkeresi a helyszínt, előre kitalálja a képet, s mikor mindez megvan, exponál 1/125-öd másodpercet. Na, most akkor mi van? A fotó tényleg a pillanat művészete lenne? Hetekig, néha hónapokig tartó előkészületek után a másodperc törtrésze lenne az alkotási folyamat? Ugye, nem gondolják komolyan. Török minden képe hosszas spekuláció eredménye, a gép nélküli alkotói folyamat része. Belejátszanak személyes élményei, tapasztalatai is, de legalább ennyire fontosak azok az emberek, akik között élt, mozgott, s akik legnagyobb része a kortárs művészeti mozgalmaknak, főleg

Fotó / photo: URBÁN Ádám, 2012

KÁROLY KINCSES

Pictures of the Töröklét

The World Press Photo's Golden Eye Award had suddenly subverted the young photographer's also very young career. His employer, the MTI dismissed him, and he was pronounced unsuited for making press photos... The year was 1973. Though all of this has cut Török to the quick, like it or not, fifty years later, considering his biography and oeuvre, we must admit that they were right. He would have never become a real photo reporter or press photographer that he has turned out to be if he had not been flung out from the so-called sanctuary of press photography, the MTI. It was better for Török, bearing in mind the long run, and not only for Török, but also for the complete Hungarian photography. After *The Family*, another picture of his was awarded by the WPP, called *We Have No Time to Wait*, and later that for all intents and purposes for almost half a century Török's artistic career has continued up to the present day without any bigger flourishes or digressions. The ghost-like human beings (in most cases, female nudes) caused by the dissolves and the picture modifications, his partiality to the turnbull's blue, the draperies, the weathering stones and walls all create a dreamlike, unrealistic scenery. All of this can be safely called the trademarks of Török as can his themes and titles that are both poetic and visual. Should we call it picture poetry? Or photo poetry? Indeed, we can, if one of the criteria is that the inner pictures of the artist which somehow

materialize in his brain, in his soul find their homes both in a concrete and in a general sense. Török does not take a picture lightly. He ponders, thinks, talks, dreams a great deal, and after all this, the idea suddenly starts to materialize, then he chooses the model, searches for the location, plans the picture in advance, and after he has done all of this, he exposes for 1/125 seconds. So, what has just happened? Is the photograph really the art of the moment? After preparations that

az irodalomnak és azon belül is a lírának a művelői voltak. Zalán Tibor, Balaskó Jenő, Szervác József, Kukorelly Endre, Bella István, Bari Károly, Csajka Gábor Cyprián, Szikszay Károly, Szilágyi Ákos és Eörsi István vagy Tóth Erzsébet egyként hatottak Törökre személyükben is, verseikkel is. Ők is megverselték időnként, Török is készített *Idézet Balaskótól*, *Idézet Kukorellytől*... és hasonló című képeket, de ezek egyikét sem nevezhetnénk illusztrációnak. Nem a költők által leírt szavakhoz, hanem a velük közös életérzéshez, az azonos észjáráshoz, a dolgokhoz való közelítésmód hasonlóságaihoz köthetők. Azonos az érzékenységük, azonos az idegenkedésük a kommersztől, az elvárttól, a megkövetelttől. Ugyanazt gondolják, ugyanarról beszélnek, de egyikük eszköze a toll, a másiké a fényképezőgép. Ez nem nagyon általános a magyar fotográfia történetében. Török is megküzdött ezzel pályájának indulásakor. Hosszú évekig tartott, míg elfogadták, hogy ő ezen a nyelven beszél, ezt és így mondja. Aztán belenyugodtak. Ma meg már bekerült a magyar fotográfia Hall of Fame-jébe, igazodási pont lett, része a fotós nyelvnek, s ő, aki mindig menekült attól, hogy kövessen valakit vagy valakiket, hirtelen követhető helyzetbe került. Hogy ezt egy kicsit megnehezítse, el is költözött a fővárosból, elhúzódtott az újfajta nyüzsgéstől, helyezkedéstől. Ő, aki a Pajta Galériával, az Első Alkotócsoport vezetésével, kiállítások, könyvek, filmek, nyári workshopok szervezésével fontos szereplője volt a magyar fotográfiai életnek, most már ideje nagy részét nádfödéses salzföldi háza ámbitusán tölti, hátát a Pajta Galéria üvegfalának vetve, naphosszat füstöl, beszélget, poharaz. Megtalálta a helyét és őt is megtalálják azok, akiknek dolguk van vele, akiket érdekelnek a képei, akik tudni szeretnék a titkát, vagy csak egyszerűen vonzza őket Török választott létformája.

Nem biztos, hogy a néző ugyanazt és ugyanúgy gondolja Török idézeteit nézve. Végző soron minden kiállítási szituáció egy dipólusú interakció a kép és annak nézője között. Persze, fontos, lényeges, hogy a szerző mit mutat és hogyan, fontos, hogy milyen címet ír a kép alá, fontos a kurátor, hogy milyen helyzetben, mekkorában, milyen kontextusban állítja ki, fontos, hogy a mögöttem, a mellettem álló éppen mit mond, amit futtában elkap a fülem... Ez és még ezer más dolog számít. De az igazán lényeges, amikor az ember magára marad a képpel, felveszi azt a megfelelő távolságot, amikor már közte és a képfelület között létrejöhet az intim tér, s akkor elkezdhet nézni, érezni, gondolni, bármit... A képpel való személyes párbeszéd feltételeinek megteremtése minden kiállítás leglényege és alapvető célja. Vannak persze kiállítások, kiállítási képek fölös számban, melyek ezt ezért vagy azért nem igazán valósítják meg, de ez Török képeire, azok bemutatóira pont nem vonatkozik. Ám miután irodalmi ihletésű képei nem egyszerűen csak illusztrálják a verseket, nem egy egyszerű portréval mutatják meg a verselőket, ha-

take weeks, sometimes months, the creative process takes only a tiny part of a second? I hope that you don't think it is so. All Török's pictures are the result of a long contemplation, part of a machine-less creation. His personal experiences are playing an important role in this process, but the people he has lived among and known are at least this important, who are mostly contemporary artists, principally poets. Tibor Zalán, Jenő Balaskó, József Szervác, Endre Kukorelly, István Bella, Károly Bari, Gábor Cyprián Csajka, Károly Szikszay, Ákos Szilágyi and István Eörsi or Erzsébet Tóth has influenced Török both by their personalities and their poems. These poets have sometimes written about him, and Török has also created pictures titled like *Quotation from Balaskó*, *Quotation from Kukorelly*, and so on, but none of these artworks could be called illustrations. These pictures are not connected to the words written by the poets, but to the similar way they contemplate life, the similar understanding of the same things. They have the same sensitivity, they are both averse to the commercial, the expected and the required. They think the same things, they talk about the same things, but one uses the pen and the other uses the camera. This attitude is not usual in the history of the Hungarian photography. Török has also fought with this peculiarity when he started his career. It took many years for others to accept that he uses this language and „talks“ like this and „says“ things like this. Then everybody has acquiesced. As of today, Török has got into the Hungarian photography's Hall of Fame, has become a point of reference, is part of the language of photography, and he who has always abhorred to follow anybody, became somebody to follow. To make this following somewhat more difficult, he has moved away from the capital, removed himself from the bustle and self-positioning. He, who has been an important participant in the life of the Hungarian photography by founding the Pajta Gallery, leading the First Constructive Group and organizing exhibitions, book editions, film screenings, summer workshops, nowadays spends most of his time sitting on the porch of his thatched house at Salföld, leaning against the glass wall of the Pajta Gallery, smoking the day away, conversing and hobnobbing. He has found his place and he is also found by those who have something to do with him, who want to know his secret or simply are drawn to the lifestyle chosen by Török.

It is not sure that the viewer thinks the same and thinks the same way contemplating Török's quotations. In the end, all situations in an exhibition are a two-way interaction between the picture and its viewer. Undoubtedly

nem önmagukban is poétikusak, a valóságtól elemeltek, ezért dekódolásuk sem szimpla feladat. Kinek-kinek a saját személyiségét is munkába kell fognia Török képi világának megfejtéséhez. Nem egyszerű, de ki állította, hogy egy kép befogadása, egy kiállítás üzenetének megfejtése az lenne. Megkönnyíti talán kicsit a dolgunkat, hogy Török, bár monomániásan (monokromiálisan) állandóan ugyanazt mondja, mégis nagyon pontosan kirajzolható az egymást követő, egymást váltó alkotói periódusai. Ezekből építkezik az életmű.

A CSALÁD

Fotográfusi, művészi pályája ironikus, inkább a gegre, mint a vizuális hatásra épülő korai képeivel indult. Sikerek, életét meghatározó és irányt adó elismerések kísérték. A fiatalember a sikeresség előnyeit, hátrányait is megtapasztalta. 1973-ban, mint már írtam, robbantott, World Press Photo nagydíjas lett. A kép eldöntötte további sorsát, itt vált véglegessé Török és a fotográfia kapcsolata. Amennyit nyert, annyit látszólag vesztett is, mert az akkori kultúrpolitika

it is important what the author shows and how he does it, the title of the picture is important, the work of the curator is important, how the picture is displayed, in what situation, how big it is, what the context is, it is important what the viewers standing next to me say, whatever part of a conversation I catch...All of the above and a thousand more things count. But the most essential thing is that when you and the picture are alone, gauge the adequate distance in order to create the intimate place between you and the picture: after all of this, you can start to see, feel, think anything... Creating the personal conversation between the picture and the viewer is the essence and basic goal of any exhibition. Surely there are exhibitions and pictures in excess that don't implement this objective for whatever reason, but this cannot be said about Török's pictures and their displays. However, since his literally inspired pictures are not simply the illustrations of the poems or demonstrate the poets as portraits, but are poetical and unrealistic on their own account, interpreting them is not an easy task. All of us must involve our own personalities to solve the mysteries of Török's artistic world. It is not always trivial, but who has ever said that deciphering the message of an exhibition is simple. Perhaps the fact that Török though somewhat monomaniacally always says the same, the ensuing artistic periods can be identified very clearly: the oeuvre is built of these.

THE FAMILY

His early pictures that started his artistic photographic career are more ironic and rooted in gag than are based on visual effect. Then came success and acknowledgement that defined and determined his life. The young man experienced both the advantages and the drawbacks of success. As I have mentioned before, in 1973 his world exploded when he received the Golden Eye Award of the World Press Photo. This picture has determined his fate and made the relationship between Török and the photography final. Whatever he gained, he seemed to have lost, too, since the contemporary cultural policy regarded his success as a treason against the socialist ideal of family instead of an artistic one. *The Family* was followed by his other early pictures that also gained success: *We Have No Time to Wait* (1973), *Wobbler Train* (1977), *In memoriam of a camera* (1977), *After the Concert* (1976) and the other striking and intricate photos based on strong ideas that are precisely transmitted through his art. After a while, Török noticed that

nem művészi sikerként, hanem a szocialista családideál elárulásaként értékelte sikerét. *A család* után még jöttek a korai sikerképei: *Nincs időnk várni* (1973), *Bakavonat* (1977), *Egy kamera emlékére* (1977), *Koncert után* (1976) és a többi, frappáns, erős ötletre épülő, azt kidolgozottan, pontosan közlő fotók. Török egy idő után észrevette, hogy ezen képek direktisége, viszonylag egyszerű olvashatósága elfedte, felülírta mindazt, amire ekkor már vágyott, hogy képei többet jelentsenek a látvány kínálta élménynél, hogy ikonikusabb, kevésbé direkt eszközökkel érje el az általa kínált hatást. „Tehát ez volt a kiindulópont, és a díj adott egyfajta önbizalmat, hogy azokat a fotográfusi gondolatokat, amelyek bennem voltak, ehhez a teljesítményhez próbáljam viszonyítani...” (Medgyessi Gabriella: *25 év. Beszélgetés Török Lászlóval*. Szellemkép, 1998. 2-3. sz. 39. o.) Indult tovább a maga választotta útján.

MÓDOSULÁSOK

„Elkezdtem gondolkodni, hogy minél inkább redukáljam a fotográfia poén részét, hogy minél egyszerűbben, piktogram-szerűen fogalmazzam meg. Ezek a képek a *Módosulások* című könyvemben már letisztultabb ügynek tűnnek.” (Bacsikai Sándor: *Fotográfiai alkotóműhelyek: Pajta Galéria – Beszélgetés Török Lászlóval*. Fotóművészet 1996/5-6. szám, 3. o.) Ennek az iránynak az első megjelenési formája az 1977-ben készített *Egy kamera emlékére* című sorozat, ami Bella István *Halotti beszéd* című verse nyomán keletkezett. Majd rátalálva az előbb már vázolt gondolati, megjelenítési formákra, több fotója, fotópárja, triptichonja készült el, amiket először a Műcsarnok Helikon galériájában mutatott be *Módosulások* címmel 1983-ban.

Ezek a képek már barna és kék monokróm felvételek voltak és megjelentek könyv formában is, a *Fiatal Írók József Attila Köre* által kiadott *JAK Füzetek* 4. darabjaként mint fotográfiai kiadvány – még ugyanebben az évben. Előszavát Zalán Tibor írta. „A módosuláson keresztülment mindennapi képek a hétköznapi környezetbe visszahelyezve, valóságon túlinak, álomszerűen lebegőnek, szürrealistán asszociatívnek tűnnek. Török a valóságot komponálja elsősorban s nem a készített fotót. Ábrázolás helyett a kifejezést választja. Csak beállításokkal dolgozik.... Török László túlságosan is karakteres művész. Életét egyetlen mániákusan ismételt gesztusra teszi fel, bármilyen témához is nyúl. Valójában ez a gesztus az egyetlen témája. Ugyanazt ragozza az első képétől fogva az utolsóig.” Innen egyenes út vezetett Bari Károllyal való találkozásáig és közös munkájuk megkezdéséig.

the directness and the fact that they can be easily read obscured and overwrote everything that he wanted at that time: that his photos could mean more than the visual experience, so he can achieve his desired affect through more iconic and less direct effects. „So, this was the starting point, and the award lent me a sort of self-confidence to relate my thoughts about photography to this achievement...” (*25 év. Beszélgetés Török Lászlóval* by Gabriella Medgyesy. In: Szellemkép, 1998. 2-3., p. 39.) He continued his way on the path he has chosen.

MODIFICATIONS

„I started to ponder how to reduce the punchline part of photography to formulate my thoughts the simplest way possible, like pictograms. These pictures in my book titled *Alterations* are seem to be more clear-out.” (*Fotográfiai alkotóműhelyek: Pajta Galéria – Beszélgetés Török Lászlóval* by Sándor Bacsikai. In: Fotóművészet, 1996/5-6., p. 3.) The first embodiment of this trend was the series titled *In Memoriam of an camera* in 1977 based on the poem by István Bella titled *Halotti beszéd*. Consequently, after finding the aforementioned forms of display, many photos, pairs of photos and triptychs were realized, which were presented under the title *Alterations* at the Helikon Gallery of the Műcsarnok at Budapest in 1983.

These photographs were brown and blue monochromic artworks already, which appeared in a book, in the 4th part of the *JAK Füzetek* published by the Young Poets' Attila József Circle as a photographic publication in the same year. Its preface was written by Tibor Zalán. „The everyday pictures that underwent the alteration seem to be beyond the reality, to float in a dreamlike state and associative in a surrealist way when they are put back into their ordinary surroundings. Principally, Török composes the reality and not the photograph he made. Instead of portrayal, expression becomes authoritative. He works only with settings... László Török is an overly characteristic artist. He puts his life on the line for one a manically repeated gesture whichever themes he undertakes. In fact, this gesture is his only theme. He keeps reiterating the same thing from his first picture to his last.“ All of this paved his way to the meeting with Károly Bari and the commencement of their joint work

CIGÁNYOK

Elment vele erdélyi és hazai gyűjtőútjaira, ahol Károly a hagyományos cigány kultúra megmaradt emlékeit, lenyomatait jegyezte fel. Török pedig fényképezett, de nem az addig – hasonló helyzetben – mások által készített fotók toposzait használta fel. Nem szociográfikus közelítésű dokumentumfotókat készített, hanem a lényegi dolgok felé az elvont ábrázolásmód addigra már lényegében kialakított és begyakorolt eszközeivel közelített. Olyan fényképek jelentek meg a *Cigányok* kiállításban, aztán nyomtatott formában is, katalógusokban, képeslapok hasábjain, melyek Török nyelvén szóltak a súlyos problémáról. Egy más kultúrájú, más gyökerű, más életformát élő nép megmaradásáról és beilleszkedéséről, saját értékeinek vállalásáról és az asszimilációról. Számos formai eszközzel érte el, hogy képei ne a dolgról, hanem a jelenségről szóljanak. Az életnagyságú fotók a felvételekben (kép a képben effektus) fontos elemmé váltak, mint ahogy a dupla expozíciók által létrehozott bemozdult, szellemképszerű emberek is. A fehér drapéria megjelenése a helyszíneken egy metaforikus olvasatot eredményezett. A dokumentumfotósok által előszeretettel használt fekete-fehér felvételektől vagy a riportfotók színes képeitől eltérve választott magának egy jellegzetes ciánkék színt, ezzel tovább fokozva szándékát, hogy a monokróm környezettel még jobban elemelje őket a valódi tárgyiasságtól a képtárgy tárgyiasságába.

Nemcsak létrehozott egy nem avuló fotóciklust, hanem saját magának is kijelölte azt az utat, amit azóta sem nagyon hagyott el. Munkái előzetesen kigondolt, és utána elkészítetett fotográfiai, gyakran hónapok vagy akár évek is eltelhetnek a gondolat és a megvalósulás között. Török ezt mondta Gera Mihály kérdésére, mely a képek keletkezés-történetét firtatta: „Az én fotóim nem pillanatképek. Helyzeteket élek meg, amiket azután megpróbálok rekonstruálni.” (Idézi Gera Mihály: *Cigányok*, Új Tükör, 1982. dec. 12.)

Ennek fényében Gera meglehetősen pontosan rekonstruálja Török alkotói módszerét a *Cigányok* kiállítás anyagát elemelve. „A megélt helyzetekhez motívumokat keresett. Ágas-bogas fát, utcarészletet,, ütött-kopott vályogfalat, szobabelsőt, majd elhelyezett a kép terében

GYPSIES

Török accompanied Bari on his trips throughout the country and Transylvania where Bari recorded the remaining memories, imprints of the traditional Gypsy culture. In turn, Török took photographs, but he did not use the topics the previous photographers employed in similar positions. Instead of taking sociographically documentary photos, he approached the essential with the by then largely established and well-practiced means of abstract description. The photographs that appeared both in the exhibition titled *Gypsies* and in printed forms (in catalogues and on the pages of magazines) spoke in the language of Török about very serious matters: the perseverance and integration of an ethnical group that has a different culture, has different roots and leads a different lifestyle, how it accepts its merits, and also about its assimilation. By using many formal effects, he achieved that his pictures show the phenomenon and not the things they depict. The life-sized photographs on the pictures themselves (the effect is called picture in the picture) became important tools, as are the out of focus, ghost-like human forms generated by the double expositions.

The presence of the white shrouds at the locations resulted in a metaphoric read. Unlike the black and white shots used mainly by the documentary photographers or the full colour photographs appearing in reports, he chose a specific cyanic blue for himself, so he put even more emphasis on his intentions: by using this monochromic setting he could abstract his subjects from the realistic objectivity and move them to the artistic objectivity.

Not only he created a photographic cycle that does not age, but he also appointed the road for himself, the road that he has never really left since. His works are previously conceived ideas that are realized in photographs later, often months or even years pass between the idea and its realization. Török has answered the following when

Cigányok – kiállítás megnyitó. Gödöllő, 1982
Gypsies – Gödöllő, exhibition opening, 1982
Török László, Bari Károly és Kincses Károly

Gera Mihály(†) és Zoltán Péter

egy hófehér leplet, vagy egy ugyanott készült hatalmasra nagyított fénykép kópiáját, esetleg egymásba mosta, mozgatta a részleteket. A meghökkentő eredmény: a kép a valóságot sugallja. A visszatérő motívumok szimbólummá növekednek. A szereplők pedig, amellet, hogy önmaguk lényegét adják, egyben egy általánosítható sorstípus örök jegyeit is felmutatják. A megejtő szépségű és mély emberséget sugárzó képsor hatása nem pillanatnyi.” (Gera Mihály: *Cigányok*, Új Tükör, 1982. dec. 12.

IDÉZETEK

Folytatódott a szisztematikus életműépítés. Innen már a *Módosulások* Törökje az *Idézetek* felé tartott, melynek minden képe a magyar irodalom egykor volt és még ma is élő alkotóira, azok gondosan kiválasztott műveire reflektál. Itt már Török teljes, rá jellemző fotográfiai arzenálja felvonul. Mi rejtezik a fegyvertárában? Sorolom. Többnyire monokróm fotók kerülnek ki a keze alól, színük többnyire kék, néha barna. Törökös védjegy a kettős, hármas vagy bemozdulásos expoziáció. A montázstechnika. A meztelen női test gyakori szerepeltetése. A gyakorta alkalmazott leplek, a gyúrt hátterek. A kép és a szöveg egy képen való azonos fajsúlyú megjelenése. Hagytam még ki valamit? Talán a fények és az árnyékok hangsúlyos szerepeltetése. Költő és irodalmár ismerőseiről, barátairól állított ki egy redukált színvilágú kiállítást a Váci utcai Fotóművészeti Galériában *Idézetek* címmel 1986-ban. Itt volt látható vegytisztán mindaz, amit Török eltervezett, és immáron következtesen csinált: hidat verni két eltérő művészeti ág közé, az írott költői képet szoros kapcsolatba hozni a fényírt képpel.

És a képek, melyek, ha egy szó, egy gondolat, egy vers elindított Törökben valamit, előbb-utóbb képben megtestesült verssé értek. Inkább utóbb. Mert a legtöbb képén sokat töprengett, vázlatokat írt és rajzolt hozzájuk, válogatott a megfelelőnél is megfelelőbb modellek között, akik testükkel járultak hozzá a kétszeres, szavakban és képekben létrejövő költői gondolat láthatóvá válásához. Újfent Zalán Tibor: „... Képeinek két állandó szereplője a meztelen női test és a teret szimbolizáló, megsemmisítő gyűrött drapéria... A művész nem bízik a természet önelrendező elvében. Az ő fotós pillanatai számára nincsenek természetes beállások, mert a jelek, a természeti jelek veszítik el őszinteségüket, pontosabban az önjelentésüket.... Török tehát a másik oldalról indul, az önmagukra redukált jelek felől. Jelet választ. Első és kizárólagos jele a meztelen nő... A fotó megszünteti a környezetet is, a reálisnak tűnő valóság helyét cserél az irreálisnak tűnő konstruált valósággal.” (A *lényeg mindig meztelen*. Élet és Irodalom, 1982. márc. 19.)

questioned by Mihály Gera concerning the origins of the pictures: „My photographs are not snapshots. I live through situations that I try to reconstruct afterwards.“ (Quoted by Mihály Gera in his article titled *Cigányok*. In: Új Tükör, 12/12/82.)

Taking all of this into account, Gera recreates closely the artistic methods of Török when he analyses the material of the exhibition titled Gypsies. „He searched for motifs to describe the situations he lived in. Rugged trees, parts of a street, tumble-down adobes, interiors, then he placed in the dimension of the picture a snow-white shroud, or the enormously magnified copy of a photo taken in the same place, or perhaps he mashed together these parts. The result is astonishing: the picture suggests the actuality. The recurring motifs grow to be symbols. The participants, on the other hand, while present their substance, also show the eternal signs of a fate that can be generalized. The effect of the awe-inspiringly beautiful and deeply humane photographs is not instantaneous.“ (*Cigányok* by Mihály Gera. In: Új Tükör, 12/12/82.)

QUOTATIONS

The systematic building of the oeuvre continued. From here, the Török of the era of *Modifications* turned his attention to the *Quotations*, which pictures reflect both to the living and dead authors of the Hungarian literature and their hand-picked pieces. Here we find the whole photographic arsenal that is specific to Török. What does it contain? I count it all out. He mostly creates monochromic pictures, their colours mainly blue, sometimes brown. The twice or three-time expositions or the out of focus technique become the trademark of Török. The montage. The frequent usage of the female nude. The application of shrouds and wrinkled backgrounds. Have I left something out? Maybe the emphatic use of the chiaroscuro. He organized an exhibition in reduced colours in 1986 at the Fotóművészeti Galéria at Váci Street concentrating on his poet acquaintances and friends titled *Quotations*. By this stage of his career, what he had planned and already been doing for a while has crystallised out: forging a connection between two different types of art, to make a strong connection between the written poetic picture and the picture created by light.

And the pictures, inspired by a word, an idea, a poem, sooner or later became poems embodied in a photograph. Most of the time, later. Later, because he has contemplated all his pictures for a long time, he has drawn sketches, made

SALFÖLDI ANZIKSZ

Török László életművének ezeddig utolsó, a jelen pillanatig tartó ciklusa Salföldön készül. Amikor 1991-ben Düsseldorfban Kodak-díjat kapott, akkor döntött úgy, hogy a Fotóművészeti Galéria pánikszerű gyorsasággal való megszüntetésével keletkezett hiány mérséklésére a Káli-medencében fekvő varázsos hangulatú kis faluban, Salföldön a már meglévő parasztháza melletti pajtát átépítve egy kiállítási teret nyit. 1991 júniusa óta a Pajta Galéria folyamatosan működik. Az azóta eltelt csaknem három évtized alatt a Pajta a magyar progresszív művészi fotográfia történetének fontos helyszíne lett. A galériához majd negyven alkotó kötődik munkájával, kiállítótérben pedig több mint száz fotó került a falakra. De ez csak a salföldi lét egyik oldala. Török művésztelepeket működtetett itt, lehetőséget adva itthonról és külföldről sokaknak, hogy ebben a parányi faluban és környékén alkothassanak. Maga is csinált és csinál itt képeket, hűen felvállalt stílusához, összefüggéseket, szimbólumokat teremtve a fiatal női testek és az időformálta régi házak, falak, helyszínek közös képeken való megjelenítésével. Most itt tart, de ahogy ismerem, még nem áll meg, további munkán gondolkodik.

careful selections from the best of models who gave their bodies to realize the poetic idea two-fold: both in words and in pictures. I quote Tibor Zalán again: „...There are two permanent participants on their photos, the female nude and the wrinkled drapery that symbolizes the space... The artist doesn't trust in the self-organizing principle of nature. In his photographic moments, there are no natural settings, because the signs, the natural signs themselves lose their sincerity, more specifically their self-meaning... Therefore, Török begins from the other side, from the side of the signs reduced to themselves. He chooses a sign. His first and foremost and exclusive sign is the female nude... The photograph suspends the surroundings, too, the reality which seems to be real changes places with the engineered reality, which seems to be unreal.“ (A *lényeg mindig meztelen*. In: Élet és Irodalom, 19/03/1982)

ANZIX FROM SALFÖLD

Török László's oeuvre's heretofore last period that continues to the present is produced in Salföld. When in 1991 he received the Kodak Award in Düsseldorf, to fill in the hiatus caused by the sudden closure of the Fotóművészeti Galéria, he decided to open a place suitable for exhibitions by rebuilding the barn next to his already existing farmhouse in an enchanted little village, Salföld, situated in the Káli basin. The Pajta Galéria (i.e. Barn Gallery) has been in operation continuously since June 1991. Since its foundation, in the last nearly three decades the Pajta Gallery has become an important place for the Hungarian progressive photography. Almost forty artists are connected to the Gallery by their work, and it presented more than a hundred photographs on its walls. But this is only one side of the coin relating to his existence in Salföld. Török has organized nurseries for artists here, giving the chance to many artists to create artworks in this tiny village and its surroundings. He himself has taken and still takes many photos here, acting up to his own principles undertaken by his own volition, creating connections and symbols between the young female nudes and the old buildings, walls, places formed by the lapsing time by presenting them both on the same picture. Now, he stands here, but as far as I know him, he doesn't stop here, he moves forward by working continuously.

Tűnődések egy életmű fragmentumai fölött

1.

A fényképezés a fény megképzése, a fény képpé tétele, a fény által térben meg-
rajzolt formák átvitele érzékeny örökítő lemezre, akár, ma már, digitális fáj-
lokba. A fény a tárgyak létezési formájának a feltétele. A létezés feltétele a lát-
hatóság, amely csakis a fény által képzelhető el. Ami nem látszik, az is létez-
het, csak nem a világ, hanem önmaga számára. Az önmagában létezés soha
nem lehet azonos a világban létezéssel. A tárgyak mozgása valójában a fény
mozgása a világban. A mozgás érzékelésének is a fény a feltétele. A fény azon-
ban valójában mozdulatlan. Mozdulatlan, ahogy a fény megképzésével létre-
hozott fénykép is az. Mozdulatlanság, amely egyaránt rögzíthet mozdulatlan-
ságot, de rögzítheti a mozgás sugallatát is. A fénykép tehát a fény mozdulat-
lanságát, egyben a fény mozgását is rögzíti. Nincs rögzített mozgás. Csak a
rögzített mozgás sugallata. Innen már csak egy lépés, hogy a világ valójában
mozdulatlan. A benne való mozgás a fény létezési formája, amit valóságként
észlelünk. Valóság márpedig nincs, csak annak a képze. A fénykép tehát egy
képzeltség képzettsége. Ha akarom, a valóság nincs, de a fénykép a létezés
tartományában van. A fénykép tehát a létezés egy autentikus formája. Szem-
ben a mindennapi látvány-létezéssel, mely csak a fény statikusságának vagy
dinamikusságának a sugallata. Török Lászlót valami ilyen fölismerés indítot-
ta el azon az úton, amely előbb a beállítottság, utóbb a transzparencia stáció-
ira feszül rá. De azt sem zárom ki, természetesen, hogy tévedek.

(első kiállítás)

Amikor megismertem Török Lászlót, ő már befutott művész. Neve volt. A Tö-
rök – fordultak utána a Hungária Kávéházban –, az, aki a World Press Photo-
nagydíjat kapta. Vézna fickó, már akkor is lecsorgó bajusszal, már akkor is fe-
kete öltözék, bár akkor még fehér inggel. Úgy, ahogy a művészt akkor elkép-
zeltem. Úgy, ahogy a művész akkor elképzelte magát. Nem a mi korosztályunk
volt, de közénk is szívesen járt. Balaskó Jenő volt korban a leginkább hozzá il-
lő barát. De szerette Szervác Józsefet, Szikszai Károlyt, Tóth Erzsébetet, Csaj-
ka Gábor Czipriánt, a nem közénk járó Bari Károlyt is. Az említettek vala-
mennyien „modelljei” lettek – egészen pontosan, a beállításai tárgyai. Azt hi-
szem közelebbi munkakapcsolata csak velem alakult ki. Hogy miért engem vá-
lasztott az akkoriban rajzó fiatal költő-író tehetségek közül, aligha tudnám
megmondani. Talán a világunkat érezte közönsnek. Talán, hogy én sem hittem
abban, hogy van megragadható jelen, csak múlt és jövő létezik. Talán, mert bo-
hémségemben is megbízható munkatársra voltam-lehettem alkotói periódusai-
nak egy meghatározott időszakának. Inspirált inspiráló. Az első nagyobb hap-
peningemben is meghatározó résztvevő volt Török. Az ének a napon felejtett
Hintalóért című hosszú avantgárd szabadvers színpadi rögtönzéseiben részt
vett rajtunk kívül Nagy Zoltán színész és Sányi László zenész. Török készítet-
te a „színpad” installációit; a fellógatott nagy méretű képek mellett (melyeket
az előadás során egy bokszesztyűvel ronggyá vert) egy fekete posztóval be-

Zalán Tibor portréja, 1986
Portrait of Tibor Zalán, 1986
Fotó / photo: Török László

Zalán Tibor: Képvers I-II., 1986
Tibor Zalán: Poem pictures I., II., 1986

Musings upon the Fragments of an Oeuvre

1.

Photography is the molding of light, the process of making light into picture,
the transfer of forms drawn by the light in the space around us to the sensitive
recesses of the camera, or in most cases today, into digital files. Light is the
criterion of the objects' form of existence. Visibility is the criterion of existence
that can be realized only by light. What cannot be seen can also exist, however,
but not for the world to see, but only for its own sake. The so-called self-
existence can never be the same as the existence in our world. In fact, the
motion of the objects is the motion of the light in the world. Furthermore, light
is the condition of our perception of movement. However, light itself is
immobile. As immobile as the photograph created by capturing the immobile
light. Immobility, what can record both immobility and the suggestion of
motion. So, the photograph captures the immobility of light as well as the
movement of light. Movement cannot be captured, only the suggestion of
movement that is captured. From here it takes only one step to declare that
the world is in fact immobile: the movement in it is the light's form of existence
that we perceive as reality. However, reality does not exist, only its
imagination. Therefore, the photograph is the image of the imagination. If I
want to believe, reality does not exist, but the photograph does in the range of
existence, ergo it is an authentic form of existence, contrary to the everyday
seem-to-be existence that is only the suggestion of the static or dynamic
nature of light. This notion or a notion like this has set off László Török on his
way, where he firstly deals with the stages of installation, then transparency.
All in all, it is not impossible that I'm wrong, of course.

(first digression)

When I first met László Török, he was an artist made. He had a name. The
Török – turned after him everybody at once in the Café Hungária –, the one
who received the Grand Prix of the Word Press Photo. A lean figure with a
moustache that dribbled down even then, clad in black even then, however,
with a crisp white shirt at that time: exactly as how I imagined an artist at the
time, exactly as how artists imagined themselves at the time. He was not a
member of our age-group, but gladly spent time with us, too. Jenő Balaskó was
the best-suited friend for him based on age, but he also liked József Szervác,
Károly Szikszai, Erzsébet Tóth, Gábor Cziprián Csajka, and Károly Bari, too,
who was not a member of our circle. They have all become his „models” – or,
more accurately, the objects of his installations. He forged a closer working
relationship with only me, I believe: I cannot say why he chose me from the
up-and-coming talented young poets and writers at that time. Maybe he felt
that we shared the same worldview. Maybe it is the fact that I too didn't
believe that the present can be captured, only the past and the future exist.
Maybe, because I was or could be a trusted colleague despite my bohemian
lifestyle for a determined span of time of his artistic periods. An inspired muse.

vont kétliteres, fröccsöt tartalmazó szifont álmódott az elem elhelyezett asztalkára, egy nagyobb méretű, szintén fekete poharat, amelyből kedvemre ihatam a fröccsöt. Valószínűtlennek tűnik fel ez ma, innen visszanezve. De, ha jobban belegondolok, egyike volt a mi happening-pódiumunk Török valóságbeállításainak. Nem tudom, készültek-e fényképek a szeánszokról. Ha igen, bizonyíthatnám velük azt, amin most tűnődöm.

2.

Török pályája feltehetőleg nem a Család című, nemzetközi nagydíjat hozó, elhíresült munkájával indult, de hogy ez volt az első, igazán figyelmet kiváltó alkotása, bizonyos. Természetesen beállítás, beállítottság. Egy öltözékében, mi több, tartásában és arckifejezésében kispolgári család üldögél a képen, hatvanas évekből, Mosoly Album-fényképszaloni beállításban. Ami a képet kiemeli egy lehetséges fényképparódiából, az az, hogy a közepén ülő nagylány - meztelen. Ami akár felháborító is lehetne. Ahogy nem az. A meztelenség itt azt a jelentést hordozza, hogy van még érintetlen, nem elromlott, nem megrontott, nem szocializálódott (ruhában, jelenségben) lény a kis közösségben. Aki még bárhogy felöltözhet – de a környezete azt sugallja, hogy nincs bárhogy, csak egyfésülés, így a meztelenség az áldozat lemeztelenítettségét is hordozza. A világ ilyen, üzeni Török a képpel, és nem olyan, amilyennek látszani igyekszik, mert ha olyan lenne, a lányon lenne ruha, ugyanolyan kispolgárian rendezett öltözék, mint a többiekén. Valahol itt lehet megragadni a beállítottság lényegét, illetve fontosságát első nagy fotográfusi korszakában. (Ez persze pontatlan megállapítás, hiszen a beállítottság mind a mai napig fontos szervező eleme a képeinek. Annyiban feltétlenül finomítanunk kell ezt a korszakolást, hogy az alkotói tevékenység ezen időszakában még a beállítottság volt a célja a látszat valósággá rendezésének, míg a második korszak ezt a beállítottságot elmozdítja a transzparencia felé.) Első könyve *Módosulások* címmel jelent meg, és a cím már eleve az elmozdulás fontosságát, központi szerepét sugallja. Gyakori fotopoétikai megoldása a képi megismétlés, amikor egy tájrészletet, beállított műtermi installációt előbb lefényképez „önmagában”, majd belé helyezve (állítva, fektetve) a meztelen női testet, ismét lefényképezi. A két kép közötti elmozdulás értelmezése válik a műalkotás lényegévé. A női meztelenség végigkíséri Török egész képi költészetét. (Árulkodó kifejezés, én őt valójában költőnek tartom, aki állandóan a kifejezhetetlen megragadására törekszik, miközben csak a megragadhatónak vélt látványvilág – költőnél a szavak tartománya – adatik meg számára ahhoz, hogy kifejezhesse azt, ami valójában csak az érzetek szintjén megragadható. Más: számtalan irodalmi képi utalása tanúskodik arról, hogy szellemi létezési tartománya a költői matéria kiterjedésében definiálható.) A meztelenség nem hasonlítható az aktfotók nyilvánvaló és vállaltan erotikus tartalmakat sugalló létformájához. Töröknél eliminálódik a testiség – épp a testiség látványának a tárgyiasítása miatt. A meztelen női test a jelrendszer része, és nem a hatás megképzésének a lényege. Az akt a vágy feltámasztásának az eszköze. Nála a test egy, a kevés fényképen használható tárgy közül, olyan, mint egy darab fa, egy fadarab, egy üvegtábla, egy töredezett márványfelület.

(második kiállítás)

Egy alkalommal dolgoztam hosszabb ideig Török Lászlóval. Két szó betűit vágta ki előre nagy kartonpapírokból: POESIE - MORS. A munkát hét elején

Zalán Tibor: POESIE - MORS 1-4.

Török was an essential participant of my first major happening: apart from us, actor Zoltán Nagy and musician László Sárosi took part in the theatrical improvisations of my long avant-garde free verse titled *Az ének a napon felejtett Hintalóért* (Song for the Rocking Horse that Has Been Forgotten in the Sun). The installations on the „stage“ were made by Török: apart from the huge pictures hung from the ceiling (which were beaten into pulp with boxing gloves during the performance by Török himself), he dreamed up a two-litre soda-water siphon covered in black baize containing spritzer stood on the small table in front of me accompanied by a quite big, also black glass from which I could drink the spritzer to my heart's content. This all seems to be unrealistic from the here and now, but if I consider it more carefully, our happening was one of Török's installations of reality. I cannot say if there were any photographs taken during the séance. If the answer is yes, I may prove what I'm wondering about now.

2.

Presumably, it wasn't the famous, internationally acclaimed piece of art called *Család* (Family) that started Török's career, but it is indubitable that this photograph was the first that was widely noticed. Naturally, it is staged, it is a composition. A family is sitting on this photograph, their clothing, and even their stance and countenance suggest that they are the member of the middle-class of the sixties, in a very common setting that was typical at that time. The one thing that makes this photo more than a parody is the fact that the girl sitting in the middle is naked, which should be scandalous, but it is not. Nudity has a special meaning here: it proves that a creature exists in this small community that is intact, not broken, not corrupted, not socialised (either in clothing or in effect), who can dress up (or down) at her heart's content – however, her milieu suggest that it is not possible, her only choice is the uniformity, and in this context nudity also symbolises the denudement of the victim. The world is such, suggests Török through his artwork, and not as it wants to be perceived: if it were, the girl wore a dress, the same organized middle-class garment as the others did. This is where we can capture the essence and importance of staging in Török's first big period of photography. (Naturally, this statement is quite inaccurate, since staging is still a major organizing tool of his pictures. We must refine this periodization: during this stage of his artistic activity, staging was the objective of organizing the semblance into reality, meanwhile during his second period this kind of staging shifted to transparency.) His first book was titled *Módosulások* (*Alterations*), and this title suggests the importance and central role of displacement. One of his frequent photo-poetic tools is the repetition in the picture, when he photographs a landscape or a staged studio installation, then, after placing a female nude inside (standing or lying), he takes a picture again. The interpretation of the shift between the two picture becomes the essence of the artwork. Female nudeness accompanies Török's whole picture-poetry. (I intentionally used the word poetry, because I regard him as a poet, who is always striving to capture the inexpressible, but has only the visuals that seem to be graspable – as poets have the vocabulary – to express what can be captured only at the level of senses. In other words: many of his pictorial references prove that his intellectual existence can be defined in extension of the poetic material.) Here, nudity cannot be compared to the existence of nude

kezdtek el, reggel a konyhájában, és hét végén fejeztük be, szintén a konyhájában. A napokat is ugyanígy, a konyhájában kezdtük, és ott is fejeztük be. Hosszúlépéseket ittunk, hideg fehér borokból, hideg szódával. Beszélgettünk, elsősorban művészetről, másodsorban a világ dolgairól. Mígnem megérkezett a modell. Török bevezette a műterembe (legnagyobb szobájukat alakította át azzá), fürdőköpenyt hozott neki, és arra kérte, vetkőzzék le. Addig mi kimentünk és ismét fröccsöt ittunk, és ismét művészetről beszélgettünk, és a másodlagos világról. Ez néha két órát is kitett. A lemeztelenedett modell a nappaliban várakozott. Török végül rászánta magát arra, hogy felálljon, bemenjen, és a réginek látszó fotómasinája mögé álljon. Én követtem. A modell levette magáról a fürdőköpenyt, és a szerint, hogy az ifjú Mester hogy rendelkezett, a fényképező szerkezet elé állt, ült, feküdt. Török sokáig nézegette a gép lenscéljén keresztül, aztán anélkül, hogy kattintott volna, arra kérte, hogy öltözzék fel. Újra kimentünk a konyhába, és hideg hosszúlépéseket ittunk, közben művészetről és a másodlagos világról beszélgettünk. Újabb két óra telt el, mire ismét bementünk. És ismét nem kattintott az ifjú Mester. Újabb két óra a konyhában. Azután végre egy kattintás. Újabb két óra. Be. Ki. Újabb két óra... Eltelt a nap. A modell felöltözött, hazament, mi továbbra is a konyhában ücsörögtünk. Arra nem emlékszem, ettünk-e közben valamit. Ahogy arra sem, hogy a modell evett-e. A hét végére annyira megszoktam a meztelen idegen nő jelenlétét a közelségünkben, már az sem tűnt fel, hogy ott van, ahogy az sem tűnt volna fel, ha nincs ott. Tárgy a tárgyak között. Azon a héten értettem meg Törököt. Nem hiszem, hogy összesen kattintott volna tízszer. És nem tudtam, hogy a munka valójában csak azután fog elkövetkezni.

3.

Török Lászlónak hosszú ideig a jelenség-világ átláthatósága és értelmezése volt a fontos, ezért alkalmazta a beállításokat, ezért hozott létre virtuális tereket, amelyeket folyton módosított is azzal, hogy idegen (még idegenebb) tárgyakat helyezett beléjük, az esetek túlnyomó többségében női testek fényjeleit. Elkövetkezett azonban az az időszak, amikor az „idegen jelenlét” negligálásának kísérlete vált a művészi érdeklődése célpontjává. Ez a negligálás természetesen végbe mehetett volna úgy is, hogy nem helyezi bele ezekbe a terekbe az idegen tárgyat. Az azonban az addigi koncepciójának a feladását, pontosabban, a megtagadását jelentette, jelenthette volna. Török ennél érdekesebb megoldást választott. Módszere az emlékezés-struktúrára emlékeztet. Az emberi emlékezetben lenyomatok keletkeznek a tudatba kerülő valós vagy vélt eseményekről. Ezek a lenyomatok kezdetben éles hitelességgel őrzik a történetes statikus vagy dinamikus képét, egy idő után azonban elmozdulnak, elmosódnak – de nem tűnnek el nyomtalanul az emlékezetből, ezzel maradnak meg hitelesnek. Ennek felmutatására leginkább a transzparencia-jelenség feleltethető meg a fény birodalmában. Lényege, hogy a tárgyak és jelenségek áttetszenek, átderengenek egymáson. Nyilván a „közelebbi” felületen keresztül válik láthatóvá a mögöttes világ, úgy, hogy ez a felület is látható marad, körvonalai azonban elbizonytalanodnak, a materiális léte álom- vagy víziószerűen feloldódik, de létezése, létezetősége eltagadhatatlan marad. Az is lehet, Török ezzel a módszerrel a szemlélő látásmódját igyekszik megragadni. Mivel a derengő tárgyak egy idő után a női test-jelek lesznek (korai munkáiban még a nő-modell tartotta kezében, vagy maga előtt, az áttetsző tárgyat, és ő maga a képezte meg a hátulsó teret...), arra kell gondoljunk, hogy a fotográfus

Az esemény plakátja
Poster of the event

Nagy Zoltán színész
Színpadkép: Török László
Zoltán Nagy, actor
Scene by László Török

images that evidently and willingly suggest erotic contents: in Török's case corporeality is eliminated because of the objectification of the spectacle of corporeality. The female nude is the part of the semeiology and not the point of capturing the effect. Nude images are the tools of achieving arousal: for Török, female nudes are one of the few tools he can use on a photograph, like a piece of wood, a pane of glass, a fractured block of marble.

(second digression)

One time I was working for a longer period with László Török. He was cutting out the letters of two words from huge pieces of cardboard: POESIE - MORS. We started to work at the beginning of the week in his kitchen, and finished it at the end of the week, also in his kitchen. We started all our days in the same way in his kitchen and ended them there, too. We were drinking cold white wine mixed with cold soda water. We were having conversations firstly about art, secondly about world affairs, till the model arrived. Török led her into his studio (he has converted their biggest room into a studio), brought her a bathrobe and asked her to disrobe. In the meantime, we went out and drank again, talked about art again, and the secondary world. Sometimes this took us two hours. The naked model was waiting in the living room. In the end, Török made up his mind to stand up and walk into the living room to stand behind his ancient-looking photographing apparatus. I followed him. The model took off the bathrobe and stood or sat or lay down in front of the photographing machine according to the wishes of the young Master. Török was looking at her through the lenses for a prolonged time, then without taking any picture asked her to put on her clothes. We went out to the kitchen again, drank cold wine mixed with cold soda water again, and talked about arts and the secondary world. It took us another two hours to go back inside again. And the young Master didn't take a picture, again. Another two hours in the kitchen. Then, finally, the click of the camera. Another two hours. Inside. Out. Another two hours... The day went by. The model put on her clothes and went home, and still we were sitting in the kitchen. I have no recollection whatsoever whether we had something to eat or not. As I don't remember whether the model did or not. By the end of the week I've grown so accustomed to the presence of the strange female nude in our proximity that I haven't even noticed her being there, as I wouldn't have noticed her absence either. She was an object among other objects. It was that week when I came to understand Török. He didn't even click his camera for ten times, I believe. And I didn't even know that in reality work came after all this.

3.

For a longer period of time, it was the transparency and the interpretation of the phenomenon-word that was in the centre of László Török's attention, it was the reason he employed settings, it was the reason he created visual spaces, which he always modified by placing foreign (more foreign) objects in them, more often than not the light-signals of female bodies. However, there came a time when the ignorance of such „foreign presence“ became the objective of his artistic interest. This ignorance could have been achieved without putting the foreign object into the spaces he had created, but this would have meant the abandonment, or, more precisely, the renouncement of his artistic conception so far. Török chose a solution that was far more interesting: his technique is

szemléletének a lényege felé közeledünk, amikor ilyesmiket feltételezünk. Biztosat persze nem lehet mondani, hiszen – mint minden valamire való művészi koncepció – csak a feltételezéseinket, esetleges kételyeinket engedi megfogalmazni, és semmiképpen sem enged meg egyetlen kizárólagos értelmezést a befogadó számára. Ami bizonyos, az életmű, amely immár véglegesnek tűnően kirajzolódni látszik ebből a könyvből (Török László él és jó egészségnek örvendő, de, ismerve művészi alkatát és attitűdjeit, gyökeres változásokra már nem számíthatunk munkásságában), szívós szemléleti következetességgel építő alkotót állít a centrumába; végigkísérhetjük képről-képre haladva egy ember – és egy művész – életútját, azzal együtt, hogy a módosulások a telő idővel sem a változás, sokkal inkább az állandóság, a pontosításokra törekvés mentén rajzolják meg az arcot.

Zalán Tibor portréja, 1986
Portrait of Tibor Zalán, 1986
Fotó / photo: Török László

like the structural workings of our memory. In our mind, we create prints of the events that are either real or fictional. In the beginning, these prints are keenly accurate pictures of the static or dynamic events, but after a time, they fade and shift, nevertheless, they don't disappear without a trace from our memory – this way they remain authentic. In the realm of light, transparency-phenomenon is the best tool to show this effect: the objects glimmer and shine through one another. Obviously, the underlying world manifests itself on the surface „closer“ to the observer by remaining still visible, however, its contours become uncertain, its materialistic being dissolves like in a dream or in a vision, but its existence and its possibility of existence cannot be denied. It is also possible that by this method Török is trying to capture the viewer's perspective. Since these glimmering figures evolve by time into the signs of female bodies (in his early works, the female model was holding the translucent object either in her hands or in front of herself, and by doing this, creating the underlying space with her own body...) we must conclude that by assuming all this, we are getting closer to the essence of the photographer's approach. Nothing can be said with absolute certainty, of course, because – as it is the case with any worthwhile artistic concept – we are only allowed to formulate our speculations, or, incidentally, our doubts, but it out of the question to draw up an exclusive interpretation for the audience. What is certain, though, that the oeuvre that is outlined from this book and seems to have reached its final form (László Török is still living and is in good health, but, knowing his artistic attitude, we cannot expect that there will be any fundamental changes in his artistic world) is centred around an artist who is nothing but consistent in his artistic concept: we can follow a man's – and an artist's – walk of life by moving from picture to picture with the realisation that through time the alterations outline the artist's face with the lines of permanency rather than with the lines of change.

FOTGRÁFIÁK
PHOTOGRAPHS

KINCSES KÁROLY

A Család

A család természetesen nem egy, hanem inkább három család tagjaiból ült össze, a szomszéd Géza bácsi a feleségével, akiknek csak annyi lett előzetesen beharangozva, hogy Lacika valami aktfényképezésre készül, de hogy ki fog levetkőzni, az addig a pillanatig rejtve volt, míg be nem libbent anyaszült meztelenül Ibolya, aki Töröknek a Kárpátiában szerzett egyik ismerőse volt. A csodálkozó kamasz a Százados úti lakótelepről került a kép szélére, s marad is ott időtlen időig. S bár a kép ötlete évekkel korábban megfogalmazódott már Törökben, de erre az éppen adandó alkalomra úgy jöttek össze a szereplők, mintha antropológus válogatta volna őket egymás mellé. Innen már csak a fotós ügyességén múlt, tud-e mit kezdeni az általa előidézett helyzettel. Tudott. Húsz perc alatt lezajlott minden, s attól kezdve, évtizedek óta ez Török legemblemikusabb fotója. „Ez a kép a Százados úton készült, egy nagyon szerény szoba-konyhás házban, egy 500-as reflektorral, kifeszített háttérrel. Mondtam az idősebb házaspárnak, hogy ide majd beül egy meztelen lány. Mindent beállítottam – egy Practisix-szel dolgoztam, és szólítottam Ibolyának, aki erre besétált meztelenül és beült közéjük. Eléggé megdöbönt Géza bácsi, de igyekeztem instrukciókkal elterelni a figyelmüket. Tessék ide nézni, te meg arra fordulj... Ellőttem 12 kockát és mindenki boldogan távozott. A felvételek közül az lett a legsikerültebb, amin a lány kinéz a képből.”

KÁROLY KINCSES

The Family

Naturally, there was not only one, but rather three families the members of which set together for the photograph entitled The Family. There is uncle Géza from next door with his wife. All they knew in advance was that little Laci (that is László Török) is about to do some nude photo shoot, but no one knew who was going to take their clothes off until Ibolya whirled into the room completely naked. Török knew Ibolya from the place called Kárpátia that he frequented. The puzzled teenage-boy made it to the edge of picture from the housing estate on Százados road and he will remain there until the end of time. Although the idea of the picture was there in Török's head years before, but somehow in this very moment all the subjects came together as if an anthropologist selected them all. From then on it was up to the photographer's expertise whether he can make something worthwhile out of the situation he created. Well, he could. It all took not more than twenty minutes and it has remained the most emblematic photograph by Török ever since. „This picture was taken in Százados road, in a very modest one-room apartment, with a 500 lumen spotlight and stretched backdrop. I told the elderly couple that there would be a naked girl sitting beside them. I prepared the whole set – I worked with a Practisix – and then called Ibolya who walked in and set down. Uncle Géza was rather taken aback but I tried to distract them by giving instructions. You look in this direction and you turn that way... I made 12 clicks and everyone left with content. The one where the girl looks to the side turned out best.“

A család, 1972

The Family, 1972

Nincs időnk várni, 1973

No time to wait, 1973

A pár, 1973

The Couple, 1973

Bakavonat I., 1977-1982

Wobbler train I., 1977-1982

Bakavonat II., 1977-1982

Wobbler train II., 1977-1982

Hazafelé, 1972

On the way home, 1972

Szakítás, 1972

Separation, 1972

BELLA ISTVÁN

Halotti beszéd

*néhai Bella István karpaszományos honvéd
sírtalan sírja fölött*

Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Ha elsírjuk róla a havat, ha a földet
elhányjuk róla, talán találunk
kardbordát, csontsípót, csigolyagyöngyöt,
talán találunk a szíve helyén
Északi Fényt, s fekete csöndet.
Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Az itthoni eget, leheletünket
emeljük szájához, mint a tükröt,
hátha bepáráll, hátha él még,
hátha elfelhősül a kék ég,
hátha fölül, s hátha ránk ümmget,
csöndbozontú szája ránk mordul,
szakállából, havas hajából
kifésüli a férget, a földet.
Gyere, fiam, mentünk el apánkhoz!
Te, a hadiárvagyöp, én, a hadiárvaföld.
Menjünk - füvekként araszolva,
vakondként a földet púpolva,
menjünk - sírokként hullámolva,
sírbarázdákként ringva, ringlódva,
új temetőként kiáradva,
ó-temetőként kiszáradva,
süppedt sírokként apályolva -
menjünk Donkanyar-apánkhoz,
Voronyez-Donkanyar-apánkhoz,
Isonzó-Galícia-apánkhoz,
Világos-Temesvár-nagyapánkhoz,
Ob-Jenyiszej-öregapánkhoz,
vén-sír-Atlanti Óceán-apánkhoz,
a Szabadság Szobor-kopjafához,
a Fáklya-ravatali gyertyához,
gyere szanaszét-apánkhoz
szanaszét-szívű, szavú apánkhoz.
Egyik lábunk Északnak menjen,
másik lábunk Delelő Délnek,
Balsors-véres-kard kezünket
nyargaltassuk kopjás Keletnek.
Koponyánkat, Gellért hordóját,
gurgassuk keresztet Nyugatnak.
Nincs zöld, hol ne fűvelltünk volna,
föld, hol ne röglöttünk volna,
ég, hol páránk ne egeseodne,
ág, hol porunk ne leveledne,
eleven ekékkel a tengert
szántottuk sírokkal a tengert,
fölszántottuk sírral a földet,
eleven sírokkal a földet,
s vetettünk bele élő embert,
búzaunokát, rozsszüléket,
arattunk láncot, láncos lángot,
üszög-időt, pipacs-igéket.
Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz!
Gyere velem,
Fiam!

ISTVÁN BELLA

Funeral oration

*above the graveless grave of late István Bella soldier
with armbands*

Come my son, let's go to our father!
If we cry away the snow, cast away
the soil, we might find swordribs,
bonewhistles, spinepirls dance,
we might find instead of his heart
Northern Light and black silence.
Come my son, let's go to our father!
Like a mirror, lift to his mouth
the home sky, our breath,
he might steam, he might still live
clouds may stab the blue ceiling,
he might sit up, he might say uhm-uhm,
with his silence-arched mouth murmur,
he might comb off his beard, snowy hair,
let go of the soil and wormy air.
Come my son, let's go to our father!
You, war oprhan lown, me, war orphan soil.
Spanning as grass - let's go,
digging the soil like moles,
waving like tombs - let's go,
as tombgrooves, just roll,
flooded as new graveyard,
dried out as old graveyard,
ebbing as sagging tombs -
let's go to our father of Don Bend,
to father of Voronyezs-Don-Bend,
to father of Isonzo-Galicia,
to grandfather of Világos-Temesvár,
to great-great father of Ob-Jenyiszej,
to father of old-grave-Atlantic Ocean,
to the Liberty Statute-headstone,
to the corpse-candle Torch,
come to our everywhere being father,
to our all over hearted-worded father.
Have one foot towards North,
the other towards Southing South,
let's ride our Misluck-bloody
-sword hands towards lanced East.
Our Skull, carrier of Gellért,
let's roll towards crossed West.
There is no green where we haven't been
no soil, which we haven't seen,
skies where our steam wouldn't fly,
branch where our dust wouldn't bud,
we ploughed the sea with living plough,
we ploughed the sea with our tombs,
we ploughed the land with our graves,
we ploughed the land with living graves,
and the seed was us, alive,
wheat-lovers and white rye-brides,
we harvested just chained flames,
rusty times and poppy-blames.
Come my son, let's go to our father!
Come with me,
My son!

Egy kamera emlékére I., 1977
Bella Istvánnak

In memory of a camera I., 1977
To István Bella

Egy kamera emlékére II., 1977
Bella Istvánnak

In memory of a camera II., 1977
To István Bella

Egy kamera emlékére III., 1977
Bella Istvánnak

In memory of a camera III., 1977
To István Bella

Anya gyermekével I., 1978

Mother with child I., 1978

Anya gyermekével II., 1978

Mother with child II., 1978

Tanulmány I., 1979
Study II., 1979

Tanulmány III., 1979
Study III., 1979

Tanulmány II., 1979
Study II., 1979

Tanulmány IV., 1979
Study IV., 1979

BARI KÁROLY

A mozdulatlanság örökbefogadása

„Török László kivételes tehetségének egyik eredeti sajátossága, hogy alkotói látásmódja a művekké rendezett valóságot szakrális jelentésűvé tudja emelni. Ezek a fotók azonban nem a részvét ereklyéi. A különös képek egy tengerhomályú mélységbe süllyesztett valóság gyarmatosított pillanatai. ... Török László magyarországi és erdélyi cigánytelepeken készített fotói nagyerejű szimbólumrendszerrel fogalmazzák meg, s tükrözik vissza a cigányság életét és vágyait egy eredeti szemléletű megközelítési mód fényében. Újszerűsége, hogy nem a szegénység elborzasztó jeleit és nyomortól összeroncsolódott embereket villant elénk, hanem egy önmaga megmutatására és nagy titkainak felfedezésére készülődő népet. Állnak házacskáik előtt, magasra emelve a lehullani vágyó fehér leplet, amely mögött a falon a furcsa alakban lepattozott méz mintha egy ország térképét rajzolná. Egy önmagához közelítő népet láthatunk, melyet csak a felismerés válthat ki a múltjából: a megvetettséggel való szembesülés és a jelenlegi elvárások burkát szétrepesztő cselekvés. A környezetté asszimilálódás veszélyének megérzésén túl az a tudat, hogy a fejlődés a létezését megőrző törvény.”

*(Múlt és jövő, 1991. 3. sz. 115-116. o.
Megjelent még: Cigányok kiállítási katalógus Gödöllő, 1982.,
Cigányok kiállítási katalógus, Pécs, 1997.)*

KÁROLY BARI

Adopting immobility

„One of the genuine peculiarities of László Török's exceptional talent is the fact that his artistic approach is able to bestow sacral meaning on reality organized into pieces of art.

These photographs, however, are not the relics of ruth. The unusual pictures are colonized moments of reality sunk into the deepness of seadusk. László Török's photos taken in gypsy colonies in Hungary and in Transylvania articulate and depict the life and desires of the Roma people with powerful symbolism via a rather original approach. Its novelty lies in the fact that it does not provide the viewer with flashes of terrible signs of poverty or people damaged by despair; but a group of people getting ready to show themselves and unveil their great secrets. They are standing in front of the tiny houses, holding up the white sheet high that is ready to fall any minute. Behind the sheet in the strange window the cracked paint forms the silhouette of a country's map. We are provided with the image of a group of people getting closer to themselves. The only possible ransom to leave their past behind is a kind of revelation: facing disdain and acts that are about to crack the shell of current requirements. Beyond the sensation of being endangered by environmental assimilation, knowing that development is an article of law preserving existence.“

*(Károly Bari. A mozdulatlanság örökbefogadása / Adopting immobility.
Múlt és jövő, 1991. Issue 3., Pages 115-116. Also in: Gypsies – Exhibition
Catalogue, Gödöllő, 1982, Gypsies - Exhibition Catalogue, Pécs, 1997.)*

Bari Károly portréja I–II, 1983

Portrait of Károly Bari I–II., 1983

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1982–84

Gipsies, 1982–84

Cigányok, 1984

Gipsies, 1984

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

Cigányok, 1982-84

Gipsies, 1982-84

ZALÁN TIBOR

Török László FotóUrnak egy salföldi parasztházba

Az új modell talán majd betűk közé fekszik
s teste úgy ragyog hogy behunyjuk szemünk
dolgozni fogunk dolgozzunk dolgozni megint

Homlokunk a badacsonyi alacsony égbe verjük
s vödörből öntjük egymásba az erős fröccsöket
hajnalban patakban hűtjük le fölhevült fejünk

Mondom dolgozunk s már mi kezünk is ragyog
verejtékünket töröljük ne marja ki a szemünk
:pontosan lássuk a jelenség mögött rejtő dolgokat

mert fölfeslik a látható világ előttünk
és szégyentelenül a lényeg majd m e g j e l e n

melegen lágyan izgatóan
mint megnyílt blúz alól e l ő t ű n a párás női test

Dolgozni fogunk keményen dolgozunk megint

s kinek teste úgy ragyog hogy behunyjuk szemünket
:betűk közé fektessük szerelmünket reményünket őt
az új modellt

(Élet és Irodalom, 1986. február 28.)

TIBOR ZALÁN

For László Török, Mr Photo, to a farmhouse in Salföld

The new model will maybe lie between letters
and her body shines so that we close our eyes
we will work, let's work to work again

We smash our forehead against the low Badacsony sky
and we pour into us the strong spritzers from buckets
at down we cool our flushed heads in streams

I say we work and our hands also shine,
we swipe our sweat so that it does not burn our eyes
:so that we can precisely see things hiding behind
the phenomenon

as the visible world unravels before us
and the point then shamelessly a p p e a r

warmly, softly, excitingly
as from behind an opening blouse the steamy femaly
body e m e r g e

We will work we work hardly again

and whose body shines so much that we close our eyes
:let's lay between letters our love hope her
the new model

(Life and Literature, 28 February 1986)

Zalán Tibor portréja I–II, 1983

Portrait of Tibor Zalán I–II, 1983

TÓTH ERZSÉBET

Óda az ősz hajú férfiakra

láttam őket feketén, szőkén, vörösen, barnán
bozontos barna, vállukat verdeső sörényüket
a szikrázó fekete hajukból felszálló csillagokat
volt köztük hercegszöke, és királyvörös
ki tudná felsorolni annyi év után?
pókfonalgyöngye kócosak és büszke Sámsonok
gondosan fodrászoltak és egérrágták hajúkat
volt belőtt sérő, jólnevelt hullámok
és öntörvényű üstök, cigánybarnák, gesztenyeszőkék
meg indiai olajoskékben játszadozók
nem láttam őket megöszülni
ahogy fel-feltünedezik az a pár szál bánatos fehér
aztán egyre mákosabb lesz a halánték
ritkulnak szürke, ezüst, sárgásfehér bozontok
a megtört tekintetek körül
néha találkozom velük a temetéseken
rég eltűnt ifjúságunk tanúit búcsúztatjuk
de én a régi hajjal látom őket
az ősz mögött látom a feketét, vörösesbarnát, szőkét
és ha a fiatalokra nézek
az ő arcuk körül is látom a majdani hősín fehéret

ERZSÉBET TÓTH

Ode to grey men

I have seen them black, blond, red, brown
their shaggy brown manes fluttering their shoulders
stars shooting up from their sparkling black hair
some were prince-blonds and others king-reds
who could list them after all those years?
spider-yarn-pearl mop-heads and proud Samsons
carefully styled and with mouse-bitten hair
there were well-fixed heads, neat curls
and strong-willed locks, gipsy-browns, chestnut-blonds
and those playing in Indian oily-blue
I haven't seen them going grey
as those few sorrowful white strands first appear
then the temple gets more and more like poppy-seed
grey, silver yellowish-white bushes get thinner
around shattered glances
I sometimes meet them at funerals
we say goodbye to the witnesses of our long disappeared youth
but I see them with their old hair
behind the grey I see the black, reddish-brown, blond
and when I look at the young
I see the future snow-white around their faces

Tóth Erzsébet portréja I., 1983

Portrait of Erzsébet Tóth I., 1983

Szervác József portréja I., 1983

Portrait of József Szervác I., 1983

Szervác József portréja II., 1983

Portrait of József Szervác II., 1983

BALASKÓ JENŐ

Esti imádság

Ősz hajsza a holdvilágnál
őszi könnyek hol virág száll
puha hóban egy virágszál
mit kerestél mit találtál

Üreshasú madarak
döglégycsípött szamarak
ne hagyjatok
Kertben ülő virágok
szépen fésült leányok
ne hagyjatok
Fákra bújó levelek
félelemből gyökerek
ne hagyjatok

Hamura hullt hangod harangok dühében
hamuvá tört hajad pernyéje a szélben
könyörögjön értünk
mert jaj minékünk

(1960)

JENŐ BALASKÓ

Evening prayer

At the moonlight grey hair shines
autumn tears where flowers fly
flowers in the snow, soft, white
what you looked for, did you find?

Empty stomach little birds
horsefly bitten brittle mules
don't leave me
in the garden blue flowers
delicately combed nice girls
don't leave me
leaves hiding on the trees
roots which are made of fear
don't leave me

In the rage of angry bells your voice falls on ash
your hair breaks in ash, in the wind its dust just spreads
pray for us
otherwise darkness stays on us

(1960)

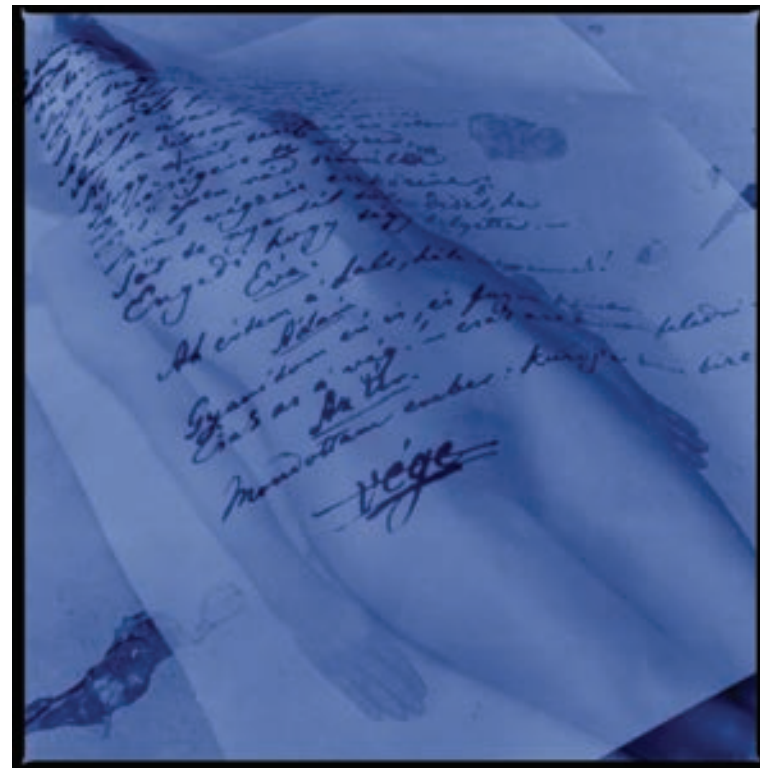
Balaskó Jenő portréja II., 1983

Portrait of Balaskó Jenő II., 1983

Idézet Madách Imrétől I., 1984

Quotation from Imre Madách I., 1984

Idézet Madách Imrétől II., 1984

Quotation from Imre Madách II., 1984

Idézet Madách Imrétől III., 1984

Quotation from Imre Madách III., 1984

BALASKÓ JENŐ

Végrendelet

Keleti sugár és platina madarak sokezerszer
Országos szavazatból enyém csak egy és milliószor

Esküvéstek alkalmával elfelejtettem én
És rögtön utána bevált a jóslat

Az egyik szobában elvették ruhámat
Az egyik megdobott másik ruhával

Beszólt a jómadár: „Mi maga? Művész?”
Anyám az utcán kiabált fiannak narancsot

Ablakom alatt százezer hajnal rózsaszín cigányhegedű
Ablakon sugár kiverve minden második érettetek

Anyám az utcán kiabált százezer kisanarancsot
És rögtön alkony gyógyszer reflektor és én

Közben elszakadt barátom motorja
Van import szabó ki exportra dolgozik szegény hazám

Néhány imámból mondjuk ketyegő vekker
Néhány ketyegő hajdani csipogó térdét lehúzza

Megszavazták az árvák a missziót
Lelkemet begyűkbe millőgynek

Galambok kiket becézgettem szárnyuk akarták adni
Megtanítani engem verébbez hasonlónak

Mikor hazavágytam már tudtam előre
Minden döglött minden kismadár kisanarancs minden

Sugárhajtású madaram találat érte elhagyom
Nagyhatalmú hazám felségjele festék lángtól csurog

Előbb még bombákat osztó süketült Beethoven-rajongó
Honpolgár most zuhanó célpont családos demokrata

Heiligenstadtban felsír a Mester:
Isten az arcotok megtagadta.

(Ajándék Török Lacinak a Gyorskocsi utcából, 1956.)

JENŐ BALASKÓ

Testament

Southern ray and platinum birds for thousands of times
Mine is only one of the country's votes and million times

While you were swearing i forgot
And right after the prophecy came true

My clothes have been taken in one room
One of them passed me some other clothes

The bad-apple wisecracked: „What are you? An artist?”
My mother shouted orange to my sun in the street

Under my window hundred thousand dawns pink gipsy-violins
Rays on the window every second is knocked out for you

My mother was shouting hundred thousand little oranges
and it is soon twilight medicine reflector and I

The motor of my friend broke in the meantime
There are import tailors working for export my poor country

From a few of my prayers let's say ticking alarm clock
A few tickers olden chirpings pulled off their knees

The orphans voted for the mission
My soul is for the breast of a million and one

Pigeons I was nicknaming wanted to give their wings
Teaching me to be similar to a sparrow

When I felt homesick I knew in advance
All is dead all is little bird little orange is all

Subsonic birds of mine have been hit I leave
My powerful country whose flag is paint trickling of flames

Formerly a deafening Beethoven-fan distributing bombs
Now a citizen plunging target family democrat

In Heiligenstadt the Master cries out:
Your faces have been denied by God.

*(1955. Gift for Laci Török from Gyorskocsi street)
Translated by Zentai Adél*

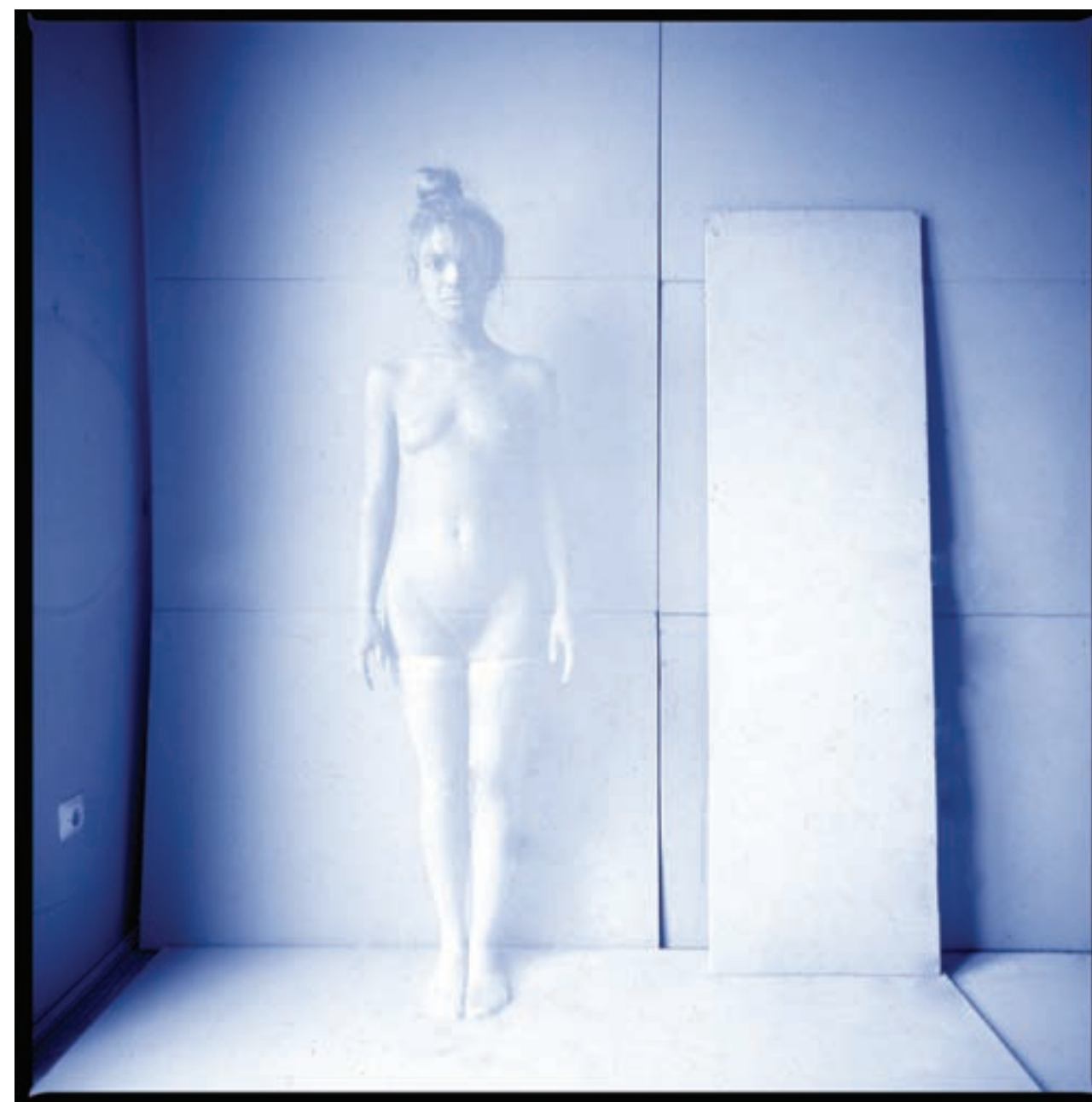

Idézet Balaskó Jenőtől I., 1985

Quotation from Jenő Balaskó I., 1985

Idézet Balaskó Jenőtől II., 1985
Quotation from Jenő Balaskó II., 1985

Idézet Balaskó Jenőtől III., 1985
Quotation from Jenő Balaskó III., 1985

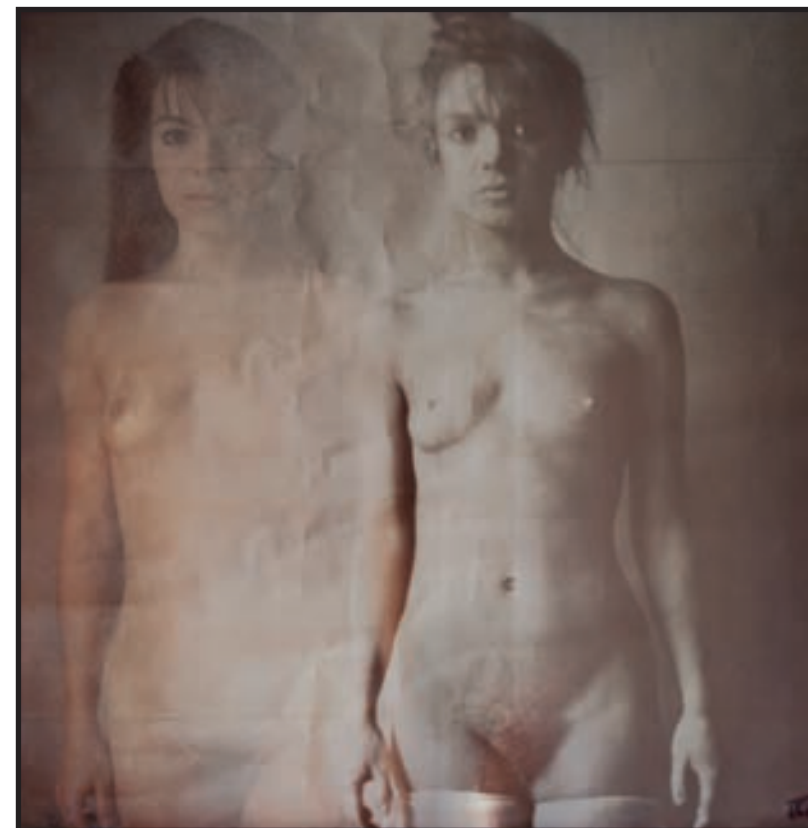
Idézet Balaskótól I., 1985

Quotation from Balaskó I., 1985

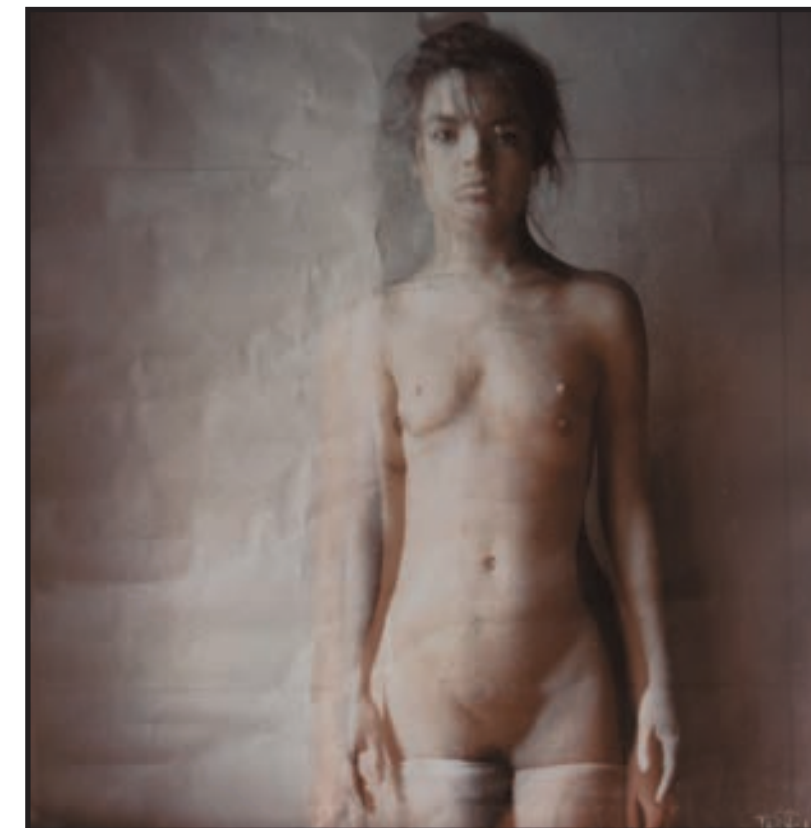
Idézet Balaskótól II., 1985

Quotation from Balaskó II., 1985

Idézet Balaskótól III., 1985

Quotation from Balaskó III., 1985

Idézet Balaskótól IV., 1985

Quotation from Balaskó IV., 1985

Idézet Ágh Istvántól I., 1979

Quotation from István Ágh I., 1979

Idézet Ágh Istvántól II., 1979

Quotation from István Ágh II., 1979

Idézet Csajka G. Cipriántól I., 1984

Quotation from Ciprián G. Csajka I., 1984

Idézet Csajka G. Cipriántól II., 1984

Quotation from Ciprián G. Csajka II., 1984

EÖRSI ISTVÁN

Emlékezés a régi szép időkre

Egy asztalhoz szólítottak, ismét leadtam Fő utcában visszakapott tárgyaimat. Törzskönyvileg iktattak, a 48 698-as számot kaptam. Ez szabadulásomig elkísért, a maga pátoztalan módján jelezve, hogy személyes tulajdonságaim elvesztették jelentőségüket. Mindaz, amit nevem jelentett, csak e szám jelzője, és maga a szám, mint-hogy véletlen szülötte, minden kvalitatív meghatározást nélkülöz. A harmadik emeleti tizennyolcas számú zárkába osztottak be.

ISTVÁN EÖRSI

Remembering the Good Old Days

I was called to a desk, I submitted my belongings again that I was given back in Fő Street. I was put on file in the register under number 48 698. This remained with me until I was released – an unpathetical reminder of the fact that my personal characteristics have lost all their significance. Everything that my name used to mean is nothing but the sign of this number and the number itself – as it was randomly generated – lacks any and all qualitative definition. I was placed in cell number 18 on the third floor.

Idézet Eörsi Istvántól I., 1986

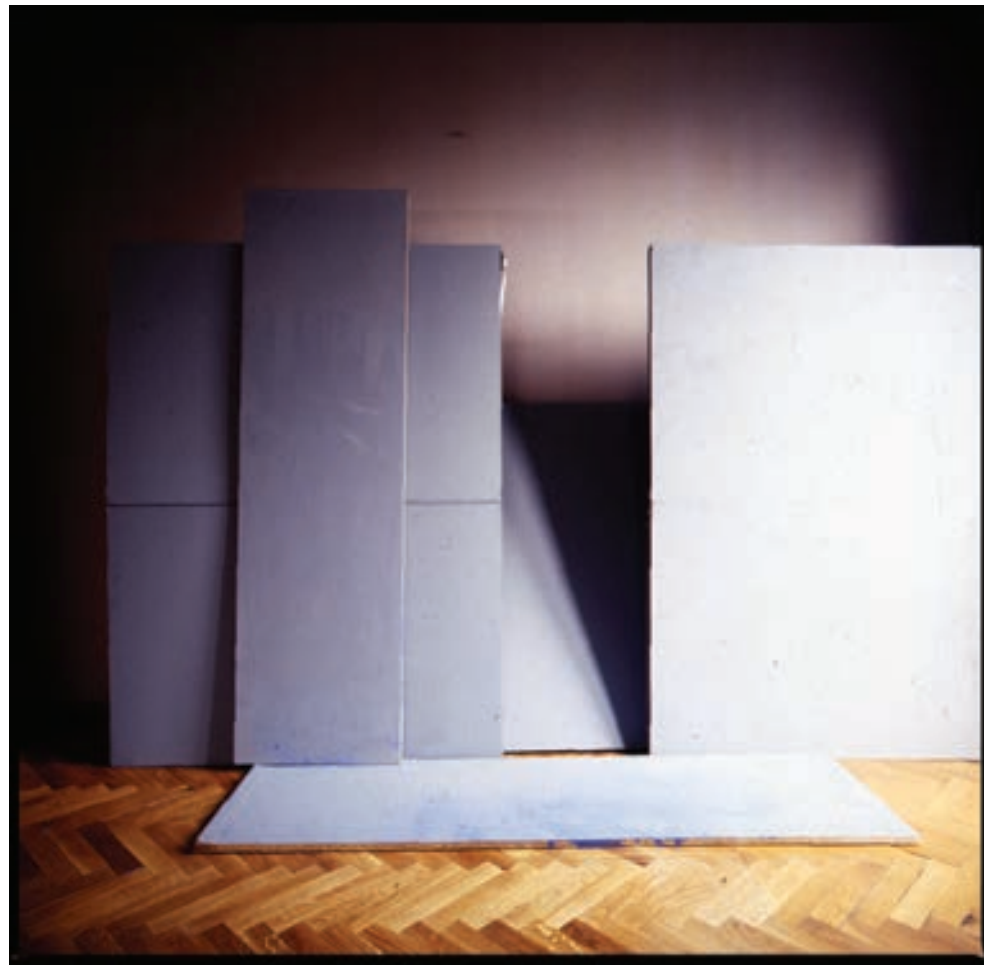
Quotation from István Eörsi I., 1986

Idézet Eörsi Istvántól II., 1986

Quotation from István Eörsi II., 1986

Idézet Szilágyi Ákostól I., 1985
Quotation from Ákos Szilágyi I., 1985

Idézet Szilágyi Ákostól II., 1985
Quotation from Ákos Szilágyi II., 1985

Idézet Szilágyi Ákostól III., 1985
Quotation from Ákos Szilágyi III., 1985

Idézet Zalán Tibortól I., 1986

Quotation from Tibor Zalán I., 1986

Idézet Zalán Tibortól II., 1986

Quotation from Tibor Zalán II., 1986

Idézet József Attilától I., 1986

Quotation from Attila József I., 1986

Idézet József Attilától II., 1986

Quotation from Attila József II., 1986

Idézet József Attilától III., 1986

Quotation from Attila József III., 1986

Idézet Kemenczky Judittól, 1986

Quotation from Judit Kemenczky, 1986

Idézet Kukorelly Endrétől, 1984

Quotation from Endre Kukorelly, 1984

SZIKSZAI KÁROLY

Álom tavaszra T.L.-nak

Lehunynám szemem.
Nem kéne bámulnom ezt az esőt,
ezt a felmosórongy-szagú éjszakát,
nem kéne reszketni az ablakon kilépő
vers miatt sem.
És nem lépnének be az árulók,
ide a szobába,
nem innának véremből,
ágyamat érintetlenül hagynák,
a poharat asz asztalon,
és nem ugorna emeletnyit a szív sem.

Fehérbotot kezembe, akkora már a sötétség!
Jönnék, a tengert markukba emelők,
a mellükön képzelt fegyvergolyótól sebesültek,
jönnek, zsíros, sámsoni hajukkal,
azt mondják, mi tudunk repülni,
mi tudunk a szabadságról, amiből
egy van, mint a csodálatos
griffből,
jönnek,
elsötétítik ablakomat
lehunynám szemem –
álom kéne erre a tavaszra.

*(Megjelent Török László 1979-es
miskolci katalógusában)*

KÁROLY SZIKSZAI

Spring dream for T.L

I would close my eyes.
I shouldn't be watching this rain,
this floor-mop-smelling night,
I shouldn't be shivering because of the poem
stepping out of the window either.
And the betrayers would not enter,
here this room,
they would not drink from my blood,
leave my bed untouched,
the glass on the table,
and the heart would not floor-jump either.

I need a white stick in my hand, the darkness is so great!
They come, who lift the sea in their fists,
whose chests are injured thorough imagined bullets,
they come with their greasy, Samson-hair,
they say we can fly,
we know about freedom, of which
there is only one, like the marvelous
griff,
they come,
darken my window
I would close my eyes –
we need a dream for this spring.

*(Appeared
in László Török's 1979 catalogue of Miskolc)*

Idézet Szikszai Károlytól I., 1986

Quotation from Károly Szikszai I., 1986

Idézet Szikszai Károlytól II., 1986

Quotation from Károly Szikszai II., 1986

Idézet Döbrentei Kornéltól I., 1985

Quotation from Kornél Döbrentei I., 1985

Idézet Döbrentei Kornéltól II., 1985

Quotation from Kornél Döbrentei II., 1985

Idézet Döbrentei Kornéltól III., 1985

Quotation from Kornél Döbrentei III., 1985

Szavak hazáig

1.
csendőrség fehére
zátonyon tenger tétova
erdő falaz vadaknak
hullott agancs hegyére
lobogót tűző mostoha
fény tátong feketére
árnyalja örökíti
sohakóroit rügyeit

2.
azért a zöld romolhatatlan
azért a kék felezhetetlen
azért hasas búzádba fekszem
hanyatthanyatlók zöld hajadban

3.
kémények csonkolják egéd
ólmos estéid mind berúgnak
falum vetéltél volna el
lelencnek szültél nem fiadnak
füstté emészted mindenem
én mégis visszafekszem
méhed mélyire hogyha már
égboltod nem lehettem

4.
hanyatt hanyatló éj esendő
páráz pálinkás kenyér
tavasz tarkolóvése télsalak
nyárriadó de mire hajnal
sehonnanéjből ébredő

5.
azért a zöld a kék a búza
fekszem romolhatalan
fekszem felezhetetlen
hasas hanyatthajadban

6.
a
névelő
vagyok titok-
szókhöz a
nincs alibijéhez
mulandóságban élő
sehonnanfényben
sohaéjben

7.
országutakat tereget
elém a szél ha madárszó
ha harangdal ha pipám
füstje mégis elhív
mégiscsak visszavisz az égbe
üljenek körém istenek

8.
hanyatthazámig így megyek

Words to Home

1.
whites of fallibleness
seas hesitating on shallows
woods fronting wild beasts
stepmother pinning flags
on the top of fallen antlers
light yawns shadowing
black eternalising its
buds neverplants

2.
but green never goes wrong
but blue cannot be split
but I lie in your fat wheat
in your green hair headlong

3.
chimneys are cutting your sky
your tin nights are going drunk
wish my town has been aborted
I was born as a findling not your son
you consume me all in smoke
I curl back, whatever,
to the depths of your womb
if I couldn't be your heaven

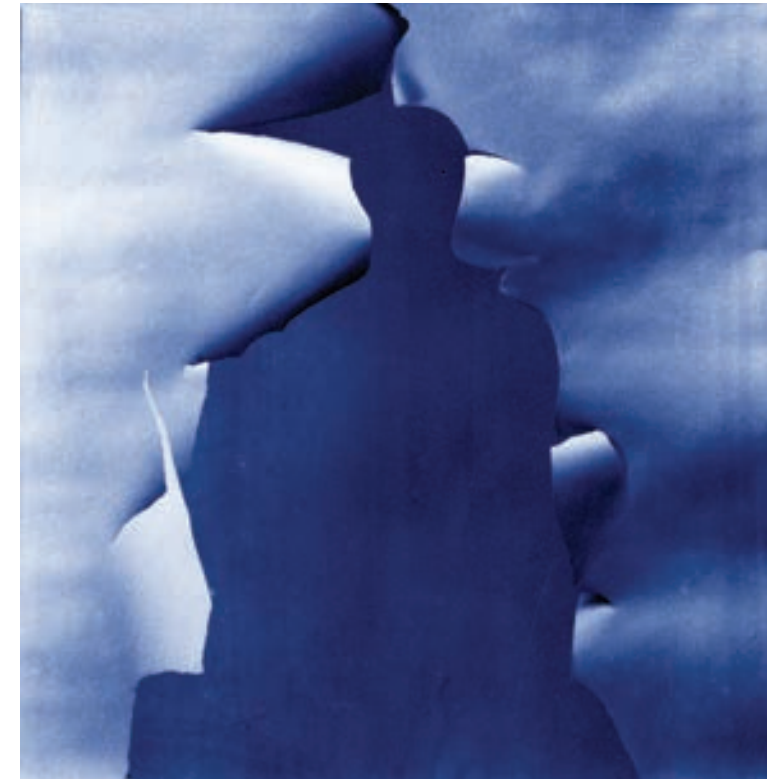
4.
headlong falling night
fallible mating schnapsed bread
neck-shot of spring winter-dirt
summer-alert but by down
waking from nowhere-night

5.
but green is the bule wheat
I lie never going wrong
I lie and cannot be split
in your fat hair headlong

6.
I
am
the article
for secret words
for the alibi of nothing
liying in evanscence
in fromnowhere light
in nevernight

7.
the wind lays highways
in front of me if bird-call
if bell-song if the smoke
of my pipe entices me
after all brings me back to sky
gods shall sit around me

8.
I go like this to my headlong-home

Idézet Szervác Józseftől I., 1984

Quotation from József Szervác I., 1984

Idézet Szervác Józseftől II., 1984

Quotation from József Szervác II., 1984

Idézet Szervác Józseftől III., 1984

Quotation from József Szervác III., 1984

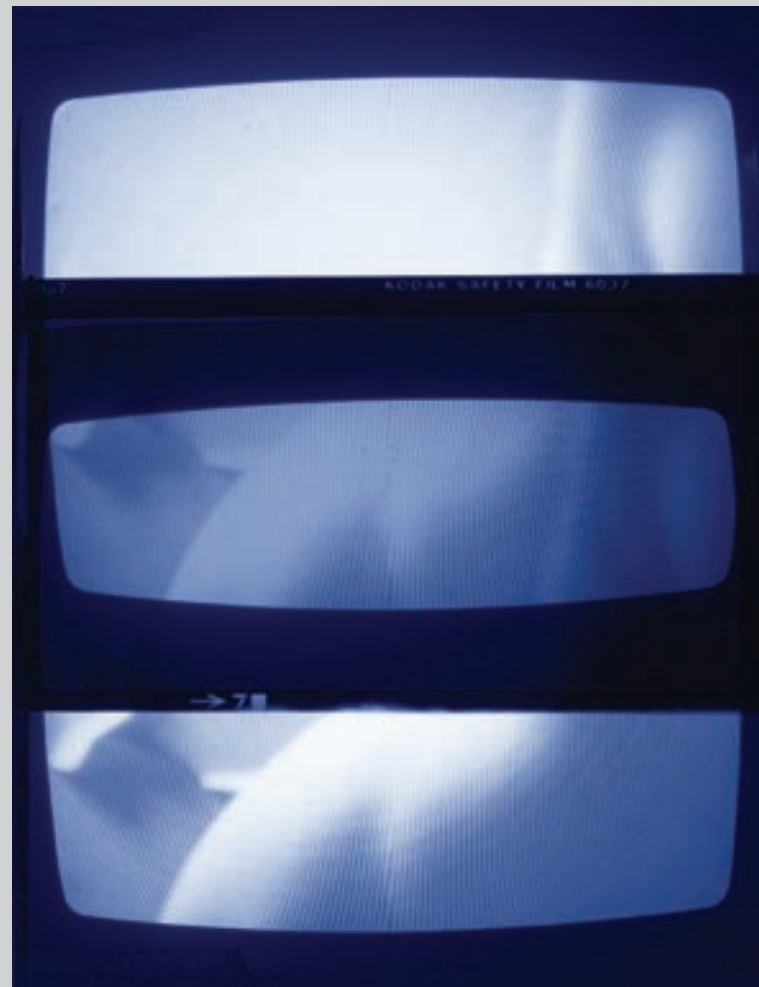
Idézet Somogyi Győzötől I., 1985

Quotation from Győző Somogyi I., 1985

Idézet Somogyi Győzötől II., 1986

Quotation from Győző Somogyi I., 1986

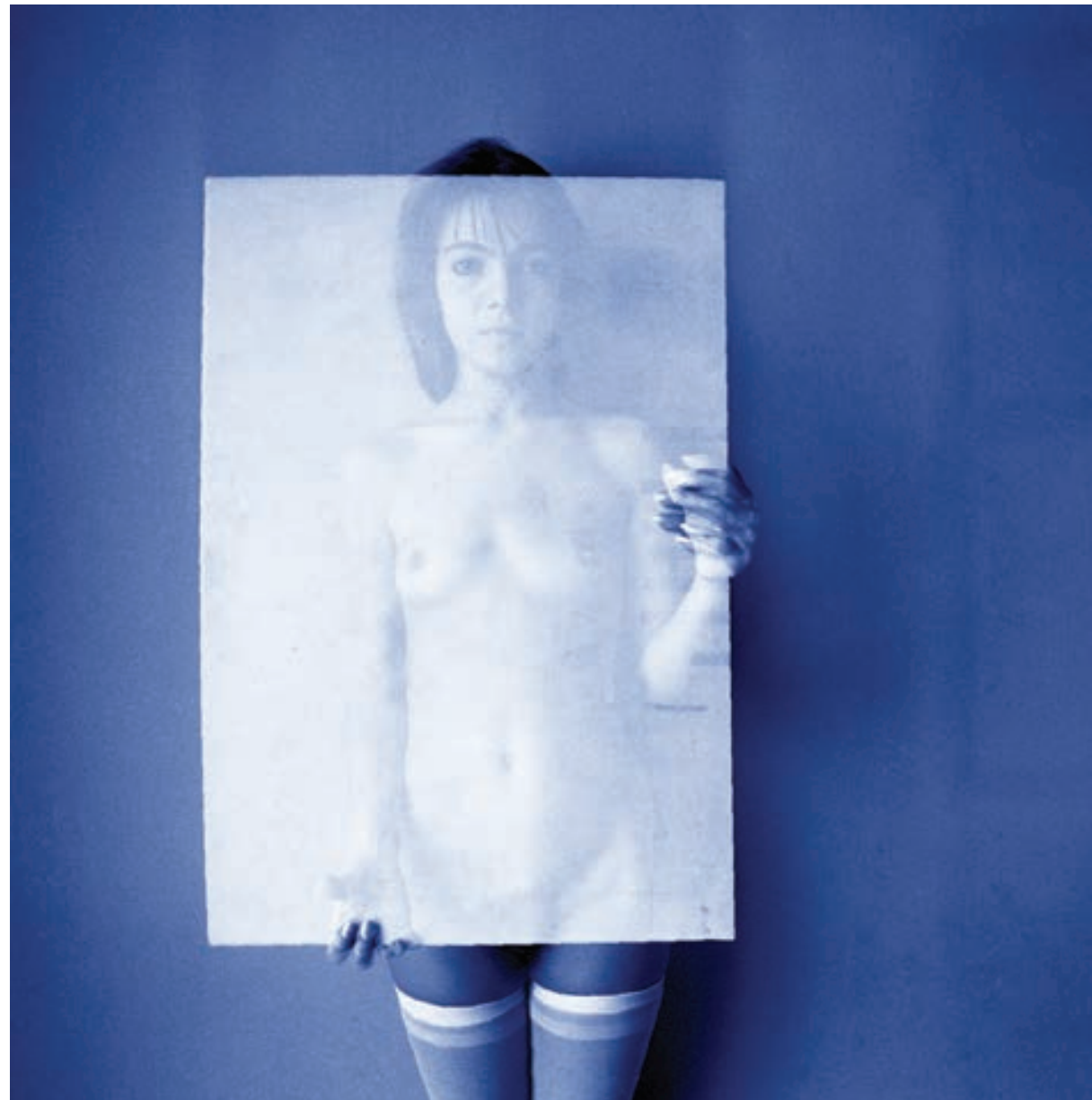
Idézet Pilinszky Jánostól I., 1986
 Quotation from János Pilinszky I., 1986

Idézet Pilinszky Jánostól II., 1986
 Quotation from János Pilinszky II., 1986

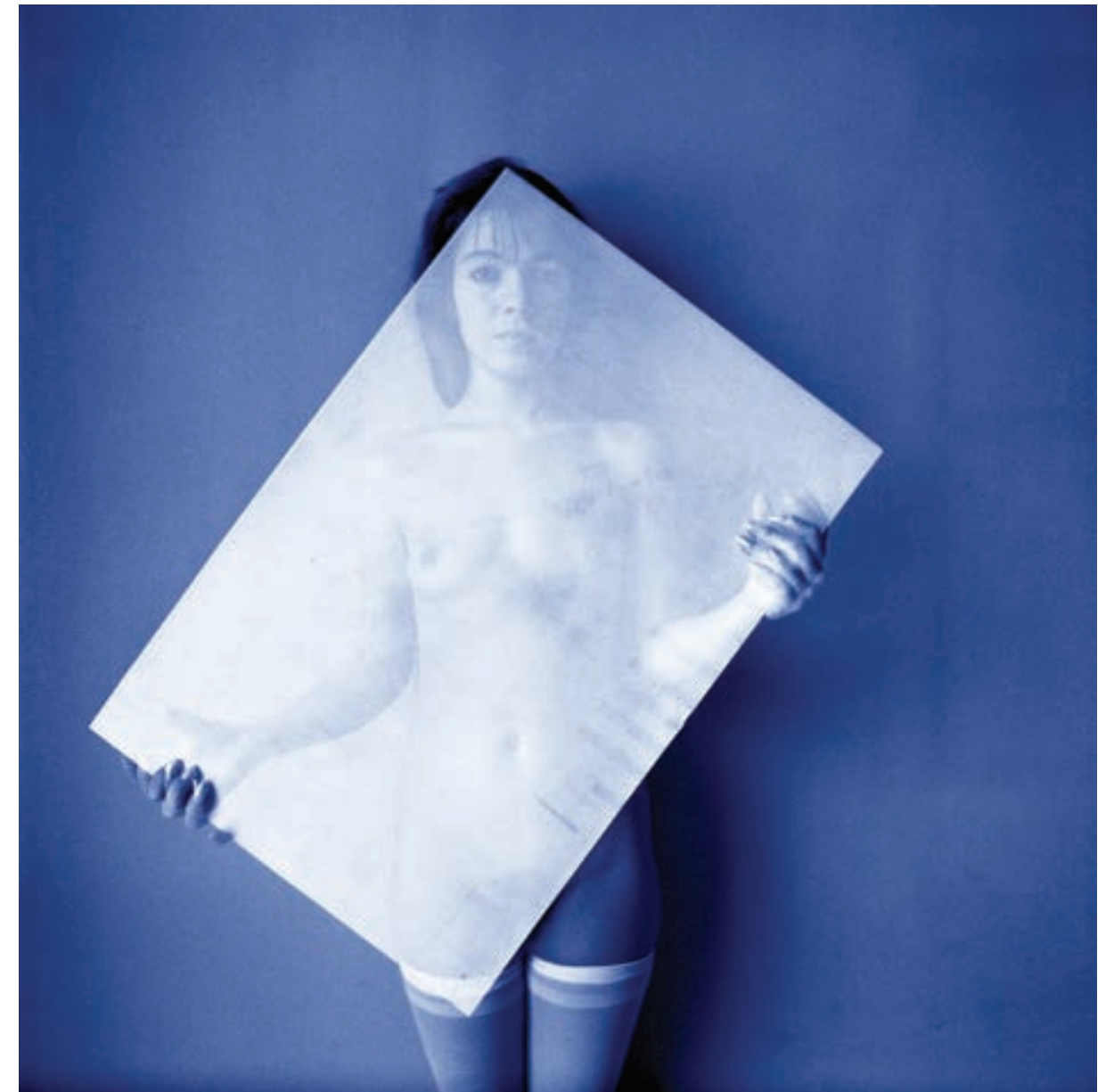

Idézet Pilinszky Jánostól III., 1986
 Quotation from János Pilinszky III., 1986

Táblakép I., 1986

Panel picture I., 1986

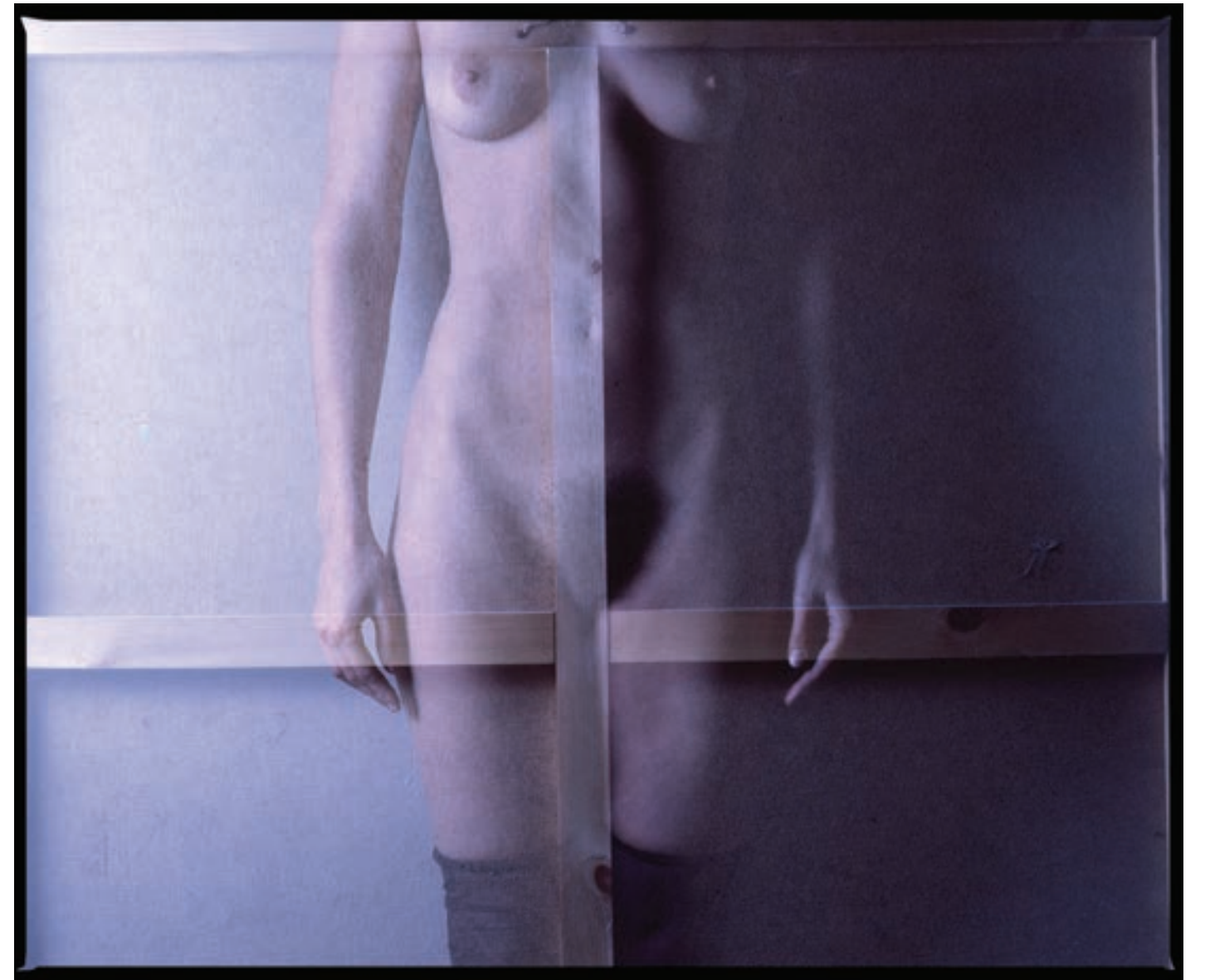
Táblakép II., 1986

Panel picture II., 1986

Vakráma I., 1989

Stretcher I., 1989

Vakráma II., 1989

Stretcher II., 1989

Félkonkrét árnyék, 1989
Half-concrete shadow, 1989

Konkrét árnyék, 1989
Concrete shadow, 1989

Nagyatádi freskó I., 1984
Fresco from Nagyatád I., 1984

Nagyatádi freskó III., 1984
Fresco from Nagyatád III., 1984

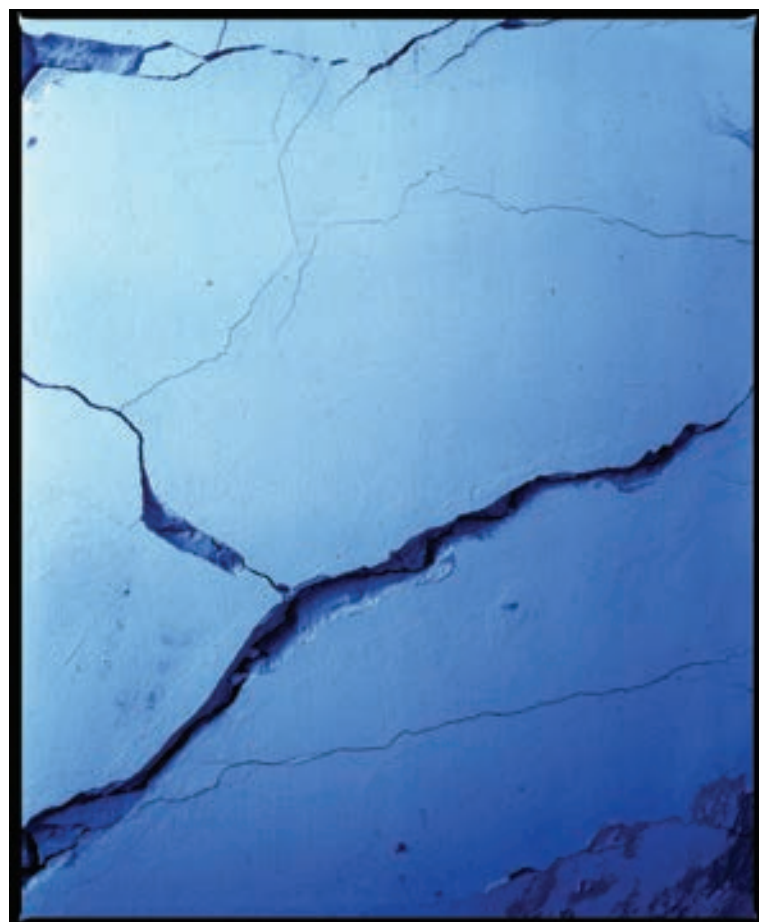

Nagyatádi freskó II., 1984
Fresco from Nagyatád II., 1984

Nagyatádi freskó IV., 1984
Fresco from Nagyatád IV., 1984

Nagyatádi freskó V., 1984
Fresco from Nagyatád V., 1984

Nagyatádi freskó VI., 1984
Fresco from Nagyatád VI., 1984

Nagyatádi freskó VII., 1984
Fresco from Nagyatád VII., 1984

Nagyatádi freskó VIII., 1984
Fresco from Nagyatád VIII., 1984

ZALÁN TIBOR

Módosulások

„Mint látjuk, a módosuláson keresztülment mindennapi képek a hétköznapi környezetbe visszahelyezve, valóságon túlinak, álomszerűen lebegőnek, szürrealistán asszociatívnek tetszenek... Ábrázolás helyett a kifejezés válik mérvadóvá... Török László túlságosan is karakteres művész. Életét egyetlen mániákusan ismételt gesztusra teszi fel, bármilyen témához nyúlna is. (Valójában ez a gesztus az egyetlen témája.) Ugyanazt ragozza az első képtől az utolsóig.”

*Török László képei elé.
Szivárvány, 1992. január, 54-57. o.)*

TIBOR ZALÁN

Modifications

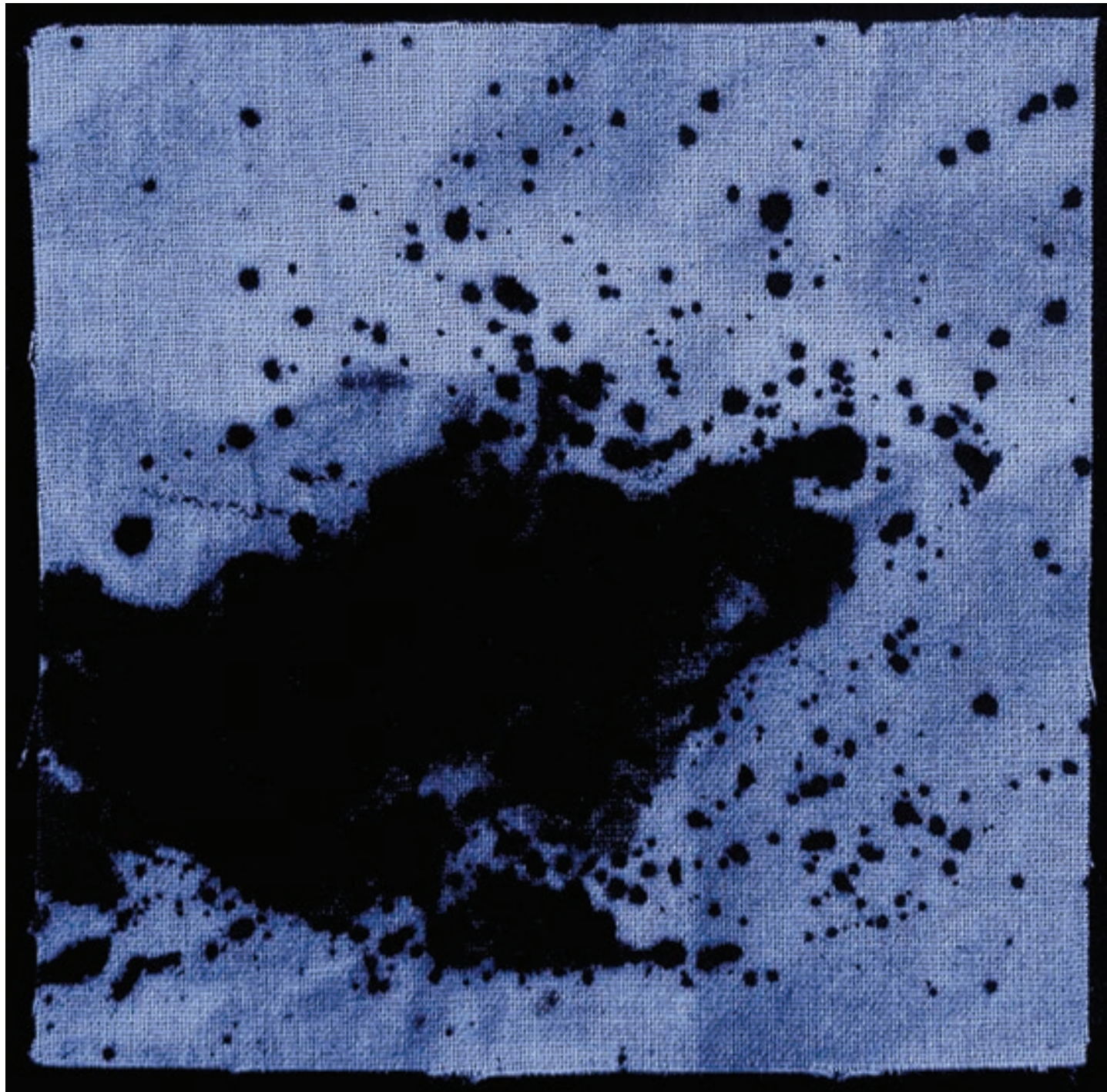
„As we can see, the everyday pictures which underwent some modification seem to be beyond reality. They are dreamlike and floating, surrealistically associative when placed back to an ordinary everyday environment. Török composes reality and not the photograph taken. He chooses expression over representation. He works exclusively with settings... László Török is an artist with too much of a character. His whole life is about one single gesture obsessively repeated, no matter what topic he chooses. In fact, this single gesture is his only topic. He keeps restating the same thing over and over again, from his first picture to the last.“

*(Tibor Zalán: Módosulások / Modifications.
Foreword to László Török's photographs. Szivárvány,
January 1992. Pages 54-57.)*

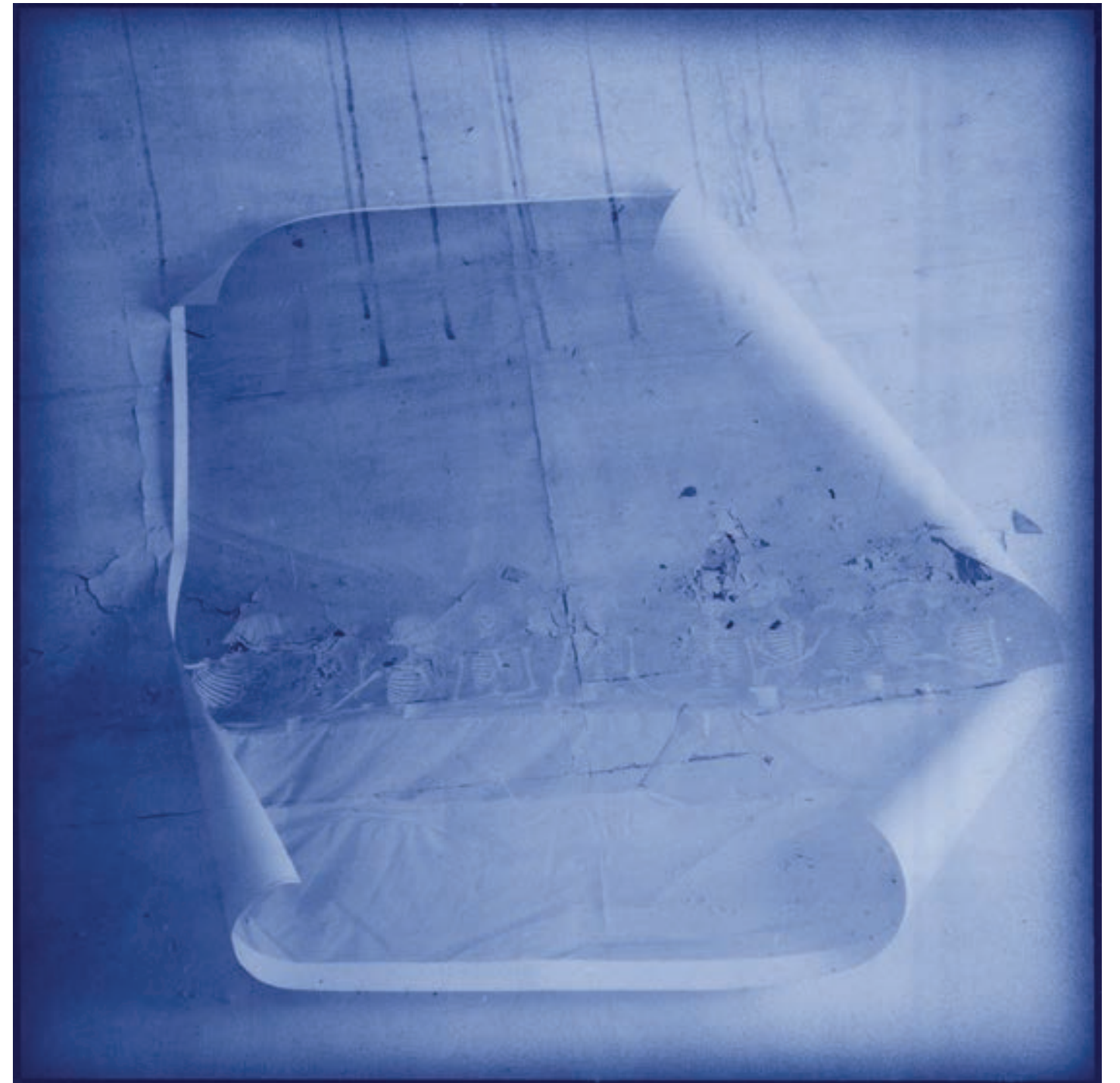
Módosulás I., 1980

Modification I., 1980

Módosulás II., 1980

Modification II., 1980

Il cenacolo, 1980-82

Il cenacolo, 1980-82

Corpus I., 1980

Corpus I., 1980

Corpus II., 1980

Corpus II., 1980

Pieta, 1982

Pieta, 1982

Sztereó I., 1982

Stereo I., 1982

Sztereó II., 1982

Stereo II., 1982

Előhívás I. Pilinszky János emlékére, 1982

Development I. In memory of János Pilinszky, 1982

Előhívás II. Pilinszky János emlékére, 1982

Development II. In memory of János Pilinszky, 1982

Előhívás III. Pilinszky János emlékére, 1982

Development III. In memory of János Pilinszky, 1982

Baksa Soós János portréja, 1970–1982
Portrait of János Baksa Soós, 1970–1982

Áldozat I., 1982
Victim I., 1982

Áldozat II., 1982
Victim II., 1982

Áldozat III., 1982
Victim III., 1982

Illusztráció I. Zalán Tibornak, 1980

Illustration I. for Tibor Zalán, 1980

Illusztráció II. Zalán Tibornak, 1980

Illustration II. for Tibor Zalán, 1980

Illusztráció III. Zalán Tibornak, 1980

Illustration III. for Tibor Zalán, 1980

BOJÁR IVÁN ANDRÁS

A csend

Csend és csend. Simogató puha táj. Salföld évszázadok óta lassan és némán csúszik a domboldalon lefelé. Le az úthoz, megfagyott lávaköpedékek közt le a bányató medréhez. Szeretettel szépítgetett házak, mint a körmök, kapaszkodnak itt a földbe. Hónapszám várják a szezonkezdetet, a nem salföldiek áradatát. Majd a szükséges csendet, az otthonos nyugalmat, a percet, amikor végre mindenki hazamegy. Messzi kutyaugatásban kanyarog két utca meg még néhány apró, mely ezt a kettőt összeköti. Egy akác mellett kisebb-nagyobb épületek apró, gondos udvart állnak körül, egy lelkesen terebélyesedő diófát, fügebokrot. Ez a Pajta Galéria udvara. A hely, ahová Török László huszonöt évvel ezelőtt megérkezett, a hely, ahol Török akkor is utazik, ha fel sem áll a fal mellől, hová a karosszékét valamikor régen letette az idő.

IVÁN ANDRÁS BOJÁR

The silence

Silence and silence. Caressable, soft landscape.

For centuries Salföld has nestled quietly beneath the hillside. Away from the road, among petrified lava, near the shore of the mine's lake. Houses beautified with love, cleaving to the earth as if with talons.

For months they wait for the start of the season, the torrent of outsiders. And then, for the longed-for silence, the cosy peacefulness, the moment when, at last, everyone goes home.

Dogs barking in the distance, two streets and few tiny paths joining them together. Next to some acacia trees, bigger and smaller buildings stand around a well-cared-for little courtyard, a vigorously spreading walnut tree, a fig bush.

This is the courtyard of the Pajta Gallery. The place where László Török arrived 25 years ago; the place where he still travels, even if he doesn't move from the armchair by the wall to which, long ago, time brought him. A place of destiny, just like a map reference. More important than other places. Why this is, is a secret. And it is no mean feat to discover this secret. Not that it is difficult; it just takes a lifetime. László Török is now part of that life: trying to understand the why of the here and now. It's a slow process, and he lingers over it, though it could happen in a split second, like the click of the shutter that catches the here and now. And if the image is good, it captures that fraction of a second in all its tragic nature and preserves it for ever. Life needs more than that months, seasons, years, snow-covered light-filtered times, meadow-scorching summers, springtimes roaring in on wild water, smoke-smelling autumns fading into chill.

Salföldi ablak I., 1996

Salföld Window I., 1996

Salföldi ablak II., 1996

Salföld Window II., 1996

Magdi I., 1991

Magdi I., 1991

Magdi II., 1991

Magdi II., 1991

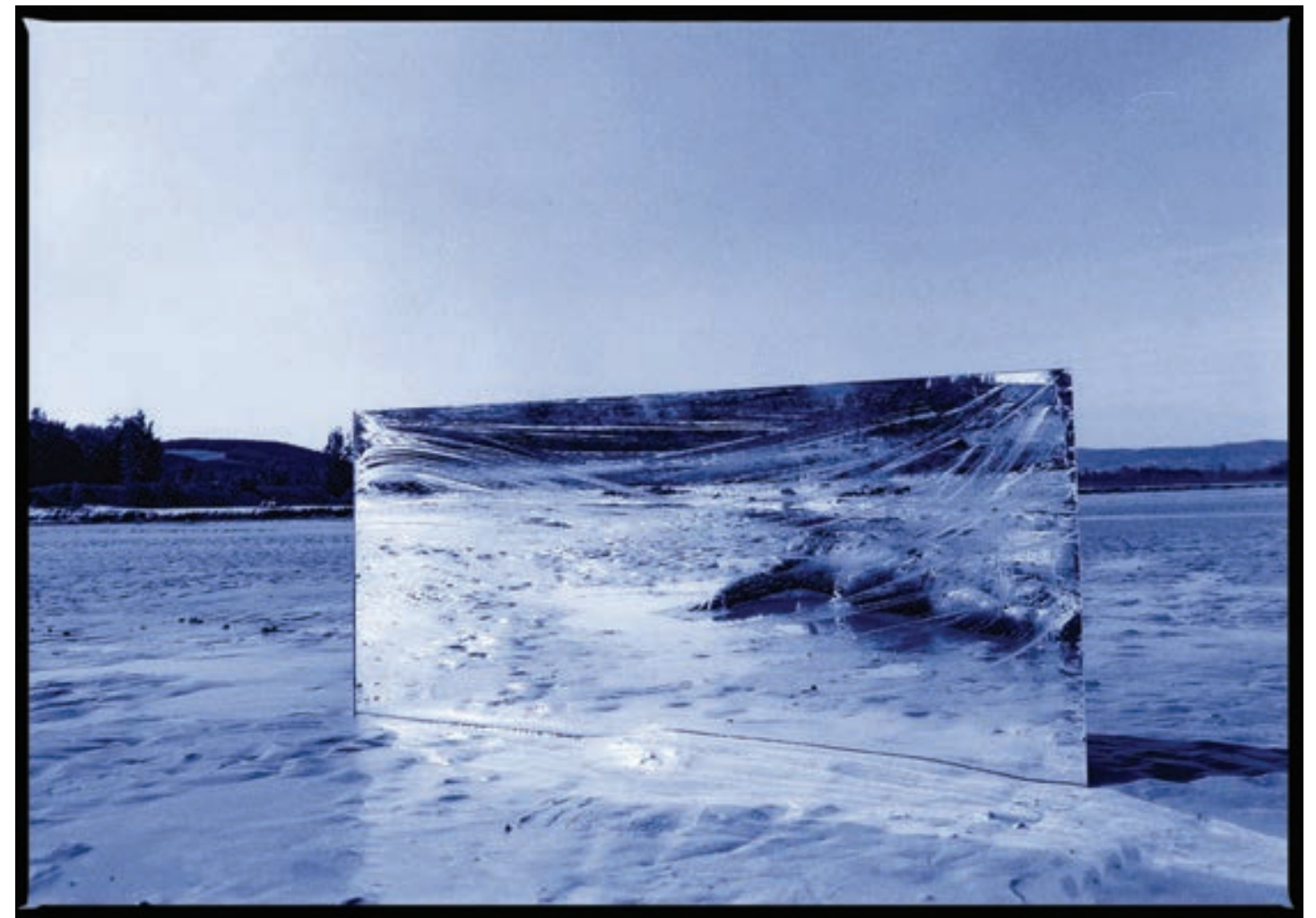
Salföldi enteriőr I-IX. Szerencsés Jánosnak, 1993

Salföld Interior I-IX. for János Szerencsés, 1993

Salföldi-kisörsi anzix I., 1996

Salföld-Kisörs memo I., 1996

Salföldi-kisörsi anzix II., 1996

Salföld-Kisörs memo II., 1996

Akt No2, 1991

Nude No2, 1991

Akt No3, 1991

Nude No3, 1991

Akt No4, 1991

Nude No4, 1991

Akt No5, 1991

Nude No5, 1991

Önarckép aszinkronnal I., 1980

Self-portrait with a-synchronization I., 1980

Önarckép aszinkronnal II., 1980

Self-portrait with a-synchronization II., 1980

Salföldi önarckép, 1993

Salföld self-portrait, 1993

Salföldi polaroid I., 1996

Salföld polaroid I., 1996

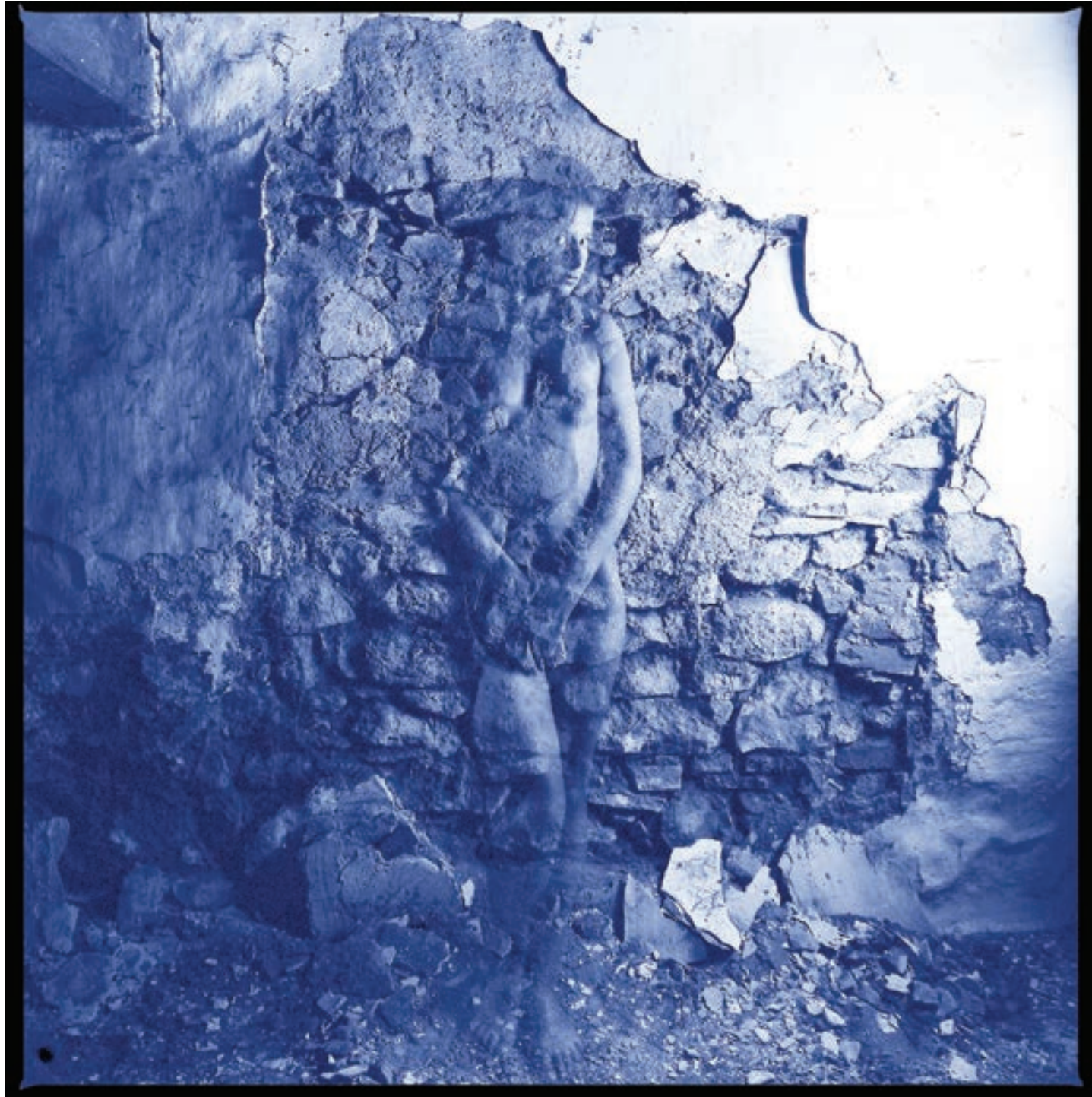
Salföldi polaroid II., 1996

Salföld polaroid II., 1996

Salföldi polaroid III., 1996

Salföld polaroid III., 1996

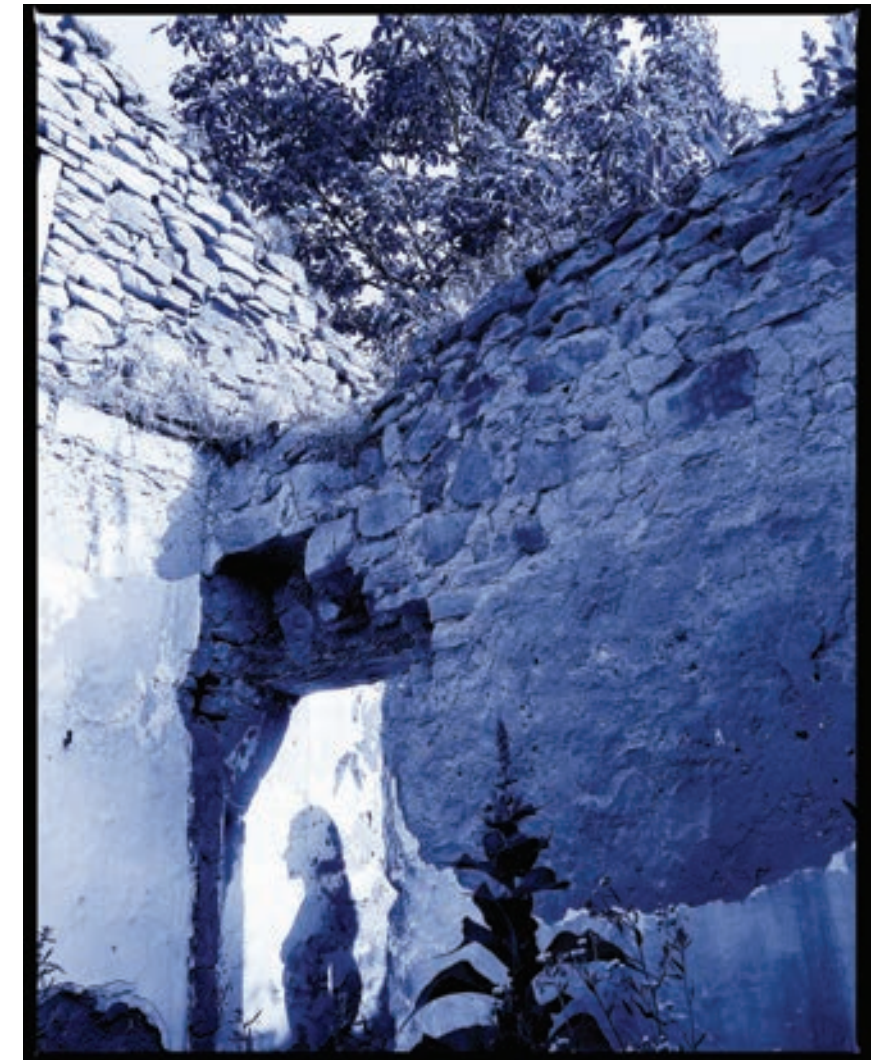
Salföldi anzix I., 1996

Salföld memo I., 1996

Salföldi anzix II., 1996

Salföld memo II., 1996

Salföldi anzix III., 1996

Salföld memo III., 1996

KINCSES KÁROLY

Gábos Kálmán. Élt 57 évet.

Gyakran mondtam neked, Kálmán, személyesen és az éjjelbe nyúló telefonbeszélgetéseink során is, hogy élheterlen vagy, önpusztító, elpazarolod a tehetségedet semmiért, egészen. Hümmögtél, majd kissé cinikusan, önmagadat is meg- és legyőzve megrántottad a vállad és azt válaszoltad, na és?

Most pedig már azon kell gondolkozzunk, miként tehetjük az élheterlen Gábost legalább utólag jelenlévővé, megmaradt csonka életműve, alig néhány tucat fényképe segítségével.

Mert tehetséges fotográfus, jó operatőr volt, ebben mindnyájan, barátai, cimborái, a fotográfia ilyen-olyan hívei is egyetértettünk.

Mert amit nem taposott ki magának életében, összefoglaló, nagy kiállítást, egyéni albumot, honlapot, azt legalább mi, most, lelkiismeretünkkel küzdve, megtehetnénk.

Mert nem elég édesbús történeteket mesélni Gábosról, mindenki tud ilyet egyet-kettőt, hanem végre valamit tehetnénk is. Most már nem érte, hanem csak pusztán magunk miatt.

KÁROLY KINCSES

Kálmán Gábos. Lived to the age of 57.

I always told you, Kálmán, – both in person and during our telephone conversations that used to last far into the night – that you act like a dud, you are self-destructive, throwing away your talent entirely and for nothing. You would be hemming and just say with a shrug in a cynical manner, convincing and winning over yourself: and so what?

And here we are now, having to think about how we can make the dud-like Gábos at least posthumously present with the help of not more than just a few dozens of photos; remainders of his incomplete oeuvre.

Because he was a talented photographer, a good cameraman – we all agreed on that; his friends, buddies, and all those related to photography in one way or another. Because what he did not manage to pull together for himself while alive, that is a large comprehensive exhibition, a solo album, a homepage – at least we could do that now, fighting with our conscience. Because it is not enough to tell bittersweet stories about Gábos – everyone knows at least a couple of those –, but we could finally actually do something. Not for him now, just for our own sake.

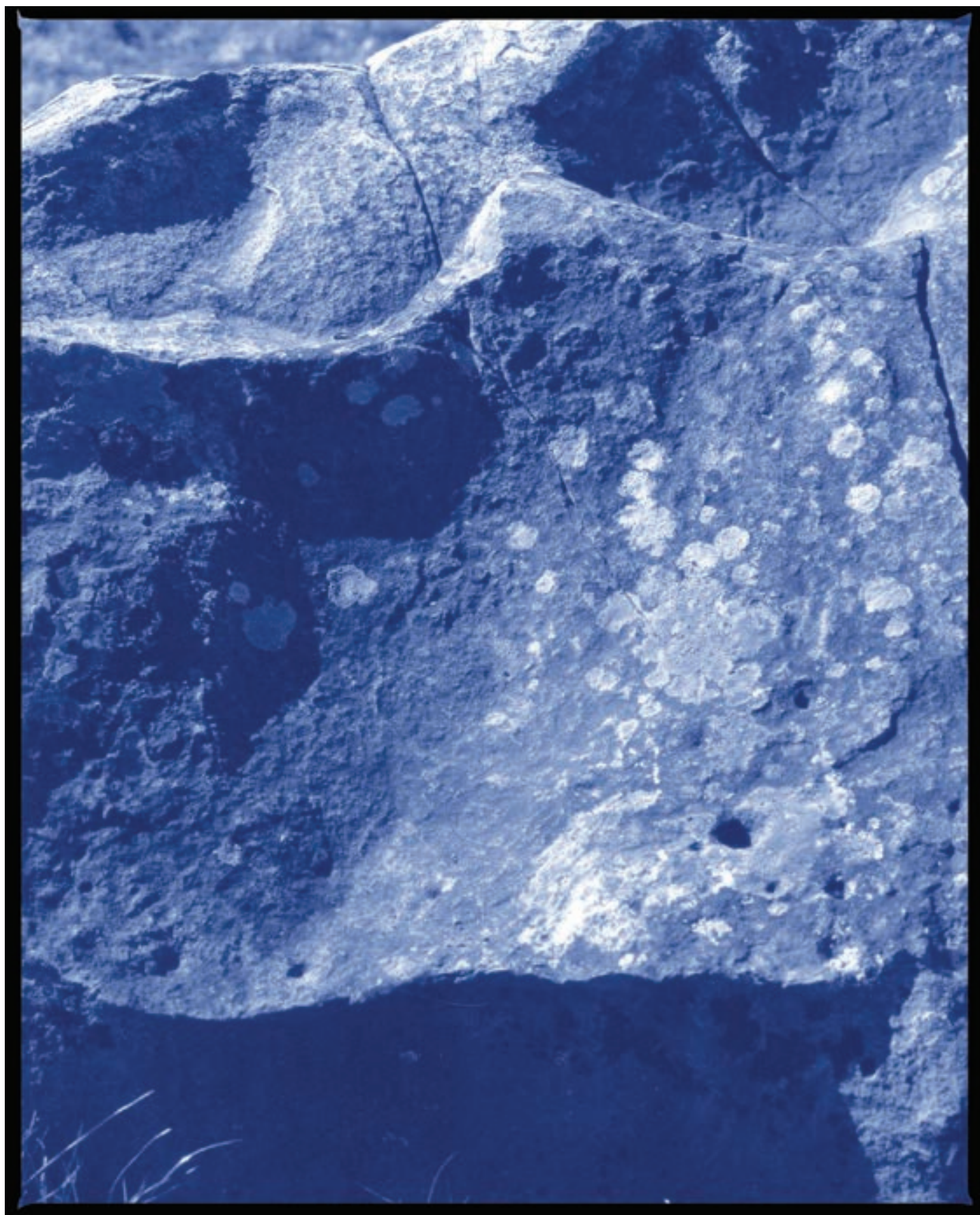
Gábos Kálmán emlékére I., 2010

In memory of Kálmán Gábos I., 2010

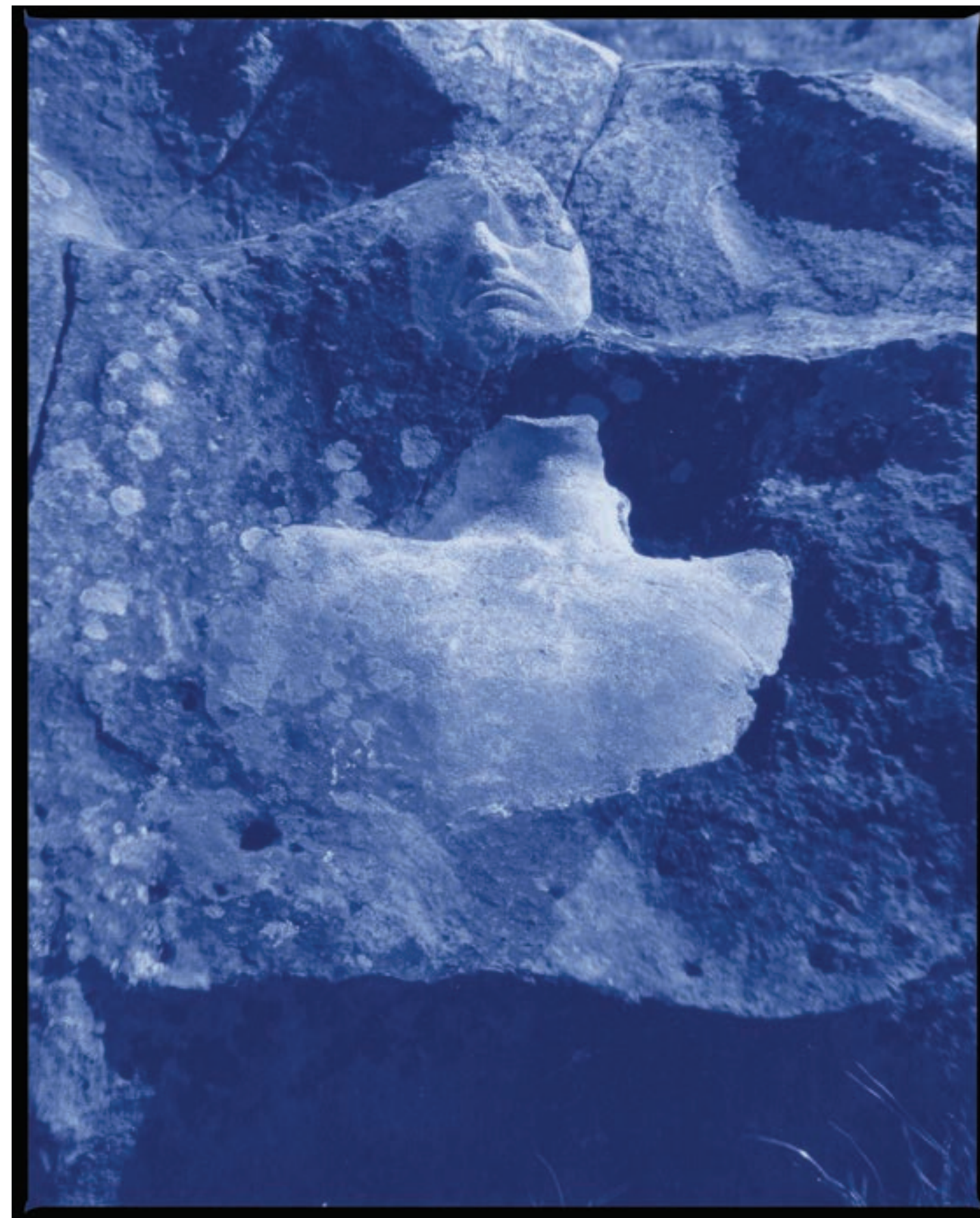
Gábos Kálmán emlékére II., 2010

In memory of Kálmán Gábos II., 2010

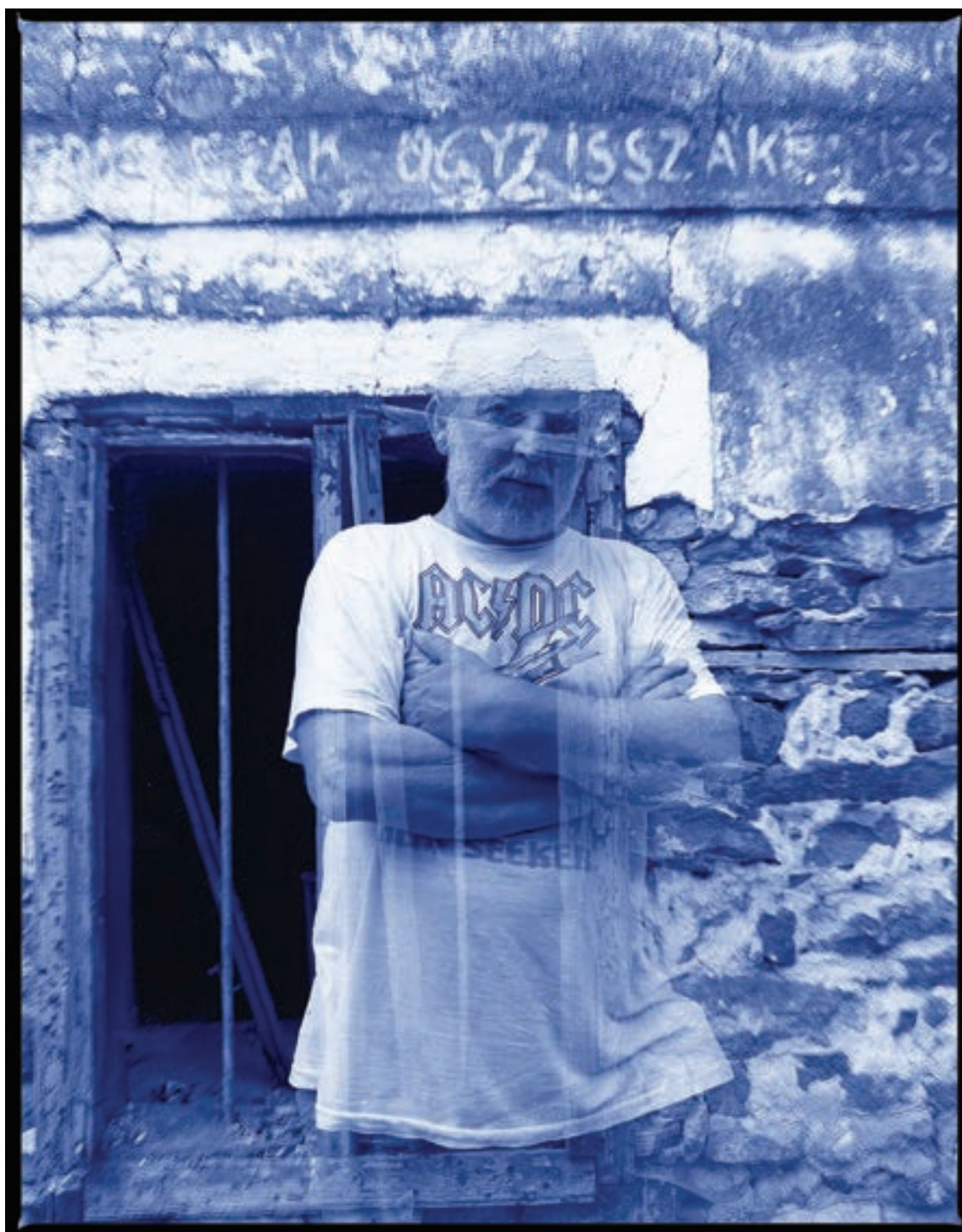
Balaskó Jenő emlékére I., 2009

In memory of Jenő Balaskó I., 2009

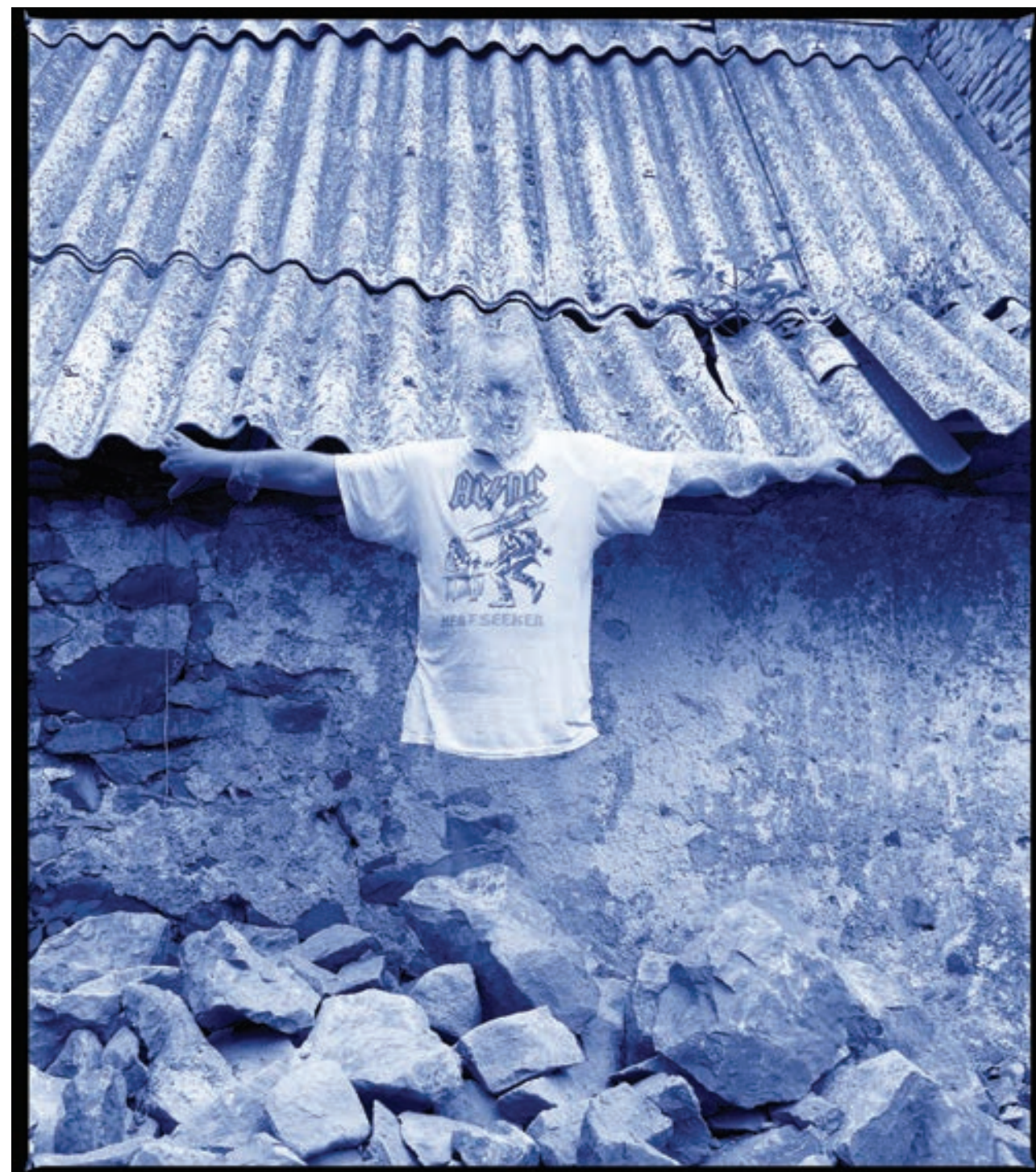
Balaskó Jenő emlékére II., 2009

In memory of Jenő Balaskó II., 2009

Kada (Elek István) emlékére I., 2012

In memory of Kada (István Elek) I., 2012

Kada (Elek István) emlékére II., 2012

In memory of Kada (István Elek) II., 2012

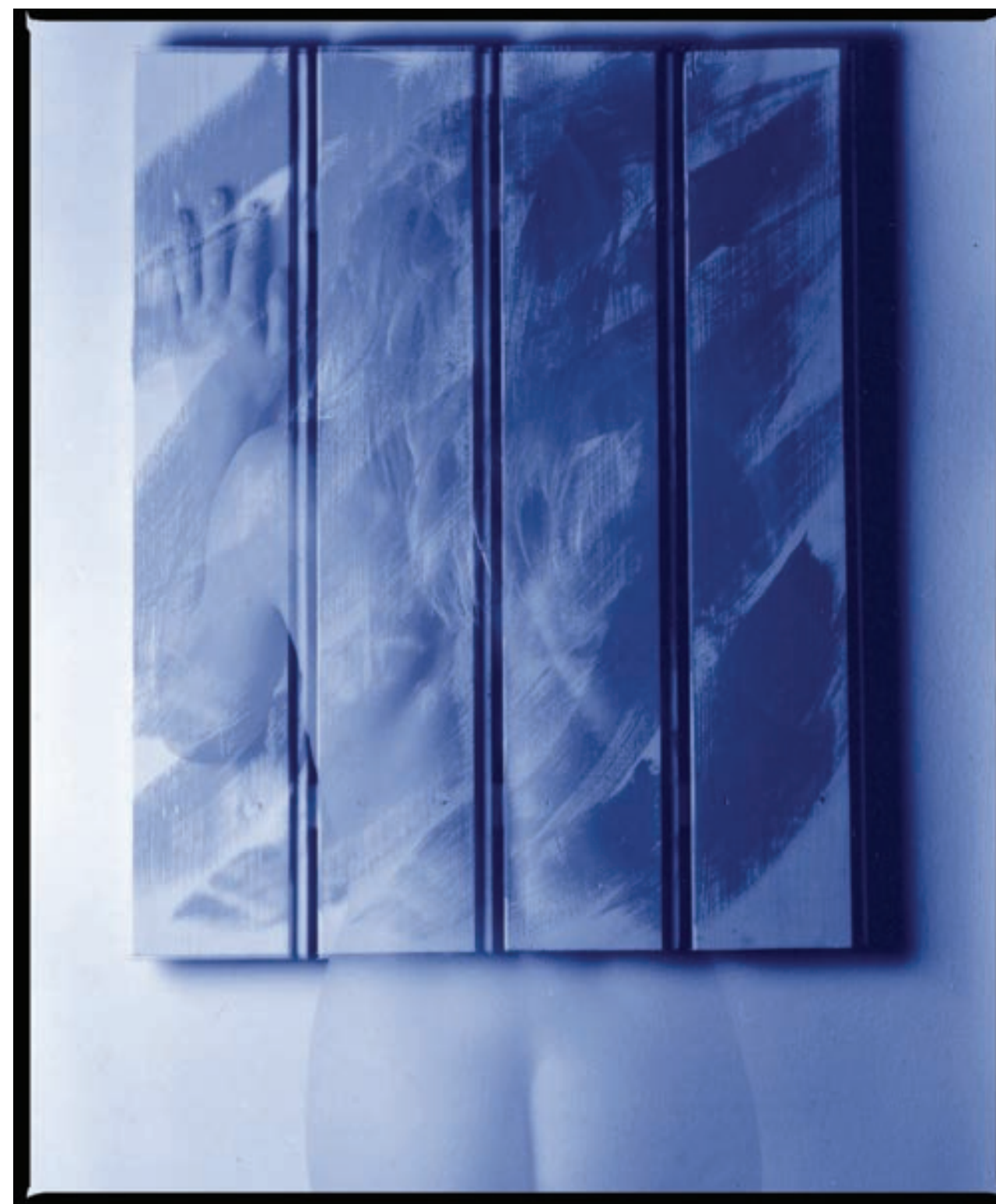
Salföldi táblakép I, 2015

Salföld panel picture I, 2015

Salföldi táblakép II, 2015

Salföld panel picture II, 2015

Salföldi táblakép III, 2015

Salföld panel picture III, 2015

Kende János portréja I., 2005
Portrait of János Kende I., 2005

Kende János portréja I., 2005
Portrait of János Kende I., 2005

Kende János portréja III., 2005
Portrait of János Kende III., 2005

BOJÁR IVÁN ANDRÁS

A csend

Ez az ő világa. A fizikai közege annak, amit spirituálisan jelenít meg fényképein. Minden szegletében érzi, egyben intellektuális környezet, ahol a faasztalra kitett rizling és az étel mellett filozofikus felvetések, állítások karolják át egymást. Nincsenek végső válaszok, a fügebokor levelein át meszelt falra vetülő árnyék és napfényfoltok nem is kívánnak ilyet. Sokkal nagyobb igazság birtokosaiként tesszik a dolgukat. Remegve, tapogatózva, végtelen útjukon járnak. Az udvaron átfut egy lelkes szélvonal. Diólevelek rezegnek. Elpukkan egy buborék a fröccsben. Valahol hátul, a szem mögötti sötétségben megszületik egy kép.

IVÁN ANDRÁS BOJÁR

The silence

Here they meet, share a table, these separate worlds.

And next to the wall, in the shade of the walnut tree, sits Török, whose creation this is. Through half-closed eyes on a summer's afternoon he looks around the courtyard in satisfaction. This is his world.

The physical reality which he captures spiritually in his photographic works. At one with the intellectual surroundings, you can sense, in every pore, that the food and wine set out on the wooden table, and the philosophical issues raised in discussion complement each other. There are no conclusions; nor are they wished for by the shadow of the fig bush's leaves reflected on the wall, or by the dappled sunlight.

They commit their labours to a much gentler truth. Quivering, they grope their way along their never-ending journey. A lively breeze blows through the courtyard. The leaves of the walnut tree tremble. A bubble bursts in the spritzer. Somewhere in the background in the darkness behind the eyes, a picture is born.

Salföldi fügefánk, 2015

Our fig tree in Salföld, 2015

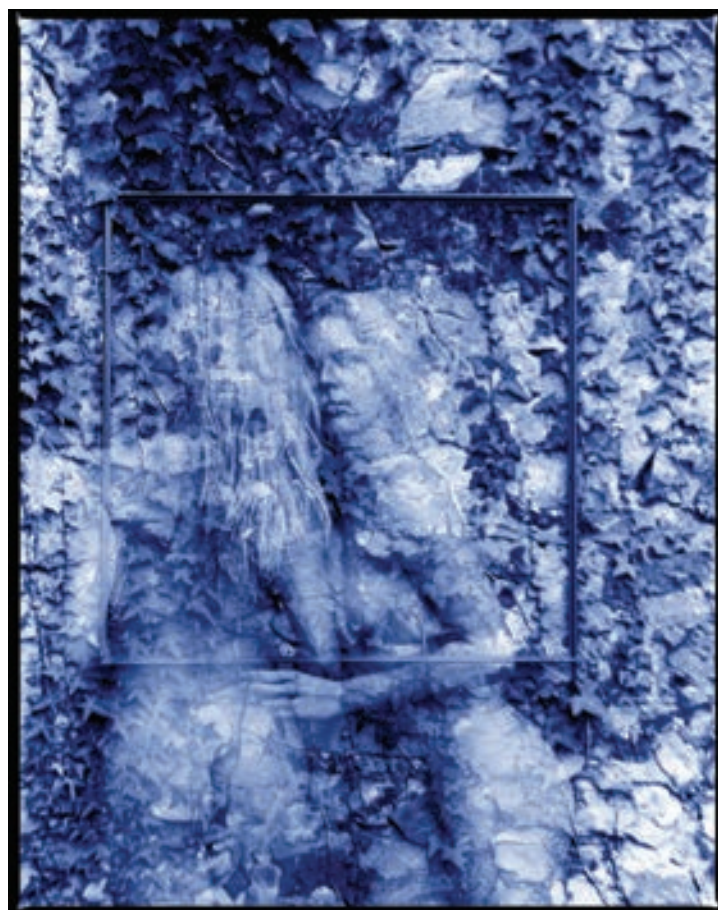
Salföldi anzix II., 2015

Salföld memo II., 2015

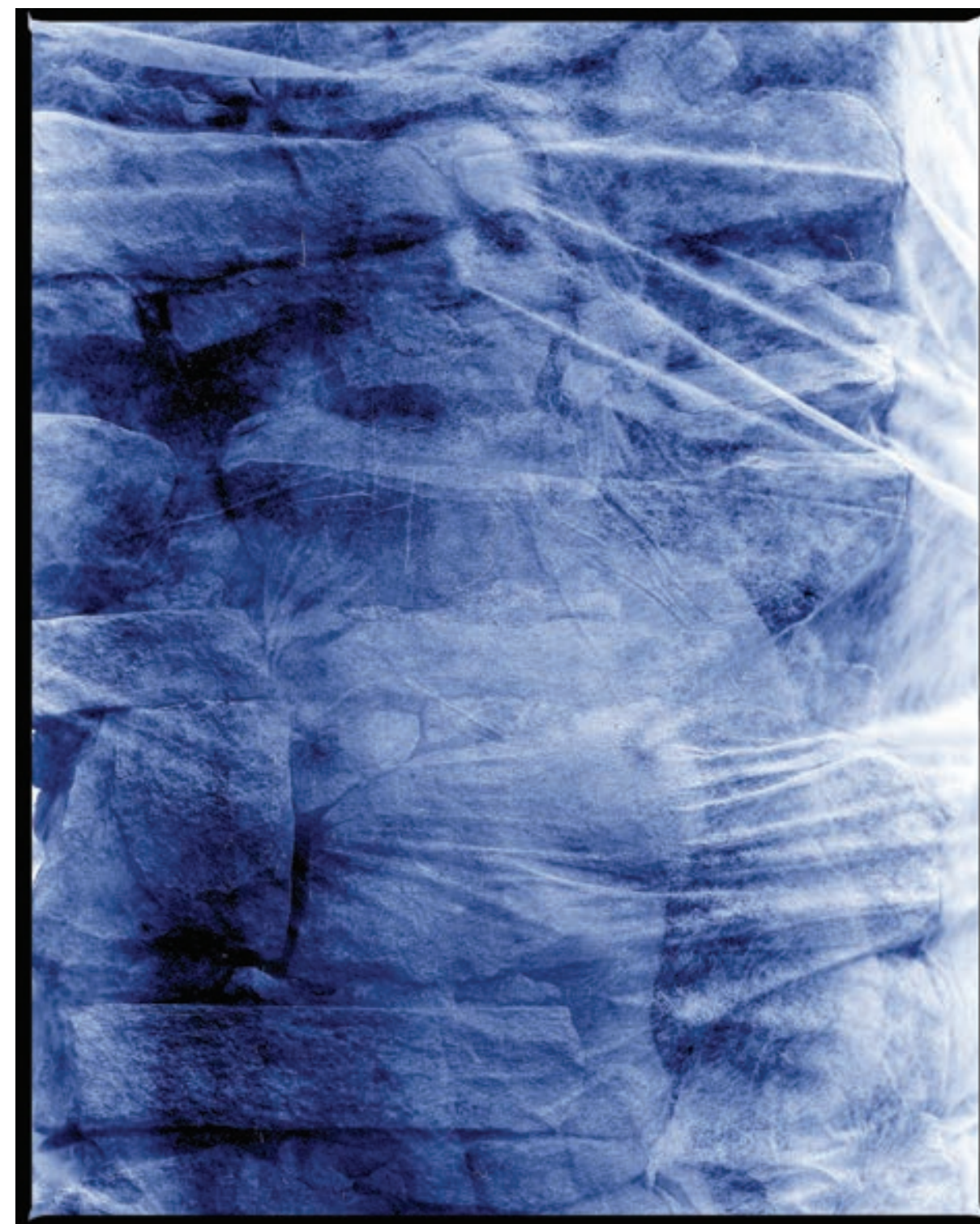
Salföldi anzix I., 2015

Salföld memo I., 2015

Salföldi anzix III., 2015

Salföld memo III., 2015

Salföldi anzix IV., 2015

Salföld memo IV., 2015

Salföldi anzix V., 2015

Salföld memo V., 2015

Salföldi anzix VI., 2015

Salföld memo VI., 2015

FÜGGELÉK

APPENDIX

Életrajz Biography	154
25 év című kiállítás – Budapest Galéria, Lajos u., 1998 25 Years – Exhibition. Budapest Gallery, Lajos utca, 1998	157
Monográfia Monography	159
Képek a családi archívumból Pictures from the family archives	162
Pajta Galéria megnyitó, 1991 Pajta Gallery – opening, 1991	165
Pajta Galéria Pajta Gallery	167
Magyar Művészeti Akadémiai Napok, 2014 Hungarian Academy of Arts Festival, 2014	168
Portréfilmforgatás, 2015 Portrait documentary shooting, 2015	169
Magyar Művészeti Akadémiai Napok, 2016 Hungarian Academy of Arts Festival, 2016	172
Magyar Művészeti Akadémiai Napok, 2015–2016 Hungarian Academy of Arts Festival, 2015–2016	173
A 70 éves Török László életmű-kiállítása, Salföld László Török is 70. Oeuvre exhibition, Salföld	175
Pozsony, Magyar Intézet, 2018 Bratislava, Hungarian Cultural Institute, 2018	177
Esztergom, Léva, Göd	179
Képek a Pajta Galéria eseményeiből Events at the Pajta Gallery	180
Török László által szervezett kiállítások a Pajta Galériában Exhibitions organized by László Török in the Pajta Gallery	183

ÉLETRAJZ BIOGRAPHY

Fotó / photo: KÖRTVÉLYESI László

ÉLETRAJZ

1948. április 20-án született Budapesten
1966 érettségi a Bem József Gimnáziumban
1966–1968 katonaság
1969–1970 Magyar Filmlaboratórium
1970–1973 Magyar Távirati Iroda (MTI) világosító
1973 fényképész szakmunkásvizsga a Práter utcában
1973–1975 szabadúszó fotográfus, a Vu Touristique című lap fotósa
1975 az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat fotóriportere, majd képszerkesztője
1981 elvégezte a MŰOSZ Bálint György Újságíró Iskoláját
1991 Salföldön létrehozza a Pajta Galériát, ahol kiállításokat, akt-workshopokat rendez. A galéria működésével, az Első Alkotócsoport vezetésével, kiállítások szervezésével a magyar fotográfiai élet fontos szereplője

MŰVEI KÖZGYŰJTEMÉNYEKBE

Modem Művészetek Múzeuma, New York
Bradford, Nemzeti Média Múzeum fotográfiai szekciója
Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét
Jelenkori Fotóművészeti Gyűjtemény, OSZK Budapest
Ken Damy Múzeum, Brescia

TAGSÁGOK

1973 Dunakanyar Fotóklub tagja
1978 A Magyar Újságírók Országos Szövetségének tagja
1979 A Magyar Fotóművészek Szövetségének tagja
1982 A Művészeti Alap (MAOE) tagja, a Dunakanyar Fotóklub tagja
1997–2000 A Magyar Fotóművészek Szövetsége Művészeti Bizottságának vezetője, az Első Alkotócsoport vezetője
1998–1999 Az I. Országos Fotóhét, majd a 2. Fotóhetek kuratóriumának tagja
2003 A GödArt alkotócsoport tagja
2013 Magyar Művészeti Akadémia levelező tag
2014 Magyar Művészeti Akadémia rendes tag

DÍJAK

Munkáit számos hazai és nemzetközi kiállításon díjazták.
1973 World Press Photo Aranyszem-díja „A család” című képéért
1974 World Press Photo III. díj „Nincs időnk várni” képéért
1977 TROFEO Guipuzcoa San Sebastian
1989 Balázs Béla-díj
1991 Kodak-díj, Düsseldorf
2018 Magyar Fotóművészek Szövetsége Életmű-díja

BIOGRAPHY

1948 April 20th Born in Budapest
1966 Graduates from Bem József Secondary Grammar School
1966–1968 Military service
1969–1970 Hungarian Film Laboratory
1970–1973 Hungarian News Agency – light technician
1973 Obtains skilled worker certificate as a photographer (Práter Street)
1973–1975 Freelance photographer, photographing for Vu Touristique magazine
1975 Photojournalist and later photo editor for the Tourism Propaganda and Publishing Corporation
1981 Acquires certificate as a journalist from Bálint György Academy for Journalism of the National Association of Hungarian Journalists
1991 Establishes the Pajta (Shed) Art Gallery in Salföld, where he organizes exhibitions and nude-photo workshops.
He becomes an important figure of Hungarian photography due to the gallery as well as heading the First Artist Group and organizing exhibits.

WORKS IN PUBLIC COLLECTIONS

Museum of Modern Art, New York
Photography Section of the National Media Museum, Bradford
Hungarian Museum of Photography, Kecskemét
Contemporary Photo Art Collection,
National Széchényi Library, Budapest
Ken Damy Museum, Brescia

MEMBERSHIPS

1973 Dunakanyar Photo Club
1978 National Association of Hungarian Journalists
1979 Association of Hungarian Photographers
1982 Art Fund (MAOE), Dunakanyar Photo Club
1997–2000 Chair of the Artistic Committee of the Association of Hungarian Photographers, Head of the First Artist Group
1998–1999 Curatorial Board member of the 1st, later the 2nd National Photo Weeks
2003 GödArt Group
2013 Correspondent member of the Hungarian Academy of Arts
2014 Full member of the Hungarian Academy of Arts

FONTOSABB EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

Több mint 50 csoportos, hazai és külföldi kiállításon szerepelt, több díjat nyert. Önálló kiállításait Magyarországon kívül Spanyolországban, Finnországban, Olaszországban, Németországban, Litvániában, Jugoszláviában, Lengyelországban, Szlovákiában, Tajvanon és Franciaországban is bemutatták.

1978 San Sebastian (Spanyolország) Fiatal Művészek Klubja, Budapest Fővárosi Művelődési Központ, Budapest
1979 Török László fotói. Miskolci Galéria, Miskolc
1981 Stáció. Madách Galéria Vác, Fotógaléria, Szolnok, Bartók Galéria, Szeged, Horváth Endre Galéria, Balassagyarmat
1982 Cigányok. Gödöllői Galéria, Gödöllő
1983 Módosulások. Helikon Galéria, Budapest
1984 Helsinki, Magyar Intézet
1986 Idézetek. Fotóművészeti Galéria, Budapest, Magyar Kulturális Intézet, Róma
1988 Török László képei. IPV Galéria Budapest
1994 7 Pont Galéria, Nürnberg (Németország)
1996 Részletek. Duna Múzeum Európai Közép Galéria, Esztergom
1997 Cigányok. Janus Pannonius Múzeum Galéria, Pécs
1998 Huszonöt év. Budapest Galéria Kiállítóháza, Óbuda
1999 L'Image Hongrie. XVIII. Le Mans Festival
2001 Részletek. Miró Fotógaléria, Budapest
2002 Pannon Udvar, Mindszentkállya
2004 Olajfa Művészház, Göd
2006 Módosulások. Képek a múltból a jelennek is. Kolta Galéria, Budapest, Olajfa Művészház, Göd
2008 50-55-60 (Bakos Miklós–Gábor Kálmán–Török László kiállítása) Pajta Galéria, Salföld
Török László és Rabie M. Hadie iparművész, keramikus közös kiállítása. Olajfa Művészház, Göd
2016 IX. Nemzetközi Fotófesztivál, Léva
2016 Esztergom, Rondella Galéria
2018 Életmű részletek címmel a Salföldi Faluházban, Poézis címmel a 28. Pozsonyi Fotóhónapon a Magyar Intézetben

VÁLOGATOTT CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

1981 Tény-kép, A magyar fotográfia története
1840–1981 Múcsarnok, Budapest
1985 II Nudo Nella Fotografia Dell Est Europeo, Accademia Albertina, Torino
1987 Hedendaagse Oosteuropese Naaktfotografie, Amsterdam;
Magyar Fotográfia '87, Múcsarnok
1989 Más/Kép, Ernst Múzeum, Budapest
1990 „Negyedik”, Fiatal Fotóművészek Stúdiója kiállítása, Ernst Múzeum, Bp.; Colorado Photographic Center, Denver (a kiállítás kurátora)
1992 VIII. Esztergomi Fotográfiai Biennálé
1993 Magyar Fotográfia '93, Vigadó Galéria, Bp.
1994 Csoportkép, Vigadó Galéria, Budapest
1995, 1997 Kortárs Magyar Fotográfia, Pécs
1998 Akt a '90-es években, Vigadó Galéria, Bp. (Török László a kiállítás kurátora)
1999 2. Országos Fotóhetek, Miskolci Galéria;
XXL fotográfiai, az Első Alkotócsoport munkáiból, Trafó Galéria, Bp.; Kortárs kelet európai fotográfiai, válogatás a bresciai Museo Ken Dam gyűjteményéből, Mai Manó Ház, Bp.; a World Press Photo magyar díjazottjai, MŰOSZ, Budapest
2001 Országos Fotóművészeti Kiállítás, Múcsarnok
2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 Téli Tárlat, Vác; Olajfa Művészház, Göd
2010 Kiválasztott képek, Szépművészeti Múzeum, Bp.
2011 Magyar Fotográfusok a XX. században „Szemtanúk” címmel, Royal Academy of Arts, London

AWARDS

His works were awarded at numerous Hungarian and international exhibitions
1973 World Press Photo's Golden Eye Award for his photograph The Family
1974 World Press Photo's 3rd Prize for his photograph No Time to Wait
1977 TROFEO Guipuzcoa San Sebastian
1989 Balázs Béla Award
1991 Kodak Prize, Düsseldorf
2018 Association of Hungarian Photographers – Lifetime Achievement Award

MAIN SOLO EXHIBITIONS

He exhibited at over 50 group shows in Hungary and abroad, receiving several awards. Besides Hungary, his solo exhibitions were also on display in the following countries: Spain, Finland, Italy, Germany, Lithuania, Yugoslavia, Poland, Slovakia, Taiwan, France.

1978 San Sebastian (Spain)
Young Artists' Club, Budapest
Budapest Cultural Centre, Budapest
1979 Photographs by László Török. Miskolc Art Gallery, Miskolc
1981 Station. Madách Gallery, Vác; Photo Gallery, Szolnok; Bartók Gallery Szeged; Horváth Endre Gallery, Balassagyarmat
1982 Gipsies. Gödöllő Gallery, Gödöllő
1983 Modifications. Helikon Gallery, Budapest
1984 Hungarian Cultural Institute, Helsinki
1986 Quotations. Photo Art Gallery, Budapest
Hungarian Cultural Institute, Rome
1988 Photographs by László Török. IPV Gallery, Budapest
1994 7 Points Gallery, Nuremberg (Germany)
1996 Details. Duna Museum, European Central Gallery, Esztergom
1997 Gipsies. Janus Pannonius Museum Gallery, Pécs
1998 Twenty-five years. Budapest Gallery Exhibition House, Óbuda
1999 L'Image Hongrie. 18th Le Mans Festival
2001 Details. Miró Photo Gallery, Budapest
2002 Pannon Courtyard, Mindszentkállya
2004 Olajfa House of Arts, Göd
2006 Modifications. Pictures from the past, also to the present. Kolta Art Gallery Budapest, Olajfa House of Arts, Göd
2008 50-55-60 (exhibitors: Miklós Bakos–Kálmán Gábor–László Török) Pajta (Shed) Gallery, Salföld
Collective exhibition of László Török and industrial artist, ceramist Rabie M. Hadie.
Olajfa House of Arts, Göd
2016 9th International Photo Festival, Levice
2016 Rondella Gallery, Esztergom
2018 Lifetime details – Cultural House, Salföld
2018 Poesis – 28. Photo Month in the Hungarian Cultural Institute in Bratislava

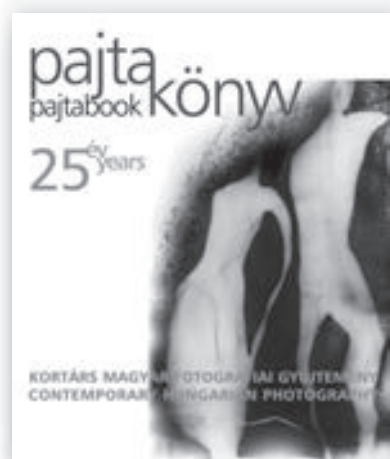
SELECTED GROUP EXHIBITIONS

1981 Photo-Fact (Tény-kép), History of Hungarian Photography
1840- 1981, Múcsarnok Art Gallery, Budapest
1985 II Nudo Nella Fotografia Dell Est Europeo, Accademia Albertina, Torino
1987 Hedendaagse Oosteuropese Naaktfotografie, Amsterdam
Hungarian Photography '87, Múcsarnok Art Gallery
1989 Distinct Image (Más/Kép), Ernst Museum, Budapest
1990 The Fourth, exhibition of the Young Photo Artists Studio, Ernst Museum, Budapest; Colorado Photographic Center, Denver (curator)
1992 8th Photography Biennale in Esztergom
1993 Hungarian Photography '93, Vigadó Gallery, Budapest

- 2012 Polaroid c. kiállítás, Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét; Kolta Galéria, Budapest
 2013 Analóg c. kiállítás, KOGART, Budapest
 2015 MMA Fotográfusok kiállítása, Belgrád–Magyar-kanizsa
 2016 Kópiák – kortárs magyar fotográfiai gyűjtemény, Pajta Galéria és Faluház, Salföld
 2017 Vigadó Kép/Társak, az MMA akadémikusainak és meghívottjainak kiállítása
 2017 Magyar szemmel – a Magyar Fotográfusok Házának kiállítása a varsói Nemzeti Múzeumban
 2017 Szimbiozis 3 – Salföld, Faluház
 2018 Art-Text Galéria Budapest kiállítása Neoavangard és új hullám a magyar fotóművészetben 1965–2005 címmel az egri Kepes Intézetben

KÖNYVEI

- 1983 Módosulások. JAK-füzetek 4. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1983., Előszó: Zalán Tibor
 1986 Találkozások I-11. JAK, Nagyatád, 1986 és
 1990 (szerkesztő és résztvevő mindkettőben) Idézetek fotofólio, Fotóművészeti Galéria, Budapest, 1986
 1988 21 fotográfus (szerkesztette: Gera Mihály és Török László) JAK-füzetek 26. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1988
 2006 Markovics Ferenc: Fények és tények. Ötven éves a Magyar Fotóművészek Szövetsége MFSZ Folpress Kiadó, Budapest, 2006
 2013 Analóg. 21 magyar fotográfus a 20. századból. Körmenyi-Csák Fotográfiai Gyűjtemény (Szövegek: Colin Ford, Kincses Károly, Kiscsatári Marianna) Liberty Art Centre és Körmenyi Kiadó, Budapest
 2007 Szilágyi Sándor: Neoavangard tendenciák a magyar fotóművészetben 1965–1984
 2010 MFSZ: Kiválasztott képek – Baki Péter
 2011 Szentanúk – Royal Academy of Art London – Baki Péter, Colin Ford
 2016 Pajta könyv, Salföld – Harnóczy Ö., Kincses K., Török L.
 2016 Alföldi Róbert fotógyűjteménye: A múlt szabadsága
 2019 Kincses Károly–Zalán Tibor: Török László – Fotopoézis

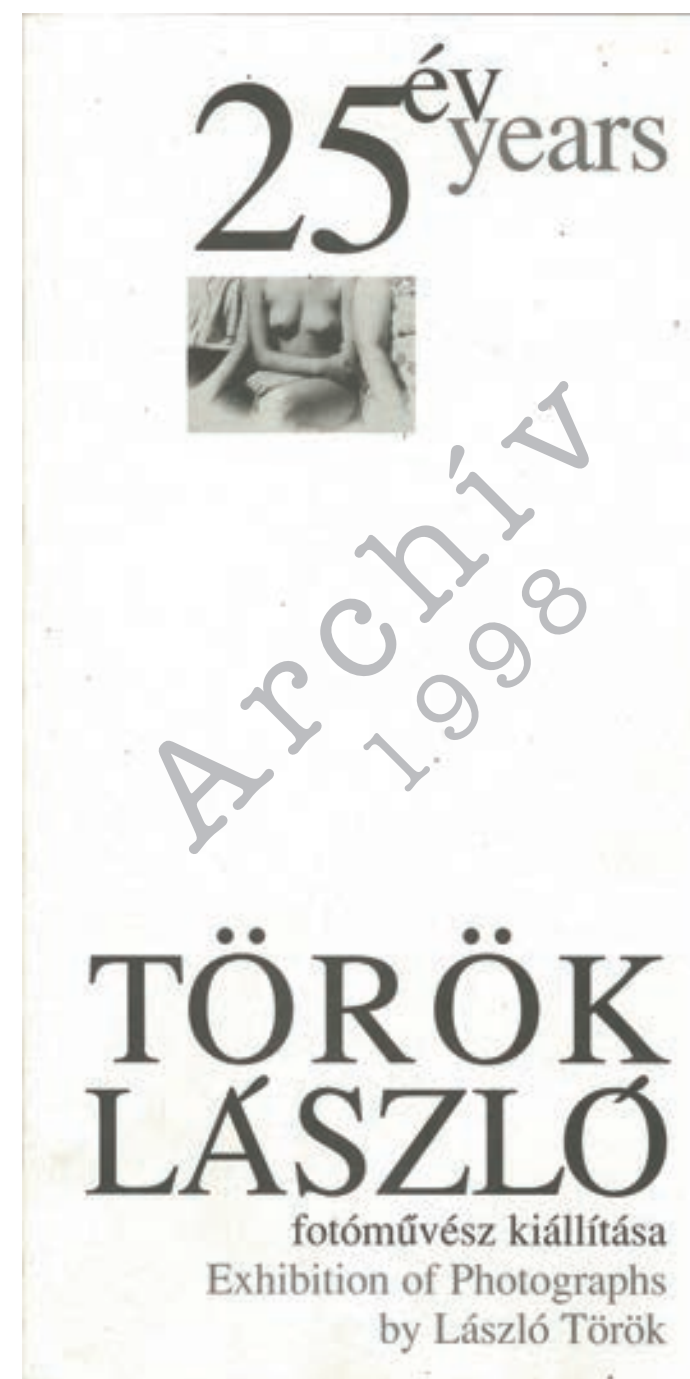
- 1994 Group Photo (Csoportkép), Vigadó Gallery, Budapest
 1995, 1997 Contemporary Hungarian Photography, Pécs
 1998 Nude in the 90's, Vigadó Gallery, Budapest (curator)
 1999 2nd National Photo Weeks, Miskolc Gallery, Miskolc
 XXL photos – from the works of the First Artist Group, Trafó Gallery, Budapest; Contemporary Central European photographs, a selection of the collection of Museo Ken Damy in Brescia, Mai Manó House, Budapest Hungarian World Press Photo Award-winners, National Association of Hungarian Journalists, Budapest
 2001 National Photo Art Exhibition, Múcsarnok Gallery, Budapest
 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 Winter Show, Vác; Olajfa House of Arts, Göd
 2010 Selected Pictures, Museum of Fine Arts, Budapest
 2011 Hungarian Photographers in the 20th century, entitled Witnesses, Royal Academy of Arts, London
 2012 Polaroid, Museum of Hungarian Photography, Kecskemét; Kolta Gallery, Budapest
 2013 Analog, KOGART, Budapest
 2015 Hungarian Academy of Arts Photographers Exhibition, Belgrade-Kanjiza
 2016 Replicas – contemporary Hungarian Collection, Pajta (Shed) Gallery and Cultural Centre, Salföld
 2017 Vigadó PhotoAssociates (Kép/Társak) – Exhibition of the academics and their guests of the Hungarian Academy of the Arts
 2017 Through the eyes of a Hungarian (Magyar szemmel) – Exhibition of the House of Hungarian Photographers in the National Museum in Warsaw
 2017 Symbiosis No. 3 – Salföld Cultural Centre
 2018 ART-TEXT Gallery Budapest exhibition Neo-avant-garde and New Wave in Hungarian Photography between 1965 and 2005, Kepes Institute, Eger

BOOKS

- 1983 Modifications. JAK-booklets 4. Magvető Publishing House, Budapest, 1983., Foreword by Tibor Zalán
 1986 Encounters I-11. JAK-booklets, Nagyatád, 1986 and
 1990 (editor and partaker in both) Quotations Photofolio, Photo Art Gallery, Budapest, 1986
 1988 21 Photographers (edited by: Mihály Gera and László Török) JAK-booklets 26. Magvető Publishing, Budapest, 1988
 2006 Ferenc Markovics: Lights and Facts (Fények és tények) For the 50th anniversary of the Association of Hungarian Photographers. MFSZFolpress Publishing, Budapest, 2006
 2013 Analog. 21 Hungarian photographers from the 20th century. Körmenyi-Csák Photography Collection. (Words by: Colin Ford, Károly Kincses, Marianna Kiscsatári) Liberty Art Centre and Körmenyi Publishing, Budapest, 2013
 2007 Sándor Szilágyi: Neoavangarde tendencies in Hungarian Photo Art between 1965–1984
 2010 Association of Hungarian Photographers: Selected Pictures – Péter Baki
 2011 Witnesses – Royal Academy of Art, London – Péter Baki, Colin Ford
 2016 Shed-Book (Pajta könyv) Salföld – Harnóczy Ö., Kincses K., Török L.
 2016 Róbert Alföldi's photo collection: Liberty of the Past
 2019 Károly Kincses–Tibor Zalán: László Török – Photopoesis

25 ÉV CÍMŰ KIÁLLÍTÁS – BUDAPEST GALÉRIA, LAJOS U., 1998

25 YEARS – EXHIBITION. BUDAPEST GALLERY, LAJOS UTCA, 1998

Török László
 gyűjteményes kiállítása elől
 Thoughts on a solo exhibition of work
 by László Török

A költő konzervatív!... Tehát őrsz — mondja Babits, s keresve sem találhatnánk jobb közelítést Török László fotó-költészetéhez. Költészetet mondok, mert Török meggyőződésem szerint lírikus, olyan költő, aki a fotográfia nyelvén fogalmazza meg a verseit. Légy és szomorú költemények ezek, melyekben az egyes szám első személyű alanyiság dominál, az objektívra helyezett szűrőhöz hasonlóan, sajátos, fanyar-édes fényekbe vonva ábrázolja tárgyát.

Éppen tizenöt éve, hogy megjelent a Módosulások című albuma, melynek előszavában arról morfondíroztam, hogy Török konzervatív művész. Ez ma már jó ajánlólevél a művészet szinte összes területére, konzervatív, nem úgy annak idején, amikor a kortársakat épp a konzervatív keretek szétfeszítésének, sőt, szétroppantásának igénye jellemezte. A konzervatív keretek és a művészi konzervativizmus közét azonban elhamarkodottság lenne egyenlőségjelet tenni. Előzős a kanonizálódott értékek hegemóniájának a megőrzésére törekszik, utóbbi az értékek megtartására és beépítésére az új közzé válaszó művészi munkában, így minden megtartó gesztusa ellenére is az új művészi megvalósulási lehetőségek irányába tájékozódik. A konzervativizmus Török esetében tehát nem egyéb, mint a megtalált és elfogadott értékek tisztelete, megemlékezése, működtetése — tehát alkalmazása, fel-és elhasználása.

"A poet is conservative! Therefore he conserves", says the Hungarian writer Mihály Babits. One could find no better insight into László Török's "photographic poetry". I use the term "poetry" because I am convinced that László Török is a lyric poet who articulates his poems in the language of photography. These poems are tender and sad, dominated by a subjective personality, which acts like a filter placed in front of a lens, presenting the object in question in sweet and tart light.

It is exactly fifteen years since his album entitled "Modifications" was published. In the foreword to this I discussed a statement about Török's being a conservative artist. By now being conservative has become a good recommendation in all areas of art, unlike the period at that time which was characterized by an attempt to explode and even destroy the conservative framework. It would, however, be too hasty to equate the conservative framework with conservatism in the arts. The former attempts to maintain the hegemony of canonized values, while the latter holds onto these values, incorporating them into artistic work which responds to a new medium. Therefore, regardless of all its gestures for the retention of these values, it navigates towards new artistic forms. In the case of Török, "conservatism" is nothing other than respecting, processing and enforcing values which have been developed and accepted —

Gera Mihály fotésztéta, Harnóczy Örs, Mínyó Szert Károly, Török Lászlóné
Mihály Gera photo-aesthete, Örs Harnóczy, Károly Mínyó Szert, Lászlóné Török

Zalán Tibor és Török László

Ez a vállalás és felismerés tette lehetővé, hogy miközben magát konzervatív alkotónak tartotta, dadaista happenings-eken vett részt, a szélsőségesen kereső avantagárd költőkkel, színészekkel, zenészekkel keresett és talált kapcsolatot, a nagy kedvvel mártózt meg az akcióművészetekben is.

Már akkor feltűnt, a legendás hetvenes évek végi indulásakor, Török teljes fegyverzetben lép közönsége elé, kész művészként, aki pontosan tudja, mivel akar megjelenni a publikum előtt, és mit akar mondani neki, ha ugyan akar, s ami a legfontosabb, már akkor behatárolta mozgásterét a fotóművészet megszállhatatlan lehetőségei között. *Fény-árnyék-forma* szoros hármastában szerveződik ez a világ, amelyben minden szigorúan megtervezett, semmi sem lehetőségre teljesen kizáródik belőle. (Ezt a lehetetlenséget használja fel most valószínűleg a „polaroid-hamisítványok” készítésekor, amikor a fotók súlypontját a művészi szándék és a technikai eszköz között támadt jelentős szakadék meglétére helyezi át.)

A szinte kizárólag aktban megfogalmazott állapotok, helyzetek olyan közeli, finom elmozdulásokat, lélekrezdüléseket feltételeznek — amelyek szintén a költészet, legfeljebb a zene lehetőségei között tarthatók számon —, hogy az immár életművé terebélyesedett munkák szemlélőjében az a képet fogalmazódhat meg, hogy Török László művészetében nincs változás, főleg előrelépés nincs. Pedig, természetesen, van.

Ami akkor, tizenöt évvel ezelőtt nem volt világos, mert nem lehetett, mostanra egyértelműsödni látszik. Törököt valamilyen munkájában a magány érdekli, illetve a tulajdon magánya vezérli. Az a termékeny és nagyon mély emberi krízis tehát, amelynek a fenntartása a művész számára létkérdés, mert ez a világ

that is, using, applying and even wearing them out. This commitment and realization enabled him, as a conservative artist, not only to participate in Dadaist happenings, but also to reach out to, and meet with, Avantgarde poets, actors and musicians who were exploring the limits. He even took great pleasure in dipping into action art.

It was quite evident in the legendary 1970s, when Török began his career, that he had stepped onto the stage fully prepared as an accomplished artist, who knew exactly what to present to the audience and what he wanted to say. Most importantly, it was clear that he had already staked out his territory among the endless avenues of photographic art. This world was organized in the triad of light, shadow and form, in which everything is strictly planned, where nothing occurs in a chance or natural form, since it is deprived of the possibility of reproduction and visual representation. (This impossibility is probably what he exploits in the making of „polaroid fakes”, when he shifts the stress in the photographs onto the wide gap existing between the artist’s intention and the possibilities of his equipment.)

These states and situations, which are almost exclusively represented by nudes, presume such close and fine shifts, flutterings of the soul — which may also belong to the domain of poetry, perhaps music — that they give the impression in the observer of the works (involved into an oeuvre by now) that there is no change in Török’s art, and especially no progress. But of course this is not true.

What was not clear fifteen years ago because it could not be clear has become obvious by now. In all his work Török is interested in loneliness; more exactly he is driven by his own loneliness. This is, then, a very fecund and a very human crisis: its existence is inevitable for the

magya az alkotói folyamat, másképp megfogalmazva, az alkotásban a végső csend megtalálása, a világtól való eloldódás mikéntje foglalkoztatja őt is. A rejtekedés. S a műveiben a világtól függetlenedős, a szakmában is magányos, elzárkózó fotós nem is tehet mást, mint hogy a legvégső dolgok felé fordítja figyelmét. Ebben az állapotban már nem számít az őt érő impulzusok iránya, ereje, mennyisége, sőt, minősége se nagyon, itt már csak egyetlen dolognak van fontossága: megteremteni az alkotás gondolatának és megvalósításának a legfirtetőbb kapcsolatát. Ez a műtermet jelenti, a beállításokat jelenti, a meztelen női testeket és a drapériákat jelenti, a Török-i jelrendszer felállítását jelenti, a tónusokhoz való hűségét — újabb alkotásaiban színdeválációt — jelenti, valamint a kétségtelen elszegényedést jelenti, de leginkább jelenti a pályakezdő hanghoz való visszatérést.

Így teremődik meg a furcsa paradoxon: az a változás a mai Török Lászlóban, hogy alapállása nem változik ahhoz a magához képest, aki az elmúlt negyedszázadban meglehetősen egy jelenség és aszketikusan homogén víziót arról, milyen működni a világban egy világot, mely a legkevésbé kapcsolódási ponton érintkezik a másikkal. A néha feltűnő kitérésű pontok — a már említett avantagárd kísérletek mellé még odahelyezhetők a művész video-fotó-tűrése — csak megerősítést látszanak, ennek az alkotói orviro-nek mégiscsak az egységesség a legnagyobb ereje. *Több magány, több erő* — mondja a másik költő. A most ötvenéves Török László nagyon erős.

ZALÁN TIBOR

TIBOR ZALÁN

Fordította: Chris Sullivan

MONOGRÁFIA MONOGRAPHY

TÖRÖK LÁSZLÓ fotóművész
(Budapest, 1948. április 20.)

TAGSÁGOK

1973 Dunakanyar Fotóklub tagja
1978 A Magyar Újságírók Országos Szövetségének tagja
1979 A Magyar Fotóművészek Szövetségének tagja
1982 A Művészeti alap (majd MAOE) tagja
1997–2000 Az MFSZ Művészeti Bizottságának vezetője, az Első Alkotócsoport vezetője
1998 Az I. Országos Fotóhét kuratóriumának tagja
1999 A 2. Fotóhét kuratóriumának tagja
2013 A Magyar Művészeti Akadémia levelező tagja
2014 A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

Kiállításai: több mint 50 csoportos, hazai és külföldi kiállításon szerepelt, több díjat nyert. Önálló kiállításait Magyarországon kívül Spanyolországban, Finnországban, Olaszországban, Németországban, Litvániában, Jugoszláviában, Lengyelországban, Tajvanon, Franciaországban és Szlovákiában is bemutatták.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

1978
Karcag Galéria, Karcag (Heffele Józseffel közösen)
San Sebastian (Spanyolország),
Fiatal Művészek Klubja, Budapest (egyéni)
Fővárosi Művelődési Központ, Bp.

1979
Török László fotói. Miskolci Galéria, Miskolc, Győri kapu 27. Megnyitotta Szervác József költő, január 12-én. Nyitva: február 4-ig. (Kis katalógussal, benne Szikszai Károly T.L.-nek ajánlott verse.) Hír: Fotóművészet, 1979. 2. sz.

1981
Stáció. Madách Imre Művelődési Központ, Madách Galéria Vác (Október 2-án megnyitotta Szervác József), megtekinthető október 19-ig.

1982
Stáció. Szolnok Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Fotógaléria. Szolnok, megnyitotta Szervác József, március 12-én, nyitva március 29-ig.
Stáció. Bartók Galéria (Bartók Béla Művelődési Központ), Szeged (katalógussal), megnyitotta Szervác József, nyitva augusztus 1-től 29-ig.
Stáció. Horváth Endre Galéria, Balassagyarmat (katalógussal), Szeptember 3-25. között nyitva.

Cigányok. Gödöllői Galéria, (katalógussal, előszó: Bari Károly). Megnyitotta Bari Károly, november 27-én. Nyitva: december 15-ig. Cikk: Gera Mihály: Cigányok. Gödöllő, Művelődési Központ, Új Tükör, 1982. december 12. Gera meglehetősen pontosan rekonstruálja Török alkotói módszerét a Cigányok kiállítás anyagát elemezve. „A megélt helyzetekhez motívumokat keresett. Ágas-bogas fát, utcarészletet, ütött-kopott vályogfalat, szobabelsőt, majd elhelyezett a kép terében egy hóféhér leplet, vagy egy ugyanott készült hatalmasra nagyított fénykép kópiáját, esetleg egymásba mosta, mozgatta a részleteket. A mehökkentő eredmény: a kép a valóságot sugallja. A visszatérő motívumok szimbólummá növekednek. A szereplők pedig, amellet, hogy önmaguk lényegét adják, egyben egy általánosítható sorstípus örök jegyeit is felmutatják. A megejtő szépségű és mély emberséget sugárzó képsor hatása nem

pillanatnyi.” (Gera Mihály: Cigányok, Új Tükör, 1982. dec. 12.)

1983
Módsulások. Helikon Galéria, Budapest V., Eötvös utca 8. (katalógussal, előszó Szervác József), március 8-án megnyitotta Szervác József, nyitva április 10-ig.

1984
Helsinki, Magyar Intézet

1986
Idézetek. Fotóművészeti Galéria, Budapest. Megnyitotta: Balaskó Jenő költő, április 11-én. (fotofoliót jelentettek meg) Magyar Kulturális Intézet, Róma

1988
Török László képei (Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat) IPV Galéria, Zugló, Bp., Angol utca 22. (egyéni) Megnyitotta Moldován Tamás, május 11-én. Nyitva június 5-ig.

1994
7 Pont Galéria, Nürnberg (Németország)

1996
Részletek. Duna Múzeum Európai Közép Galéria, Esztergom, Kőlcsey utca 2. Megnyitotta Balla András, január 19-én.

1997
Cigányok. Janus Pannonius Múzeum Galéria, Pécs (katalógussal), Kortárs Magyar Fotográfia '97. „Török László kivételes tehetségének egyike eredeti sajátossága, hogy alkotói látásmódja a művekké rendezett valóságot szakrális jelentésűvé tudja emelni. Ezek a fotók azonban nem a részvét ereklyéi...” (Bari Károly szövegéből)

1998
Huszonöt év. Budapest Galéria Kiállítóháza, Óbuda (katalógussal, előszó Zalán Tibor), megnyitotta Zalán Tibor. Nyitva: április 22-május 17. között. Hír: Vasárnapi Hírek, 1998. április 19.

1999
L'Image Hongrie XVIII. Le Mans Festival

2001
Részletek című kiállítása a Miró Fotógalériában (Budapest, Teréz körút 11-13.). Megnyitotta: Tóth György április 25-én. Május 22-ig (Hír: Magyar Nemzet, 2001. május 4.)

Török László
legsikeresebb
fotómodellje,
Nánási Ibolya.
Két fotó – két díj.
The most successful
model of László
Török, Ibolya Nánási.
Two photographs –
two awards.

Paján Viktor,
a barát és modell.
Viktor Paján,
the friend and model.

Munkafotó, 1973
„Nincs időnk várni”
Werkphoto, 1973
No time to wait

Munkafotó, 1973
Duschel László
és Paján Viktor
Werkphoto, 1973
László Duschel
and Viktor Paján

2002
Pannon Udvar, Mindszentkála (egyéni) irod.: Magyar Nemzet,
2002. aug. 19.

2004
Olajfa Művelődési Ház, Göd
Szimbiozis (Kortárs magyar fotográfusok az 1960-as évektől
napjainkig) Pajta Galéria, Salföld, rendezte Török László,
2004. május 29-én megnyitotta: Kincses Károly.

2006
Módosulások. Képek a múltból a jelennek is. Kolta Galéria,
Budapest, Ferenciek tere 7-8. A megnyitón Zalán Tibor költő
beszélgetett az alkotóval. Nyitva: március 9-április 18. között.
Olajfa Művelődési Ház, Göd.

2008
50-55-60 (Bakos Miklós–Gábos Kálmán–Török László kiállítá-
sa) Pajta Galéria, Salföld, május3-án megnyitotta: Kincses
Károly.
Török László és Rabie M. Hadie iparművész, keramikus közös
kiállítása. Olajfa Művészház, Göd, Pesti út 42/a. Megnyitotta
Hódos Mária művészettörténész, nyitva május 6-tól.

2013
Visszapillantás–Módosulások. Katona Lajos Városi Könyvtár
Galériája, Vác. Megnyitotta 2013. május 7-én Feledy Balázs.
Rendezte: Kocsis Iván.

2016
Török László fotóművész *Részletek* c. kiállítását Szabó Ágnes
művészettörténész nyitotta meg 2016. 06. 18-án (szombaton),
18.00 órakor a Esztergom Rondella Galériában. A kiállítás 3
héten keresztül tekinthető meg 2016. 07. 01-ig.

2018
Török László életmű kiállítása Salföld, Községi Ház. Július
5-én megnyitotta Kondor Katalin és Gulyás Gyula.
Poézis. Török László fotói, Pozsonyi Magyar Intézet, Pozsony,
Megnyitotta Kincses Károly.

C SOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK

1973
World Press Photo '73. (első díj A család c. képpel), a követke-
ző évben mutatták be Budapesten. Itt adta át a díjat Töröknek
Joop Swart, a WPP akkori elnöke.
V. Nemzetközi Kombinált Fotókiállítás (Jugoszlávia) arany-
érem.

1974
World Press Photo '74. (III. helyezés)

1980
Tény-kép. Múcsarnok, Budapest (csoportos)

1984
Helsinki (csoportos)
Lehotka László, Török László, Kocsis Iván közös kiállítása,
Potsdam (NDK)

1985
Il Nudo Della Fotografia Dell Est Europeo, Accademia
Albertina, Torino

1986
Belgrád (csoportos)
Róma (csoportos)
Vilnius (csoportos)
Harmadik Fialat Fotóművészek Stúdiója kiállítás, Ernst Mú-
zeum, Bp., Poznan (Kerekes Gáborral közösen)

1987
Magyar Fotográfia '87. Múcsarnok, Budapest. (Idézet Szilágyi
Ákostól I-II. 1985, Idézet Csajka G. Cypriántól I-II. 1986, Idé-
zet József Attilától I-II., 1986.
A Hendendaagse Oosteuropese Naaktfotografie 1987-es amsz-
terdami kiállításán a magyarok közül Török Lászlón kívül
még Barta Zsolt, Bonyhádi Károly, Fauszt Péter, Flesch Bá-
lint, Gerő Zsolt, Jokesz Antal, Molnár Gyula, Rosta József,
Szerencsés János, Szilágyi Lenke, Tasnádi László, Tímár Pé-
ter, Tóth György és Vécsy Attila szerepelt képeivel.

1988
Junge Ungarische Fotografien, Galerie Treptow, Berlin
Il Nudo Fotografico Dell'Europa Orientale, Galleria D'Arte
Moderna, Bologna, Olaszország

1989
Junge Ungarische Fotografen, Pumpe, Berlin, Németország
Más/kép, Ernst Múzeum, Budapest

1990
Negyedik. Fialat Fotóművészek Stúdiója kiállítása, Ernst Mú-
zeum, Bp.
Colorado Photographic Center, Denver (a kiállítás kurátora)

1991
Denver-2. A Pajta Galéria nyitó kiállítása, Salföld. Megnyitot-
ta 1991. június 21-én Galántai György és Galántai Zsolt.

1992
VIII. Esztergomi Fotográfiai Biennále *Színezett fotográfiák*

1993
Magyar Fotográfia '93. Vigadó Galéria, Budapest
Helyzet-kép. Első Alkotócsoport és vendégei. Pajta Galéria,
Salföld, megnyitotta: Beke László 1993. június 19-én.

1994
Csoportkép. Vigadó Galéria, Budapest

1995
Kortárs magyar fotográfia '95. Első Alkotócsoport kiállítás,
Pécsi Galéria

1997
Kortárs magyar fotográfia '97. Első Alkotócsoport kiállítás,
Pécsi Galéria

1998
Akt a 90-es években. A Magyar Képzőművészek és Iparművé-
szek Szövetsége és a Magyar Fotóművészek Szövetsége kiállítá-
tása, Vigadó Galéria, Budapest (Török László a kiállítás kurá-
tora)

1999
II. Országos Fotóhetek: *A fénykép varázsa II.* - Válogatás a 80-
as évek magyar fotográfiáiból, Miskolci Galéria (kiállítás-rende-
ző: Tarczai Béla)
XXL fotográfiák, az Első Alkotócsoport munkáiból, Trafó Galé-
ria
Kortárs kelet európai fotográfiák, válogatás a bresciai Museo
Ken Dany gyűjteményéből, Mai Manó Ház, Budapest
A World Press Photo magyar díjazottjai, MŰOSZ, Budapest

2001
Országos Fotóművészeti Kiállítás Fotószalon 2001., Múcsar-
nok, Bp.

2004
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd

2005
Téli Tárlat. Madách Imre Művelődési Ház
Olajfa Művészház, Göd

2006
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd
Pajta Galéria kiállítás, Salföld
Credo Ház Verőcei Műhely kiállítása, Vác
Volvo Galéria kiállítás, Bp.
Festészet Napja alkalmából kiállítás, Verőce
Kiválasztott képek. Budapest Galéria, Budapest, Szabad sajtó
út 5. 2006. november 9. – december 10.

2007
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd
Neovangard tendenciák a magyar fotóművészetben. Budapest
Galéria kiállítóháza

2008
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd
50-55-60 (Bakos Miklós, Gábos Kálmán és Török László kiállítá-
sa) Pajta Galéria, Salföld, Megnyitotta 2008. május 3-n
Kincses Károly.

2009
Olajfa Művészház, Göd
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
World Press Photo magyar díjazottja, Magyar Nemzeti Múzeum

2010
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd
Szépművészeti Múzeum, Budapest

2011
Téli Tárlat. Vác, Madách Imre Művelődési Központ
Olajfa Művészház, Göd
Szentanúk. Magyar fotográfusok a XX. században,
Royal Academy of Arts, London

2012
Polaroid. Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét
Polaroid. Kolta Galéria Budapest

2013
Analóg. 21 magyar fotográfus a 20. századból. Körmen-
di–Csák Fotográfiai Gyűjtemény, KOGART Budapest, kurá-
tor: Kincses Károly.

2018
Török László, Balázs Béla-díjas fotóművész. *Életmű-részletek*
című kiállításának megnyitója 2018. július 5. (csütörtök)
18.00 Salföld Faluház Galériája. A kiállítást megnyitja: Kon-
dor Katalin. Tárlatvezető-moderátor: Gulyás Gyula filmren-
dező.
Poézis. Pozsony, Magyar Kulturális Intézet (a Fotóhónap ese-
ménye). Kurátor és a kiállítást megnyitotta: Kincses Károly.

KITÜNTETÉSEI, DÍJAI

1970
Országos Fotókiállítás, Esztergom (díj)

1971
Kulich Gyula Országos Premfotó Kiállítás, Békéscsaba
IV. Országos Ifjúsági Fotókiállítás, Budapest

1973
World Press Photo Amsterdam (I. díj, Arany Szem/Golden
Eye A család c. képéért)
BKV Országos Fotópályázat, Budapest
Das ist Fotografie, München (NSZK)

1974
World Press Photo III. díj, Nincs időnk várni c. képéért
IPV Országos Fotópályázat, Bp.

1977
Országos Fotóművészeti Kiállítás, Bp.
VI. Trofeo Guizpuzcoa, San Sebastian (Spanyolország)
Szegedi Szalon, 1977.

Török László nagyszülei, 1906
 Knauffnor Berta és Török József
 Grandparents of László Török, 1906
 Berta Knauffnor and József Török

A nagybácsik: Török Béla, Török Vidor és
 a „Henderson”
 The uncles: Béla Török, Vidor Török and the
 „Henderson“

Velence: Török József és Török Vidor

Török József Sopronban
 József Török in Sopron

Török Vidor operatőr
 Vidor Török, cameraman

Velence

A szülők és a testvér, József
 Parents and the brother, József

József és László édesanyjával
 József and László with their mother

Az első lépések a Százados úton
 First steps on Százados street

A Török család Salföldön, 1988
 The Török family in Salföld, 1988

A nagyszülők az unokával
 Grandparents with the grandson

Salföld, 1991

Kiállításnyitón édesapjával, 1988.
 Budapest
 Attending a vernissage with his father,
 1988. Budapest

Salföld. A művész és felesége.
 Salföld. The artist with his wife.

Fotó / photo: SIMON Csilla

1980

Az év képei. MFSZ, Bp.
Szegei Szalon, 1980.

1981

Az év képei. MFSZ, Bp.

1982

MFSZ Könyvpályázat díj
Az év képei. MFSZ, Bp.
Országos Fotóművészeti Kiállítás, Budapest, MADOME
Mini Fotó '82., Mogulev (Szovjetunió)
Szegei Szalon, 1982.

1984

A Szocialista Kultúráért

1989

Balázs Béla-díj

1991

A Kodak nemzetközi naptárverseny díja, Stuttgart. (Török aktfotóiból tervezte Zoltán Péter, kiadta a Képzőművészeti Kiadó)

1991

Kodak-díj, Düsseldorf

2018

Magyar Fotóművészek Szövetsége Életmű-díj

CIKKEI

1983

JAK Füzetek, *Török László: Módosulások*. Könyvismertető 1983. évsz. „Magamnak is mondom, mert jó hallani: első kötetemet tartja kezében az olvasó. Önálló fényképalbummal szerepelni induló költőknek-íróknak szánt sorozatban a megismerés után elismerése annak, hogy nem csupán életkorunk, de életmódunk és munkánk is sok hasonlóságot mutat. Csak az eszközök, a megszólalás módozatai mások. Albumom számítás nélkül, amit eddig elvégeztem. Azt remélem, az engem foglalkoztató kérdések nem maradnak megfogalmazásaim után magánügy-szinten. Létünk és létezésünk alapdilemmái foglalkoztatnak: az élet, a halál, a szeretet, a szenvedés, a helytállás. Munkámnak az ad értelmet, ha van, aki a képeimet olvasva ráérez a képpé szervezett jelek értelmére, ha az általam közvetített gondolat új gondolatok megteremtésére készíti a nézőt, jelen esetben az olvasót.” Török László É.n.

Török László: A halhatatlan mosoly – 71 Fotó (2 oldal kézirat, A/4 gépirat)

Török László: Békét! (2 oldal kézirat, A/4 gépirat)

KÖNYVEI

1983

Módosulások. JAK Füzetek 4. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1983. Előszó: Zalán Tibor. „A módosuláson keresztül ment mindennapi képek a hétköznapi környezetbe visszahelyezve, valóságon túlnak, álomszerűen lebegőnek, szürrealisták asszociatívának tűnnek. Török a valóságot komponálja első sorban s nem a készített fotót. Ábrázolás helyett a kifejezést választja. Csak beállításokkal dolgozik.... Török László túlságosan is karakteres művész. Életét egyetlen mániákusan ismételt gesztusra teszi fel, bármilyen témához is nyúl. Valójában ez a gesztus az egyetlen témája. Ugyanazt ragozza az első képétől fogva az utolsóig.”

1986

Találkozások I-II. JAK, Nagyatád, 1986 és 1990. (Szerkesztő és résztvevő ebben is és a Találkozások II-ben is.)
Idézetek fotofolio, Fotóművészeti Galéria, Budapest, 1986.

1987

21 Fotográfus (szerkesztette: Gera Mihály és Török László) József Attila Kör, JAK Füzetek 26. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1987. (rec. ANTAL István = Fotó, 1988, 3. 130.; SZÉKELY András: Huszonkét fotográfus. = Fotóművészet, 1988. 4. 46.)
Médium Art I-II. Budapest

MŰVEI KÖZGYŰJTEMÉNYEKBE

Modern Művészetek Múzeum, New York
Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét
Körmendi-Csák Galéria (30 fotója)
Media Museum, Bredford
Jelenkori Fotóművészeti Gyűjtemény, OSZK, Budapest
Ken Dany Museum, Brescia

IRODALOM

1973

P.H.: Hungarian photographers win prizes Neueste Nachrichten /Daily News/ 1973. szept. 4. (1 képpel)
(-) Topleiding. De Journalist, 1973. március 15. (1 képpel)

1974

-t- (Torda István): World Press Photo 1973. Fotóművészet, 1974. 1. sz. „...Amikor a zsűri először nézte végig a képeket, két fotónál lehetett előre érezni, hogy azok biztosan díjnyertesek lesznek: a saigoni kép mellett a másik Török László fotója volt. Főképp az ötlet aratott sikert, többen mondták, hogy nagyszerűen agít a megcsontosodott tradíciók elleni harcra...” (Keleti Éva, a zsűri egyik tagja mondta ezt.)

1977

(-) *Tiszta szándékú műhely*. Kisalföld, 197. okt. 8.
Szervác József: „Helyzeteket élek meg” Mozdó Világ, 1977. 4. sz. 64-71. o. (cikk és fotó)

1979

Szikszy Károly: Álom tavaszra Török Lászlónak. (katalógus előszó) Miskolc 1979., (Szabados:) Játék és dráma. Török László gondolatai. Déli Hírlap, 1979. jan. 20.

1981

Szervác József: Török László: Stáció c. kiállítása. Váci Műsor, 1981. okt. 6.

1982

Zalán Tibor: A lényeg mindig meztelen. Élet és Irodalom, 1982. márc. 19. 12. o. „...Képeinek két állandója a meztelen női test és a teret szimbolizáló, megsemmisítő gyűrött drapéria... A művész nem bízik a természet önelrendező elvében. Az ő fotópillanatai számára nincsenek természetes beállítások, mert a jelek, a természeti jelek veszítik el őszinteségüket, pontosabban az önjelentésüket.... Török tehát a másik oldalról indul, az önmagukra redukált jelek felől. Jelet választ. Első és kizárólagos jele a meztelen nő... A fotó megszünteti a környezetet is, a reálisnak tűnő valóság helyét cserél az irreálisnak tűnő konstruált valósággal.”

Bari Károly: katalógus előszó a Cigányok c. kiállításához (Gödöllői Művelődési Központ. 1982)

Szervác József: Katalógus bevezető a Módosulások c. kiállításához. „Ezeket a képeket semmi sem véletlen, csak minden esetleges ...”

Gera Mihály: Cigányok. Új Tükör, 1982. dec. 12. 50. sz. 4. o. (1 képpel),

(-) *Stáció*. Új Tükör, 1982. 83. sz. 10. o. (3 képpel)

1983

Vadas József: A fényképek elváltak. Élet és Irodalom, 1983. ápr. 8. 13. o., „Szépséges kék képei, mert minden munkáját a tenger színe teszi légiessé. Légiesek maguk a kompozíciók is. Gyakran találkozunk áttűnésekkel, könnyed mozdulatokkal... Ő nem annyira megörökíti az objektívval, hanem inkább ábrázol. Barátait... valamint a gondolkodásunk belső történéseit, amelyen a test átváltozása, az öregedés... Képzőművész-

PAJTA GALÉRIA MEGNYITÓ, 1991

PAJTA GALLERY – OPENING, 1991

Török László és Galántai György

Galántai György és Török László

Galántai György

Balla Adrás és Török László

Stalter György, Urbán Tamás, Korniss Péter, Tóth György, Török László, Szerencsés János, Kerekes Gábor

Herendi Péter, Szerencsés János és Török László

Miltényi Tibor és Kocsis Magdi, a kedvenc modell
Tibor Miltényi and Magdi Kocsis, the favorite model

ként veszi kezébe a fényképezőgépet, amit csinál, az szép és elegáns, bár olykor közhelyes (az öregedő és a fiatal test szembeállítás) és gyakran üres (az például, ahogy a modell kezében elsötétedik a gyűrött papír)”

Fabián László: *Kék.* Török László kiállítása, Fotóművészet, 1983. 3. sz. 46. o. „Fényképeit meg akarja szabadítani a fekete-fehér technika nagyon is tárgyias kényszerétől, ugyanakkor azonban nem kíván a színes fényképezés vélt csapdájába sem belekerülni, ... Azzal, hogy képeit kékre színezi, valamiképpen elemeli őket a valódi tárgyiasságból a képtárgy tárgyiaságába... Ez a kékség hangsúlyozza, kiemeli az alkotói gesztus jelentőségét, Török esetében persze egyéb manipulációkról is beszélhetünk, a színpadias beállítás és elrendezés, az egymásra kopírozás, mind a beavatkozás tényére igyekszik a figyelmünket felhívni... Használja a képzőművészet egyéb eszközeit is, a Christora emlékeztető becsomagolás, a happeninges elrendezés... Azt kívánja mondani, hogy a művészet éppen azáltal hathat, hogy lehetősége van a valóság módosítására... A kék színben feladta a hagyományos fotográfia kifejező eszközeinek egész sorát. Valószínű, tónusok fogynak meg, rajzosság életlenedik el, puhul meg, illendő tehát, hogy valamivel kárpótoljon értük. A kékség a messzeség színe...”

Gera Mihály: *Módosulások.* Helikon Galéria. Új Tükör, 1983. 11. sz. 4. o. (1 képpel) „Fényképeinek két rétege van. Az egyik a mesterségbelileg tökéletesen megoldott, színvilágában izgalmas, egészében szép látvány. A másik, a sima felszín alatt rejtőző, mögöttes tartalom. Török nem előzékeny fényképész. Kevés kapaszkodót nyújt ahhoz, hogy képeinek jelrendszere biztonságosan olvasható legyen (...)”

Csajka Gábor Cyprián: *Családi fénykép, akttal.* A JAK füzetek negyedik darabja. Magyar Hírlap, 1983. december 30. 6. o. „A Család is, miként a hasonló módszerrel készült képek, voltaképpen pseudo-montázsok. Azaz hogy csak technikai szempontból azok, mert bár egyetlen expozícióval készültek, olyan komponált valóságot örökítenek meg, ahol a létező jelentéselemek egymáshoz való viszonya montázsszerű (...)”

JAK Füzetek, Török László: Módosulások. Könyvismertető 1983. ősz. „Magamnak is mondom, mert jó hallani: első kötetemet tartja kezében az olvasó. Önálló fényképalbummal szereplni induló költőknek-íróknak szánt sorozatban a megtiszteltetésen túl elismerése annak, hogy nem csupán életkorunk, de életmódunk és munkánk is sok hasonlóságot mutat. Csak az eszközök, a megszólalás módozatai mások. Albumom számadás arról, amit eddig elvégeztem. Azt remélem, az engem foglalkoztató kérdések nem maradnak megfogalmazásaim után magánügy-szinten. Létünk és létezésünk alapdilemmái foglalkoztatnak: az élet, a halál, a szeretet, a szenvedés, a helytállás. Munkámnak az ad értelmet, ha van, aki a képeimet olvasva ráérez a képpé szervezett jelek értelmére, ha az általam közvetített gondolat új gondolatok megteremtésére készíti a nézőt, jelen esetben az olvasót.” Török László

1984

H.K.: *Török László: Módosulások.* (könyvről meglehetősen kritikus vélemény) Kritika, 1984. 10. sz. 27. o.

Gera Mihály: *Módosulások* Helikon Galéria. Új Tükör, 1984. febr. 26. 2. o. (1 képpel) „Az album 70 fényképe Török önálló képi világának alakulását követi 1972-től 1983-ig. Talányos, rejtelmes, valóságából átköltött világ ez...”

Koltai Ágnes: *Módosulások.* Török László könyvről. Fotóművészet, 1984. 4. sz. 45. o.

Csajka Gábor Cyprián: *A valóság vetkőztetése.* Török László fényképalbumáról. Jelenkor, 1984. 11. sz. 1053-1056. o.

(-): *Török László műsorfüzetéhez.* Film Színház Muzsika, 1984. 21. sz. 12. o. (2 képpel)

(-): *Török Aranyszem-díja.* (hír a kiállításáról egy portréjával: Habik Csaba) Magyar Hírlap, 1984. április 23.

1985

Michèle + Michel Auer: *Photographers Encyclopaedia International* 1985. (portréja, fotója és életrajza)

1986

-int: *Idézetek.* (A Fotóművészeti Galériában kiállított képeiről) Fotó, 1986. jún.

Fabián László: *Fényképtextusok.* Török László: Idézetek

című kiállítása a Fotóművészeti Galériában. Fotóművészet, 1986. 4. sz. 41-42.o. „...A képek többségén – lett legyen bár az idézet akárkítől – mezítelen nő (nők) alakja rajzolódik elénk, ilyen vagy olyan helyzetekben.”

Sz./ékely/ A./ndrás/: *Új Tükör, 1986. április 20. (3 képpel)* (Habik cikkgyűjteményében) „Török László képei legalább annyira versek, mint fotográfiák. A líra eszközeivel él, sejtelmes átfedésekkel, a vers örök ihletőivel, karcsú leánytestekkel, megmagyarázhatatlan világítású titokzatos terekkel építi képeit. És mestere az elhallgatásnak is, a jelentést hordozó, kifejező csendnek, amely a képen az üres tér formáját ölti fel. S az üresség mindig a várakozás képzettársítását kelti...”

(bm): *Török László fotói között.* ?? 1986. július 30. (Habik cikkgyűjteményében)

Zalán Tibor: *Török László FotóUrnak egy salföldi parasztházba.* (vers) Élet és Irodalom, 1986. febr. 28.

1987

Gera Mihály: *Török László: A család 1972.* (Új Tükör kép) Új Tükör, 1987. április 19. (1 képpel) „Elmúlt tizenégy esztendő, A család, láthatjuk, nem fakult meg, hanem beérett. Már nem az ötletét, inkább a korral együtt változó tartalmát tartjuk erényének.”

1988

Gera Mihály: *Nagyatádi freskók* Új Tükör, 1988., 21. sz. 22. o. (4 képpel) „A Török-freskók álomképek, melyek nem értelmezésre szólítanak fel, hanem gondolatársításra...”

Antal István Könyvismertetés 21 fotográfus. Fotó, 1988, 3. **Székely András:** *Huszonkét fotográfus.* Fotóművészet, 1988., 4. 46. o.

Gera Mihály: *Reciprok akt Szerelem,* 1988. 1. sz. 72-73. o. (7 képpel) „Aki persze úgy tartja, hogy az aktfényképezés nem egyéb, mint az érzéki meztelenség megörökítése, ugyancsak meglepődhet, látván Török fotográfiáit. A hagyományokon túllépő, öntörvényű világban találja magát, mely szépségével vonz, zártságával mehökkent...”

1991

Nora Kovács: *Sen a Skutecnost László Török.* Fotografie 1991. 5. 8-9. o. (csehszlovák)

Bari Károly: *A mozdulatlan örökbefogadása.* Múlt és Jövő, 1991. 3. sz. 115-116. o. (4 képpel)

(hír a pajta Galéria megnyitásáról, 1 kép Törökről, Koncz Zsuzsa felvétele) Új Magyarország, 1991. augusztus 1.

1992

Zalán Tibor: *Módosulások.* Török László képei elé. Szivárvány, 1992. január, 54-57. o. (3 képpel) „Mint látjuk, a módosuláson keresztülment mindennapi képek a hétköznapi környezetbe visszahelyezve, valóságban túlnak, álomszerűen lebegőnek, szürrealistán asszociatívnak tetszenek... Ábrázolás helyett a kifejezés válik mérvadóvá.”

(hír a naptárjáról): Fotóművészet, 1992. 1. sz. („Magyar munka nyerte el a Stuttgartban évenként megrendezésre kerülő Kodak nemzetközi naptárverseny egyik díját. A Zoltán Péter tervezte, A/4 méretű, duplex nyomtatású falinaptár Török László fotográfusnak a Magyar Fotográfia'91 pályázat Akt kategóriájában díjat nyert képei felhasználásával készült. Kiadta a Képzőművészeti Kiadó, a technikai kivitelezés a Zrínyi Nyomdát, ill. a Révai Nyomda Kft.-t dicséri”)

1993

Hegyi Hill Zoltán: *Két part között.* Reform, 1993. szept. 1. (3 képpel), „Éveken át tartott a ház felújítása, aztán amikor 1990-ben megszűnt a Fotóművészeti Galéria, úgy gondoltam, hogy egy kifejezetten műkereskedői galériának azért léteznie kell az országban és megcsináltam itt a pajtában. Az első kiállítást Galántai György nyitotta meg 1991-ben, ez volt a Denver 2., ezt követte tavaly nyáron az XL fotográfiák, az idei pedig a Helyzetkép címet viseli. ...A falakon úgynevezett kísérleti, experimentális fotósok képei lógnak, az azonos gondolkodás határozza meg az alkotói gárdát.... Én nagyon aprólékos pasas vagyok, például minden fotó előtt lerajzolom a dolgot. Olyan területét választottam a fotográfiának, amely egy nagyon zárt képi világ...”

PAJTA GALÉRIA

PAJTA GALLERY

Sára Sándor és Orosz István

Akadémikusok a Pajta Galéria előtt / Academics in front of the Pajta Gallery

Salföldi kolostorrom

Korényi Dalma, Vári Fábián László, Csáji Attila, Sára Sándor, Orosz István, Kobzos Kiss Mihály

Dárdai István és Koncz Csaba

Benkő Imre és Hajdú József

Sipos Mihály

Kovács István és Gulyás Gyula

Gulyás Gyula és Török László

1994

Miltényi Tibor: Progresszív fotó. Szellemkép Kiadó, Budapest, 1994. 89-90. o. „Török László nagyon karakteres képi világa olyan személyes univerzmként értelmezhető, mely kevés számú ismétlődő motívum rendszerére épül. A különböző irodalmi-költői inspirációkat homogén vízióvá szervezi, mint-ha ugyanazt a képet fogalmazná már idestova húsz éve. Steril szimbólumai ugyanakkor nem fordíthatók vissza egykönnyen a verbális szférába, ahonnan vétettek. Úgy működnek, ahogy a maga módján a költészet: a gondolatokat, érzelmeket és hangulatokat nem kimondja, hanem a befogadóban teremt meg. ... Ha a fotográfia önálló nyelve felől közelíték e képekhez, első ránézésre megrendezett installációk lefényképezett dokumentációinak tűnnek: szinte kiáltóan fotószerűtlenek. A túlkomponáltság, az érzéki-erotikus modellek hangsúlyosan jelképi kontextusban, a kép a képben szituációk konceptuális felhangjai, a nyelvi jelek beemelése a vizuális közegbe, a képmontázs-gondolatmontázs vitathatatlan didaxisa, mind-mind valami fotográfiai határesetre utalnak...”

H./egy/H./ill/ Z./oltán/ : AKTuális. Reform, 1994. szeptember 2. (1 képpel)

Két képe: Fotogram I-II., megjelent: Fotóművészet, 1994. 3-4. sz. 96. o.

1995

l.e.: A Pajta-galéria. Magyar Fórum, 1995. május 22.
Sárközi Ágota: Pluszmozgás Salföldön. Akttábor a Pajta Galériában. Fotó, 1995. március 18-19. o. (6 képpel)

1996

Hegyi Zoltán: Tanítani a lehetlent. Demokrata, 1996. 38. sz. 63. o. (Török portréjával, fotó: Katkó Tamás)
M./arkovics/ F./erenc/ : Fotográfiai alkotóműhelyek: Pajta Galéria. Egyre inkább művészteleppé válunk. Beszélgetés Török Lászlóval. Fotóművészet, 1996. 5-6. sz. 3-6. o. (4 képpel)

A. I.: Törököt fogtunk. A magyar fotóművészet iskolája. (4 képpel) Világlap, 1996. április „Először volt Vidor. A legendás 'nagy' Török, a kiváló operatőr, aki egy futballmeccs kilencven percéből felvett ötöt, és azon rajta volt mind a három gól... Az életműnek már az is része, hogy unokaöccse érdeklődését a fotózás felé fordította. Így teremtődött meg a magyar fotózás egyik legizgalmasabb figurája, a »kis« Török...”

M. L.: Min dolgozik? Török László fotóművész. Fotó, 1996. 5. sz.

Bacsikai Sándor a megbízásomból interjút készített Törökkel 1996. június 6-án. A kazetták a Magyar Fotográfiai Múzeum hangtárában.

Bacsikai Sándor: Fotográfiai alkotóműhelyek: Pajta Galéria – Beszélgetés Török Lászlóval. Fotóművészet 1996/5-6. szám, 3. o. (4 képpel)

Látható jelen. (Török négy képével) Fotóművészet, 1996. 1-2. 98. o.
Magyar Hírlap, 1996. július 27.

1997

Bari Károly: A mozdulatlanág örökbefogadása. (ismét megjelent: Cigányok, kiállítási katalógus, Pécs, 1997.)

Török László kiállítása, Cigányok. Kortárs Magyar Fotográfia '97, Pécs (katalógus), Janus Pannonius Múzeum Galéria

1998

Magyar és nemzetközi ki kicsoda. Bp., Biográf Kiadó 1998–2000.

Zalán Tibor: Huszonöt év. Török László gyűjteményes kiállítása elé. (katalógus előszó) „Török meggyőződésem szerint lírikus, olyan költő, aki a fotográfia nyelvén fogalmazza meg verseit. Lány és szomorú költemények ezek, melyekben az egyes szám első személyű alanyiség dominál, az objektívra helyezett szűrőhöz hasonlóan, sajátos, fanyar-édes fényekbe

Török László A család című fotográfiáját láthatják, mely 1973-ban Aranyszem-díjat nyert a World Press Photo általános kategóriájában.

2013

Analóg. 21 magyar fotográfus a 20. századból. Körnendicsák Fotográfiai Gyűjtemény. (szövegek: Colin Ford, Kincses Károly, Kiscsatári Marianna) Liberty Art Centre és Körnendicsák Kiadó Budapest, 2013.

2016

R. Kiss Kornélia: *Fél évszázad fotói Salföldön*. Huszonöt éves a Pajta Galéria, nagy kiállítással ünnepelnek a Balaton-felvidéken, Magyar Nemzet, 2016. június 3. (79. évfolyam, 129. szám)

[...] számára végleges odaköltözéssel, mint Török László fotóművész esetében Salföld művészfalu lett [...] saját parasztháza pajtájában nyitotta meg Török László miután a nyolcvanas évek végén [...] Váci utcai Fotográfiai Galéria amely Török Lászlóék alkotócsoportja a kísérletező Első Alkotócsoport számára fontos központ volt Török László Keresztes Lajos fotóművésszel közösen kezdte [...] ***

FILM

Az M5 csatorna Kincskereső című, havonta jelentkező kulturális magazinjában:
<https://www.youtube.com>

Bacskai Sándor készített vele interjút az MFM részére 1996-ban. *Fotográfiai Alkotótelepek: Pajta Galéria*. Egyre inkább művészteleppé válunk. Beszélgetés Török Lászlóval.

„— Ami a családot illeti, édesapám a háború előtt segédoperatőr volt az akkori filmgyárban, de nem igazán szerette. A nagybátyám, néhai Török Vidor legendás operatőr volt, és a Magyar Televízió alapítói közé tartozik, ő már a második világháború alatt is dolgozott, mint haditudósító. A hatvanas évek közepén én is operatőri indíttatásokkal kezdtem a fényérzékeny területekhez való viszonyomat. Vidor bácsi azt mondta, hogy a lépcsőfokokat végig kell járni, ezért először a Magyar Filmlaboratórium Vállalathoz kerültem, és ott nagyon hamar rájöttem arra, hogy azokat a dolgokat, amik engem bármennyire is naiv szinten, de foglalkoztatnak, a film környezetében megcsinálni képtelenség.

— *Érettségi után mentél oda?*

— Igen. Hatvanhatban érettségiztem, egy pár hónapig a filmlaborban dolgoztam, elvittek katonának, visszakerültem, de már éreztem, hogy a filmes szakma nem igazán szerencsés a számomra. Jóval gyorsabban szerettem volna a fényérzékeny gondolataimmal foglalkozni, és beláttam, hogy a türelmetlenségem révén nem ez lesz az a művészeti ág, amelyben ki tudom fejteni az elképzeléseimet. Ekkor kezdtem a fotográfia felé felé orientálódni. Trükk-mérnökként ott dolgoztam a filmlaborban Hefelle József, aki most a szakiskolában tanít, és velem kezdtem el a fotózást. 1970-ben átkerültem az MTI-be, ahol nagyon sok területen dolgoztam, ott tanultam meg a szakmát, általuk szereztem szakmunkás-bizonyítványt. Az ot-tani három év a tanulás és a csalódások időszaka volt. A

vonva az ábrázolás tárgyát. ...Törököt valamennyi munkájában a magány érdekli, illetve a tulajdon magánya vezérli.”

Medgyessi Gabriella: *25 év. Beszélgetés Török Lászlóval*. Szellemkép, 1998. 2-3. sz. 39-44. o. (6 képpel)

(*hír a Huszonöt év megnyitására*): Vasárnapi Hírek, 1998. április 19.

Palotai János: *Kétfélekép(p)*. Élet és Irodalom, 1998. május 8. 18. o.

T./rencsenyi Z./oltán/): *Költő fényképezőgéppel*. Népszabadság, 1998. április 25. 45. o. (1 képpel) „Műteremben dolgozik, vagy ha nem, hát műteremként használja a tájat. Többségében monochrom (leginkább acélkék, sápadtzöld, esetleg barnított) képeim, képsorozataim finom áttünésekkel sejlenek fel a női aktok, miközben gyűrött drapériák, többméteresre nagyított versrészletek, lepedőbe csomagolt autó, kékszínű vér és fekete féknyomok körítik őket, egyetlen költői jelképhez rendezve a fotós üzenetét. Máshol a fotográfus többméteres fényképet akaszt a tájba, a lepukkadt környezetből kiemelt cigány emberek omladozó falra szögezett óriás fotón térnek vissza életterükbe... Érzékeny versek, tónusokba rendezve...”

Török Aranyszem díja (hír és a portréja) Magyar Hírlap, 1998. április 23.

P. Szabó Ernő: *Az Arany Szem-díjtól a Pajta Galériáig*. Új Magyarország, 1998. április 22.

(-): *Egyre inkább művészteleppé válunk*. Beszélgetés Török Lászlóval. Fotóművészet, 1996. 5-6. sz. 3-9. o. (12 képpel) 1999.

Kortárs Magyar Művészeti Lexikon. Főszerk.: Fitz Péter. Bp., Enciklopédia Kiadó, 1999-2001. (szócikk: Kincses Károly)

2002

P. Szabó Ernő: *Megkomponált világ*. Magyar Nemzet, 2002. augusztus 19. 15. o. (1 képpel)

2006

Markovics Ferenc: *Fények és tények*. Ötven éves a Magyar Fotóművészek Szövetsége. MFSZ-Folpress Kiadó, Budapest, 2006.

Péntek Orsolya: *Módosulások 1983–2006*. Török László életmű-kiállítása a Kolta Galériában. Magyar Nemzet, 2006. március 6. / 64. szám

(*hír*): *Török László Módosulások kiállítása* a Kolta Galériában. Digitális Fotómagazin, 2006. ápr. 128. o. (1 képpel)

2008

Ki kicsoda 2009. Szerk.: Hermann Péter. Budapest: Magyar Távirati Iroda. 2008. ISBN 978-963-1787-283

2009

Zétényi Zoltán: *A fénykötő*. Török László fotóművész a családról, az irodalomról és az alkotás folyamatáról. FotóVideó, 2009. június 60-63. o. (14 képpel)

2010

Legkedvesebb képem: Török László: A család. Digitális Fotómagazin, 2010. március 18-19. o. (2 képpel)

Új sorozatunkban egy-egy neves hazai alkotó mutatja be egy képét, amelyet fontosnak vagy kedvesnek tart. Ezúttal

színeslaborban kezdtem, onnan kerültem az illusztrációs rovatba, dolgozhattam, de később eléggé botrányossá vált az ottlétem. 1972-ben csináltam meg a Család című képet, és az ment ki, az MTI-kollekció részeként, az '73-as World Press Photo pályázatra, ahol elnyerte az általános kategória első díját. Ennek komoly nemzetközi visszhangja lett, de itthon sajnos egészen másképp álltak a dolghoz: az akkori kultúrpolitikai környezetet ismerve természetes, hogy egy olyan kép nyert, amivel ideológiailag nem tudtak egyetérteni, a szocialista család felbomlását és ehhez hasonló üzeneteket vélték a képből felfedezni. Azt is tudni kell, hogy '68-ban Fejes László – sajnos, meghalt már – az Esküvő című képével ugyanebben a kategóriában nyert díjat, és abból is nagy botrány lett, azt ötvenhatra asszociálva tartották provokatívnak, az enyémet pedig a szocialista család szétbomlására.

— *És nem jól asszociáltak?*

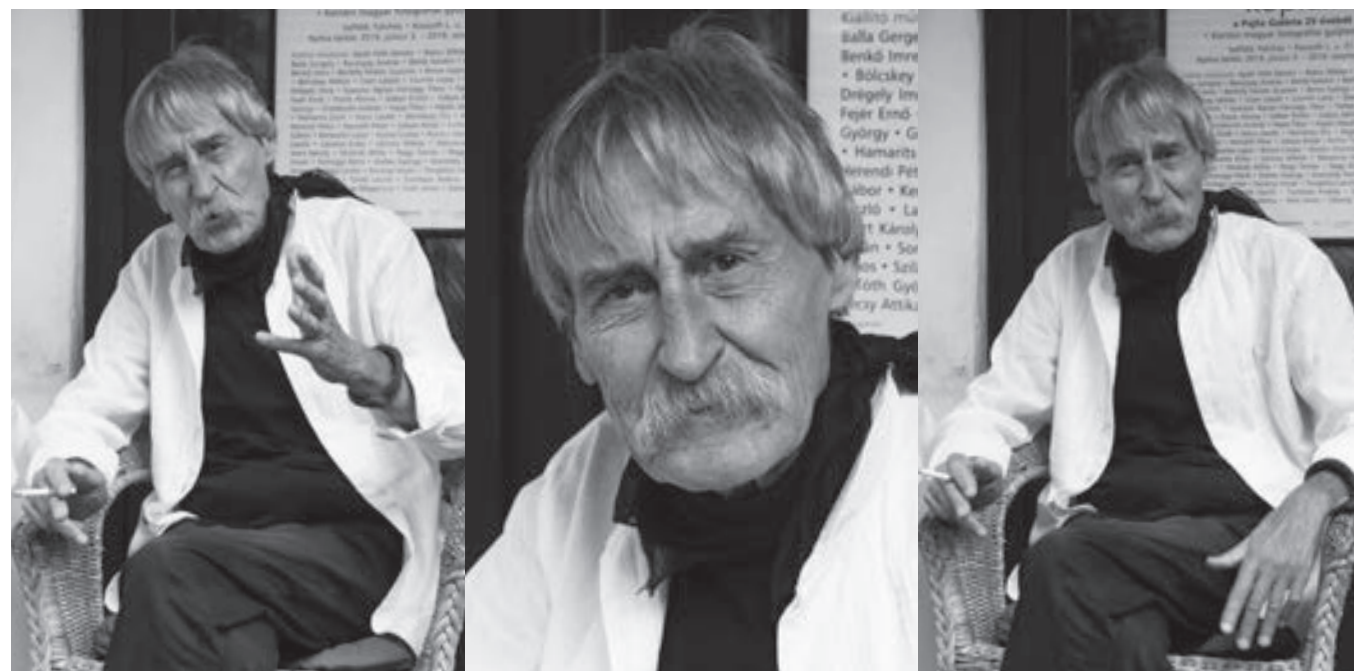
— Az én indítatásom egészen más volt. A hetvenes évek elején jövedelemkiegészítésként jártunk le vidékre, és „röhögős” képeket csináltunk. Ez nekem eléggé megrázó élmény volt, mert a szakmát, de az életet is kezdtem már megismerni. Nagy ellentmondást éreztem abban, hogy mindenki a szépet, a hamisat keresi, és ezt egy olyan műfaj, a fotográfia segítségével akarja elérni és tanúsítani, ami nem képes másra, mint visszaigazolni a realitásokat. Ebből indultam ki. Skiccen már több éve megvolt a kép, előre elgondoltam, több évig benne volt az agyamban, aztán '72-ben adódott a lehetőség, hogy össze tudott állni a képen látható négy ember. A házaspár a szomszédban élt, a kisfiú szintén az egyik lakótárs gyereke volt, Ibolya pedig egy ismerősöm a Kárpátiából. Ez volt a kép, ami meghatározta azt a hitemet, hogy lehet létjogosultsága a beállított vagy előre elgondolt fotográfiának; de egyben felismerése annak, hogy a fotográfiában a véletlennek is lehet meghatározó szerepe, a pillanat banalitása értékeket is közvetíthet: ezen a képen is, az antropológiai azonosságok csakis az esetlegességéből fakadtak. Az MTI-nél akkortájt nagyon sok álrport készült, én azt nem akartam csinálni, úgy gondoltam, ha valaki a fotográfiával akar foglalkozni, akkor az a fajta dolog nem követhető.

— *Gyakorhokként pályáztál a World Pressre?*

— Abban az időben hívták meg Keleti Évát a zsűribe, és az MTI-ben úgy gondolták, hogy nekik is nyitni kell, összeállítottak egy kollekciót. Előtte Alföldi Jenő írt egy kedvező kritikát az Élet és Irodalomban a képemről, és így került be az anyagba. Amikor Amszterdamban zsűrizték a képet, nem tudták, hogy ki csinálta, mert a hátára nem is volt ráírva a ne-

vem. A díjátadásra ki nem mehettem, később megtudtam, hogy ez volt az első kép, amit díjaztak. Az MTI-ben pillanatokon belül megfagyott körülöttem a levegő, ami oda vezetett, hogy kijelentették, nem lehetek náluk fotográfus. Tehetségtelennek tartották, és azt is mondták, hogy valahonnan loptam az ötletet, a fő indok pedig az volt, hogy a kép nem reprezentálja Magyarországot, mert provokatív, végül kijelentették, hogy a sajtópályára alkalmatlan vagyok.

Nagyon ambivalens volt a helyzetem. Szintén '72-ben egy nagy anyagot hoztam Velencéből, abból is botrány lett, mert tíz tekerccsel többet fényképeztem a megengedettnél. Sok jó emberrel is találkoztam, többek között Molnár Edittel, de például Gink Károllyal már nem engedtek dolgozni, más lett a világosítója – eléggé kontrasztelektív világ volt. Meg persze én sem voltam nagyon fegyelmezett. Be akartam bizonyítani, hogy érett vagyok erre a pályára, és egyetlen célom volt, hogy véglegessé váljon a kapcsolatam a fotográfiával; és hol lehet ezt elérni, ha nem az MTI-nél? Herczeg István rovatvezető halála után megszűntek az esélyeim arra, hogy ott maradjak, pontosabban megmondták, hogy semmi gond, világosító még hatvanévesen is lehetek. Beláttam, hogy ott én nem lehetek fotográfus. Szabadúszó lettem. Kisebb munkákból, külsőzésekben aránylag jól kerestem. A Vue Touristique szerkesztőjétől kaptam egy papírt, hogy rendszeresen dolgozom nekik, ezzel teljesen le voltam fedezve. Próbáltam a további gondolatimat megfotografálni. A '74-es World Pressen harmadik lett a Nincs időnk várni című képem, utána még csináltam néhány „ötletfotót”, aztán nagyjából le is álltam ezzel a dologgal, mert beláttam, hogy ez a fajta „poénkodás” nem járható, annyira erős az ötlet, hogy már-már veszélyezteti a kép ikonikusságát. Voltak sikerületlenebb dolgozataim, volt, ami vakvágánynak tűnt, aztán elkezdtem gondolkodni, hogy minél inkább redukálom a fotográfia poén részét, hogy minél egyszerűbben, piktoGRAMszerűen fogalmazzam meg. Ezek a képek a Módosulások című könyvemben már letisztultabb ügynek tűnnek. Igyekeztem őket úgy megfogalmazni, hogy eredetiek is legyenek, de inkább a képi üzenet legyen az, ami sajátossá teszi őket. Ez a korszak '83-ig tartott. Akkor már egészen más volt a fotográfusi közélet, a hetvenes évek közepétől már nagyon fontos emberek kezdtek felbukkanni – Vető János, Kerekes Gábor, Tóth György, Balla András, Fejér Ernő, Timár Péter, Szerencsés János, Jokesz Antal –, akkor kezdtem én is közlekedni a szakmához, addig magányos ember voltam, nem is volt kapcsolatom senkivel azon túl, hogy az MTI révén sok fotóst ismertem. Vető Jancsival voltam világosító, ő ebben az idő-

Kende János operatőr triptichonja Török Lászlóról. Salföld, 2017. Triptych of László Török by cameraman János Kende. Salföld, 2017.

Tóth Gergely, Gulyás Gyula és Haris László

Jokesz Antal, Tumbász András, Szamódy Zsolt és Török László

A „házigazdák” és Fábián Gusztáv salföldi polgármester
 The „hosts“ and Gusztáv Fábián, Mayor of Salföld

Gulyás Gyula „forgat”
 Gyula Gulyás „filming“

Haris László

Jokesz Antal és Tóth Gergely

Kovács István és Somogyi Győző

Török László, Arday Ildikó és Somogyi Győző

Jokesz Antal és Horváth Péter

Sólyom Barbara és Balla András

Hajdú József

Harnóczy Örs és Jokesz Antal

Bakos Ádám, Takács Panka és Kovács István

Balla András és Török László

Bicskei Zoltán, Sára Sándor és Buglya Sándor

Dárdai István és Koncz Csaba

András Ferenc, Buglya Sándor és Sára Sándor

Dresch Kvartett

Benkő Imre

Művészeti aukció a Pajta Galériában, 2016 / Art Auction at the Pajta Gallery, 2016

szakban azt mondta, hogy valamit akar a fotóval, de fotós nem akar lenni. Tulajdonképpen mind a ketten ugyanazt akartuk. Én abban tévedtem, hogy fotós akartam lenni, Vető tudta, hogy őt ez nem érdekli, aztán a számomra is evidenssé vált, hogy engem se ez érdek. A hetvenes évek közepén, amikor a Fiala Művészek Stúdiója alakult, kezdtünk a többiekkel egymásra figyelni, akkor én is közelebb kerültem a kollégákhoz. Zajlott az élet, kialakultak a kapcsolatok, a fotográfusok érezték, hogy ki az, aki hasonlóan viszonyul a dolgokhoz. Folyamatosan vettem részt a hazai és nemzetközi csoportos, illetve egyéni kiállításokon (a Fotóművészeti Galéria, a Canon, a Dóvin és a Fnack Galéria mellett számos külföldi magyar intézetben). A nyolcvanas évek végén rendeztem az IPV-nél egy filmet, Magyar Fotográfusok a címe. Gera Mihállyal megcsináltam a 21 fotográfust, emellett résztvevőként és szerkesztőként is „benne vagyok” a Találkozások I-II. című könyvben. Úgy alakult, hogy a saját alkotói dolgaimmel egy időben másokkal is tudtam foglalkozni. Amerikában, Denverben csináltam kiállítást magyar fotósoknak, komoly előadásokkal. 1991-ben Salföldön megnyitottam a Pajta Galériát.

Még 1979-ben fölvettem a Szövetségbe. Ott olyan, számomra értelmezhetetlen szituáció alakult ki, hogy arra gondoltam, miért csapódjak bárhová, továbbra is maradok a magányos, magam által választott úton. Talán abban volt némi szerepem, bár jóval később, hogy azokat a művészeket, akik a Szövetségben margóra kerültek, vissza tudtam hozni. Ebből alakult meg az Első Alkotócsoporthoz, aminek '93-tól vettem át a vezetését. Akkor már működött a Nemzeti Kulturális Alap, és ettől egészen másfajta lehetőség kínálkozott a magyar fotóművészet számára, mert azért azt tudni kell, hogy ekkora támogatás a magyar fotográfiának soha nem jutott. Tagja vagyok a kuratóriumnak, tudom, hogy '94-'95-ben mennyit kapott a magyar fotográfia – hát ennyit soha, semmikor. Nem véletlen, hogy zsinórban lehetett a színvonalas kiállításokat létrehozni, és az alkotókat támogatni. Ami a szomorú, ami előtt értetlenül állok, az az, hogy abból a nagyjából azonos korosztályból, ami együtt indult, többen nem fotográfusok már. Gondolok olyan, fontos műveket létrehozó fotósokra, mint Szerencsés János vagy Jokesz Antal, de említhetnek több nevet is. A huszoneg éves lendület már másban sincs meg, de akkor se állunk le, még mindig fontosnak tartjuk azt, hogy mint művészek jelen legyünk. Nagyon fontos a számomra, hogy kik azok, akik kitartanak, akik végig tudták vinni a vonalukat, tartani tudnak egyfajta folytonosságot.

— Volt neked fiatal korodban példaképed?

— Igen. Amikor a hetvenes évek végén az újságíróiskolát végeztem, és záró dolgozatként egy fotós életművét kellett elemezni, akkor én Gink Károly munkáit választottam. Azóta is tiszteltem. Úgy érzem, hogy mostanában egyre több méltánytalanság éri. Nem értek egyet azokkal, akik szerint már nem aktuális, amit csinált. Bár voltak tévedések (kinek nincsenek?), ő az ország egyik legjelentősebb fotográfusa. Ezek az idős mesterek részei a magyar fotókultúrának, és nem lehet róluk azt mondani, hogy „nem kell”, „nem aktuális”. Mi, akik az ötven felé megyünk, azért ugyanúgy csináljuk a dolgainkat, mint régen, és nem biztos, hogy gyengébbek lennénk, mint a fiatalok.

— Téged keresnek meg fiatalok?

— Nem szoktak. Inkább én járok kiállításokra, ismerem a fiatalok munkáit, és partneri kapcsolatban állunk egymással, mint művész a művésszel. Sokan támadtak, hogy a Pajta Galériában miért van ott X, miért nincs Y. Én is úgy gondolkodom, hogy elsődlegesen a saját generációm és a tehetséges fiatalokat próbálom menedzselni.

— Mikor vetted házat Salföldön?

— 1984-ben. Somogyi Győző már a hetvenes évek elejétől ott lakott, de én is az elsők között kezdtem rendbe hozni a házat. Folyamatosan vált a falu ilyen komoly és sajnós drága helyé.

— Sznobok is költöztek ide?

— Nem, általában értelmiségiek; művész, tervező, operatőr. Harnóczy Őrs is általam vett fel, és oda került a Németországban élő Keresztes Lajos fotográfus is, akivel most együtt csinálom a workshopot. Neki '85-ben itt volt kiállítása a Múcsarnokban, megtaláltuk egymást, azóta kapcsolatban állunk. Amikor Kocsis Magdival elkezdtem a workshopot, rö-

tön meghívtam Kereszttest is, mert éreztem, hogy lát majd benne fantáziát. Látott is. Tavaly óta már együtt dolgozunk.

— A házat eleve úgy újítottad fel, hogy idővel ez lehet belőle?

— Én erre nem gondoltam. Az IPV-nél elég jól kerestem, úgy nézett ki, hogy van egy kis pénzem, nyaralóra nem gondoltam, mindenképpen egy parasztházat akartam venni. Ősszel, szüretkor estem be Salföldre, a falu ki volt halva, és ráakadtam erre a házra. Fölmentem a szőlőbe, a tulajdonos éppen szüretelt, megbeszéltem vele, meg is vásároltam, négy-százézer forintért. Cseréptető ház volt, visszaalakítottam nádfedelessé, egy pár év alatt folyamatosan rendbe hozattam. Akkor döntöttem úgy, hogy megcsinálom a galériát, amikor a fényképezés százötvenedik évfordulóján bezárták a Váci utcai Fotóművészeti Galériát. A Pajta Galériának egyértelműen jó sajtója lett. Nagyon sok sanszunk volt, rengeteg kiállításra kaptunk meghívót, komoly pezsgést, mozgást, érdeklődést tapasztaltunk abban az időben a magyar fotográfia iránt. Nagy dolog, hogy ma a külföldi résztvevők magyar művészek munkái által ismerkednek a különféle műfajokon belüli lehetőségekkel. Én ezt lényegesnek tartom.

— Milyen a résztvevők nemzeti aránya?

— Elsősorban a német nyelvterületről jönnek. Az egyhetes kurzus nem kis pénzbe kerül. Ezt egy magyar művész valószínűleg nem tudja megfizetni, ezért döntöttem úgy, hogy inkább vállalom a kockázatot, és idén is meghívtam néhány fiatalat a stúdióból, teljesen ingyen. Jöjjenek, használják ki a lehetőségeket.

— Hogy jutott eszedbe, hogy workshopot csinálj?

— '94-ben megkeresett Kocsis Magdi, aki többször a modellem volt. Ő járt Sebesvízre, ahol már több éve rendeztek alkotótábort. Ismerte a galériámat, és úgy gondolta, hogy egy ilyen kéne csinálni itt is. Jó, akkor csináljunk. Az első évben négy turnust szerveztünk. Utána Magdi kiszállt, és tavaly óta már Keresztes Lajossal csinálom együtt. Az az igazság, hogy ettől a workshoptól én eléggé idegenkedtem, mert az aktfotográfiában egészen mást képviselek. Úgy gondoltam, hogy ha már csináljuk, akkor a kísérletezőbb jellegű, korszerűbb fotográfiai kódokat hordozó alkotások létrehozásával kellene megpróbálkozni. Az aktban én is elég sok mindennel megpróbálkoztam, nem eredménytelenül, és úgy is válogattam meg az előadásokat tartó művészeket – Kerekest, Tóth Gyurit, Katkó Tamást, Kovács Melindát, Fejér Ernőt, Körtvélyesi Lászlót –, hogy inkább ezeket az ismereteket adjuk át, ezzel a felfogással ismerkednek meg az emberek. Az érdeklődés egyre nő. Sok a visszatérő, ami a Pajta Galéria szellemiségének, a művészbarátainknak és Keresztes Lajosnak egyaránt köszönhető. Tavaly négy csoport volt, idén hat kurzust bonyolítottunk le, jövőre már nyolcat tervezünk. Pedig nagyon drága dolog, egyrészt drága helyen vagyunk, a Balaton-felvidéken, drágák a szobák, minden drága. Bár elég nagy a házam, nálam csak a stáb fér el. De a falu igényesen rendbe hozott házaiban elférnek a vendégeim is.

— Az meg hozzád, aki akar?

— Aki ki tudja fizetni.

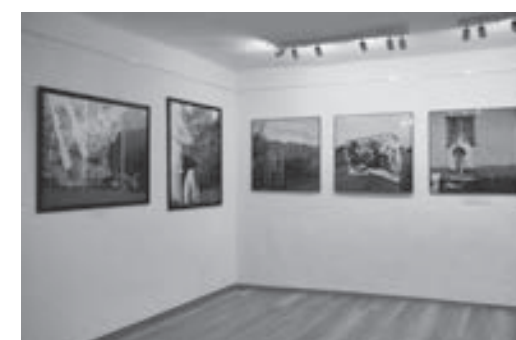
— És ha még azt se tudja, hol kell belenézni a kamerába?

— Ide nem ilyen emberek jönnek. Ide általában komoly felszereléssel jönnek, csak mondjuk nem olyan profik vagy nem annyira gyorsak, mint szeretnék, és hiányzik valami, amin el tudnak indulni. Tudom azt, hogy művészetet nem lehet tanítani, de azt szeretnék, ha ők nem epigonokként, hanem az önálló stílusukat megtalálni képes alkotókként szerezzenek tapasztalatot a művészé válás hosszú és bonyolult folyamatában. Szembesüljenek a fotográfálás „miért”-jével és „hogyan”-jával. Érdekes volt látni a visszajött anyagokból, hogy azokból a technikai, de inkább szellemi motivációkból, amiket itt sugallunk a számukra, mik születnek. Nagyon sok a fiatal résztvevő és persze azok a jó módú emberek, akik ezt hobbiként csinálják, nem a technikai tudás megszerzéséért jönnek ide, hanem azért, hogy valami pluszt kapjanak. És ha olyasmit kapnak, ami újdonság nekik, ami megmozgatja őket, akkor annak borzasztóan örülnek. Itt az, hogy az értékek – a környezet, a művészi rész – egymásra épülnek, együttesen egy komoly, nagy élményt jelentenek. Természetesen volt olyan vendégem, akit semmilyen ötlettel nem tudtunk kibil-
lenten a kommersz világból. A felelősség innentől már nem a

A 70 ÉVES TÖRÖK LÁSZLÓ ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA, SALFÖLD LÁSZLÓ TÖRÖK IS 70. OEUVRE EXHIBITION, SALFÖLD

Kondor Katalin és Gulyás Gyula

miénk. De tavaly volt itt egy olyan vendégem, aki nagyon sok workshopon részt vett már a világon, lejött ide, és most egy tízezer márkás díjat nyert egy salgföldi képével. Fizetett ezerkétszáz márkát – persze hangsúlyozom, hogy ez nem pénz kérdése, ahhoz a képet is úgy kellett megcsinálnia –, de akkor is komoly pénzt kasszírozott.

— *Honnan tudtad, hogyan kell egy workshopot vezetni?*

— Én abszolút nem tudtam, de fotografusként és galeristaként bizonyos minőséghez feltétlenül ragaszkodom. A többi Magdi csinálta, ő hozta a modelleket, ő szervezte az egyéb ügyeket, én meg kiválogattam a művészeket. A házam adott volt. Eleinte idegenkedtem tőle, nehezen láttam meg, hogy vannak benne lehetőségek, de ezt most már másként látom.

— *A helyiek mit szólnak hozzá?*

— Példásan jó a kapcsolat. Salföld katolikus falu, akár érdekenyek is lehetnének a dolgra, de az akt, amely mint kifejezési forma egydős a művészetek kialakulásával, csak egyik része a tevékenységünknek. Nincs mit takargatnunk. A helyszíneink vagy magántulajdonban vannak, vagy távolabb esnek a falutól. A művelődési házat kibéreljük műteremnek. A külföldiek azt szeretik, ha megmutatjuk, hogy mit, hogyan gondoltunk, előadjuk a magunk kis dolgozatát, és utána ők elkezdnek önállóan dolgozni. A galéria egy kis söröző-kávézót is magában foglal, tehát a társaság a munkán túl is mindig együtt van. Vacsora után mindig bemutatkozik egy-egy művész, beszélgetünk, utána, akinek kedve van, ott marad kávézni, borozni vagy sörözni. Azt hiszem, az én workshopom - inkább nyári akadémiaának szeretem nevezni -, egyre inkább művészteleppé válik, és ez nem egy törpe dolog. A kapcsolataink túlmutatnak az egyhetes kurzuson. Én mindegyik vendégemről csináltam egy portrét, a magam stílusában, a szokásos, dupla expozícióval. Karácsonyra mindenkinek elküldtem az általam készített szubjektív portrét; ez is a folyamatos kapcsolattartás egyik formája.

— *Ha valaki csak ezzel foglalkozna, meg tudna-e belőle élni?*

— Szkeptikusan ehhez nem lehet hozzáállni, és csak az anyagi szempontok figyelembevétele ebben a kérdésben nem lehet meghatározó. Úgy látom, hogy ez a tevékenység a magyar fotográfia külföldi elismertetésének egy sajátos láncszemévé válhat. Ugyanakkor, a magyar fotóművészek és a Pajta Galéria számára egyaránt anyagi lehetőséget is biztosít. Az az érzésem, és egyben a reményem is, hogy erre a kérdésre „igen” a válasz.” (Bacsikai Sándor)

Szimbiózis a Pajta Galériában

Török László salgföldi galériájába tartasz, mert a magyar fotográfia legnagyobbjai állítanak ott ki. (...) Ha képes vagy kiszállni a mókuserékből, megtisztít a Káli-medence. Megtisztulva aztán belépsz Török László fotóművész birodalmába, Salföld utolsó házába. A Szimbiózis című tárlaton maga köré gyűjtötte azokat, akik a mai magyar fotográfiában tiszteletet érdemelnek. Szimbiózis: mindkét fél számára előnyös együttélés. Nézed a nagyok képeit. És akkor ott, a kicsi Káli-medence legapróbb falujának galériájában megnyílik benned a nagyvilág. Meglátod, megérzed, megérted, hogy alkotnod kell. Szeresd a szeretettel feldolgozott világot. Török László diófája alatt legyőződ magadban a kishitűséget.

(2004.07.09. – Muray Gábor, Magyar Nemzet)

„Kérdésemre, hogy miért fotografálok? Ha választ tudnék adni, akkor nem lenne szükségem kamerára, és a dolog mindkettőnk részére egyszerűbbé válhatna... Első komoly munkám, A család, melyet 1972-ben készítettem, azonnal szembe-síttett akkori helyzetemmel. Fogadtatása egyidejűleg jelentett sikert (World Press Photo 1973. G.F. kat. Golden Eye) és bukást (MTI 1973. állásvesztés) ... Munkáim fogalmi indíttatásúak, a kommunikáció, az emberi kapcsolatok szenzibilis megközelítései. Feltevése annak a gondolatnak, hogy a lefényképezhető valóság csak egy a lehetségesek közül... A költői kép és a fény-kép összeegyeztethetősége számomra nemcsak attól vált evidenssé, mert a 70-es évek elejétől a 80-as évek közepéig az írók és a költők alkották baráti környezetemet (Kárpátia, Hungária), de azért is, mert a két művészeti ág egyidejű megjelenésétől új, más minőséget vártam...A kísérleti fotográfia volt az a környezet,, amely lehetőséget kínált a

másság felmutatására. Ezt többen, sokféleképpen fogalmazták meg, azt hiszem, hogy ezek egyértelműen művészi kódokat hordozó munkák sokkal jobban jelzik ezt az időszakot, mint bármilyen dokumentarista fotók...”

(Török László: A költői kép 59-60. o. forrás nélkül: lásd: Habik: Cikkgyűjtemény) Szerkesztőként és résztvevőként több fotóalbumban is szerepelt: 21 fotográfus, Találkozások I-II. Medium Art, East European Nude Photography. 1989-ben Magyar fotográfusok címmel filmet készített, mely videókazettákon is sokszorosításra került. 1991-ben hozta létre a Pajta Galéria nevű intézményt.

KÉPEI

Magán- és közgyűjteményekben is megtalálhatók: MOMA New York, Fotó- Film és Tv-Múzeum, Bredford, Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét.

Szikszai Károly: Álom tavaszra T.L.-nak.

Lehunynám szemem.
Nem kéne bámulnom ezt az esőt,
ezt a felmosórongy-szagú éjszakát,
nem kéne reszketni az ablakon kilépő
vers miatt sem.
És nem lépnének be az árulók,
ide a szobába,
nem innának véremből,
ágyamat érintetlenül hagynák,
a poharat az asztalon,
és nem ugorna emeletnyit a szív sem.

Fehérbotot kezembe, akkora már a sötétség!
Jönnek, a tengert markukba emelők,
a mellükön képzelt fegyvergolyótól sebesültek,
jönnek, zsíros, sámsoni hajjakkal,
azt mondják, mi tudunk repülni,
mi tudunk a szabadságról, amiből
egy van, mint a csodálatos
griffből,
jönnek,
elsötétítik ablakomat
lehunynám szemem—
álom kéne erre a tavaszra.

(Megjelent Török László 1979-es miskolci katalógusában)

Zalán Tibor verse

Török László FotóUrnak egy salgföldi parasztházba

Az új modell talán majd betűk közé fekszik
s teste úgy ragyog hogy behunyjuk szemünk
dolgozni fogunk dolgozzunk dolgozni megint

Homlokunk a badacsonyi alacsony égbé verjük
s vödörből öntjük egymásba az erős fröccsöket
hajnalban patakban hűtjük le fölhevült fejünk

Mondom dolgozunk s már mi kezünk is ragyog
verejtékünket töröljük ne marja ki a szemünk
:pontosan lássuk a jelenség mögött rejtőző dolgokat

mert fölfeslik a látható világ előttünk
és szegyéntelenül a lényeg majd m e g j e l e n

melegen lágyan izgatóan
mint megnyílt blúz alól e l ő t ű n a párás női test

Dolgozni fogunk keményen dolgozunk megint

s kinek teste úgy ragyog hogy behunyjuk szemünket
:betűk közé fektessük szerelmünket reményünket őt
az új modellt

(*Élet és Irodalom*, 1986. febr. 28.)

POZSONY, MAGYAR INTÉZET, 2018

BRATISLAVA, HUNGARIAN CULTURAL INSTITUTE, 2018

Dr. Magyar Imre, a Magyar Intézet igazgatója és Kincses Károly kurátor
Dr. Imre Magyar, Director of the Hungarian Cultural Institute and Károly Kincses, curator

Václav Macek, a Pozsonyi Fotóhónap igazgatója
Václav Macek, Director of the Bratislava Photo Month

„Az én fotóim nem pillanatképek. Csinálom a dolgokat, hétközben melózik a cégnél, harisnyák meg zöldségek, azt hiszem, igényes vagyok ebben is. Aztán szombat-vasárnap meg délutánoként megcsinálom azt a néhány képet, ami az enyém. Helyzeteket élek meg, amiket azután megpróbálok rekonstruálni (...)”

(Mozgó Világ, 1977. 4. sz. 64-71. o.)

„Több hazai, majd külföldi gyűjtőútjára is elkísértem Bari Károlyt, például Zalába, Szabolcsba, Erdélybe... A közös utazások során alapvetően megváltozott az a kép, amelyet addig a cigányságról alkottam, ez volt ennek a munkának az egyik hozadéka. A másik az, hogy segítettek azon szándékom megvalósításában, hogy a fotóról meglehetősen sematikusan gondolkodó környezetben, ahol a fotó elsősorban riportképek pillanatfelvételeiként jelent meg, más, a saját gondolkodásomnak megfelelő fotográfiát hozzak létre. Előre elgondoltam a helyzeteket, a beállításokat, többször is visszamentem ugyanarra a helyszínre, így alakult ki a végleges kép.”

(Magyar Nemzet, 2002. aug. 19.)

Bacsikai Sándor: Egy nagyüzem, ahová sok melós kellett. Beszélgetés Baricz Katival és Török Lászlóval
Fotóművészet: — Hogyan kerültél a Filmlaborba?

Baricz Kati: — Engem nagyon érdekelt a fotográfia, szerettem volna a fotóval foglalkozni, de még nem fotóztam olyan szinten, hogy bárhová fölvehettek volna, és semmilyen lehetőségem nem volt arra, hogy Budapestre kerüljek. Egy ismerős bácsinak, aki Fonyódról költözött Pestre, többször is mond-

tam, hogy érdekel a fotó, és megígérte, hogy segíteni fog. Ő a Filmlaborban dolgozott gondnokként, és segített, hogy 67-ben, az érettségi után oda kerülhessek. Aztán ott maradtam kilenc évig. Betanított munkás voltam, a kopírozóban másoltam a filmeket, zöld fénynél, majdnem teljes sötétségben. És a szemem még mindig jó! Ez hihetetlen, én szerveztem előre tudta, hogy fotográfus leszek, és ezért nagyon jó szemmel születtem.

— Volt valamilyen felvételi beszélgetés?

Baricz Kati: — Ez egy nagyüzem volt, ahová sok melós kellett. A szocializmusban mindenki munkához jutott, ha valaki jelentkezett a Filmlaborba, és volt hely, akkor elkezdhetett melózni – persze nem túl nagy pénzért, az első fizetésem hétszáz forint volt. Nem is tudom, volt-e ott próbaidő...

Török László: — Volt. Én 66-ban kerültem oda, rögtön az érettségi után. Próbaidőre vettek föl, és sajnos az történt, hogy ősszel behívtak katonának. Ezért az akkori munkajog szerint nem vált folyamatosá a munkaviszonyom, de megígérték, hogy a leszerelés után visszavesznek. Így is történt, 68-ban, a katonaság után visszakerültem a Filmlaborba.

Fotóművészet: — Te miért akartál ott dolgozni?

Török László: — A nagybátyám Török Vidor operatőr volt, és amikor gimnazista koromban eljött a pályaválasztás ideje, természetesen én is operatőr akartam lenni, már a családi indíttatásból is – meg ugye, az Arriflex kamera olyan jól áll az ember kezében, pláne, ha egy-két lány is van a közelben. Akkor már fotóztam, Vidor bácsi Fed-2 típusú, távmérés gépével, persze se szakmailag, se gondolatilag nem voltam még elég érett. Szegény család voltunk, de a szüleim valahogy mégis

vettek nekem egy kis filmkamerát, borzasztóan sok pénzért, hétezer forintért, és forgatókönyvet is írtam, szóval nagyon komolyan gondoltam azt, hogy operatőr leszek. Vidor bácsi azt mondta, hogy akkor tanulom meg legjobban a szakmát, ha végigjáró a számléltrát; gyakorlatilag így kerültem a Filmlaborba.

Katival ellentétben a hívógépre kerültem, ezek teljesen korszerű André Debrie gépek voltak, tizenhat milliméteres, harmincöt milliméteres, „dúpnegás”, összesen talán tizennégy darab, akkoriban hozhatta be őket Dobrányi Géza bácsi. Számomra fantasztikus élmény volt, egyrészt a környezet, a korszerű üzem, másrészt az az élet, ami ott folyt. Az is ott derült ki a számomra, hogy az operatőri álom egyre távolabb kerül tőlem, és a bennem lévő elképzeléseket más művészeti ághoz fogom „kihordani”, mert én egészen más fajta, jóval türelmetlenebb alkat vagyok annál, mint amit az operatőri szakma megkövetel.

Géza bácsi és a fiatal mérnökök, Erdélyi László Attila és Hefelle József, plurális légkört teremtettek a Filmlaborban, mindenkit felnőttként, értékes emberként kezeltek. Így, Hefelle révén kerültem komoly kapcsolatba a fotográfiával, ő mutatta meg, miket lehet elérni a fényekkel, a beállítással. Akkor készítettem életem első aktfelvételeit, és ez a kezdet meghatározta a fotográfusi gondolkodásomat, tulajdonképpen azóta alig mozdultam el az akttól mint témától.

— Volt a munkádon felelősség?

Török László: — Természetesen volt. Az egész hívási folyamat leglényegesebb része a negatívívás, ott nem lehetett hibázni, ahhoz a fázishoz a legrégebbi szakembereket tették. Én egy pozitív hívógépen, a Kati által készített másolatokkal dolgoztam, ott nagy dráma már szerencsére nem történhetett.

Baricz Kati: — Én egyre emlékszem nagyon. Megbízható munkás voltam, iszonyú lelkes, aki megváltja a világot, és ettől nagyon fontosnak éreztem magam. Az eredeti, már előhívott, tehát nagyon értékes negatívok kerültek hozzám, miután a fényegadóban snittenként beprogramozták, lyukszalagra kódolták, hogy az operatőr milyen tónusokat, színvilágot akar. A filmet ezzel a lyukszalaggal együtt betették a kopirgépbe, erről csináltunk musztereket, az első kópiákat. Egyszer nagyon fáradt voltam, nem figyeltem eléggé, és az Egri csillagok három méternyi jelenete begyűrődött és tönkrement; de valami költséges csatajelenet, rengeteg szereplővel, díszlettel, pirotechnikával. Én akkor már fotóztam, már a gimnáziumban is tudtam nagyítani, a Filmlaborból kijártam riportokat csinálni, hívtam már elő jó pár negatívot. Mit számít akkor nekem, hogy eredeti negatív, nem olyan nagy érték az, és vihogva azt mondtam Szabó Lacinak, a főnökömnek: „Na és akkor mi van?”

Behívtattak a nagyfőnökhöz, és ez az aranyos Szabó Laci szelíden kezdte magyarázni, hogy ezt a jelenetet most meg kell ismételni, képzeljem el, hány ember munkája ment tönkre. „Rendben van, Katika, nem akasztjuk föl, de legalább ne nevette volna el magát!”

Tiszta szoc. reál volt: a hét végére elkoszolódott, fehér köpeny, bedagadt lábak, térdzokni, kismamacipő.

Török László: — A mi ruhánk nem koszolódott el annyira, meg az én drága édesanyám erre nagyon odafigyelt, és minden nap frissen vasalt, vegytiszta köpenyben engedett el. Ott különben is nagyon megkövetelték a tisztaságot és a pontosságot.

Baricz Kati: — Volt egy főnök, a Toldi, nagy koponya volt, de nagyon kemény főnök, tőle rettegtem, reggelente bejött a kopirba, és végighúzta az ujját a kopirgépben, hogy nem poros-e, utána meg alul, hogy nem csöpög-e az olaj. Reggel egy órán keresztül a gépet kellett tisztítani. A gép kapuja előtt naponta több ezer méter filmszalag fut le, és ha egy porszál megakadt, az az összes kockára rákerült. Hihetetlenül precíz munkára és fegyelemre volt szükség.

Baricz Kati: — Nagyon jó iskola volt. Végül is mindketten filmesek vagyunk, Lacinak olyanok a képei, az elmozdulásokkal, mint az életből kiszedett pillanatok. Csak éppen mi magányos farkasok lettünk, nem gondolkodunk csapatban, mint Sára Sándor, Koltai Lajos vagy Ragályi Elemér, meg a többi művész, akiket naponta láttunk. Laci a türelmetlenségét említette; én is, ha egy képet kitaláltam, ott volt a labor, a vegyszer, ott volt a lehetőség, és azt mondtam, hogy megcsinálom

egyedül, nincs szükségem arra, hogy egy egész stábot mozgassak. És a kész kép is csak az enyém.

Fotóművészet: — Miért kellett fotólabor a Filmlaboratóriumba?

Török László: — Mert Szoboszlai Gabi, a labor vezetője, rendszeresen végzett bizonyos kísérleteket. Géza bácsiék ki is írtak egy fotópályázatot a dolgozóknak, ami azt jelenti, hogy többen is foglalkoztak a fotográfiával. Ott mindenki el akart valahová jutni.

A hívóterem mellett volt a szenitometria labor, ahol a nyersanyagot lótték be, onnan mi mindig megkaptuk a lányoktól a levágott Eastman Color negatív darabkákat, amit azután bekazettáztunk, és a hívós, amikor éppen nem volt komoly mennyiség a hívógépben, előhívott nekünk. Utána bevittük a kopírozóba, és már meg is volt a diánk.

Baricz Kati: — Én meg fekete-fehér DX filmeket kaptam, 24 DIN-es volt, inkább a műfényre érzékeny, a legszebb film, ami létezik.

Ha belegendolsz, a film és a fotó alapanyaga ugyanaz. Morvai Gyuri bácsi meg Szimán Oszai bácsi, akik a kísérleti laborban dolgoztak, mellette fotográfiai szakkönyveket is írtak. A „Hefivel” meg havonta összejöttünk, elvittük hozzá a képeinket, és elemezte őket.

Török László: — Az én fejemben már akkor is megvoltak azok a típusú, beállított képek, amiket azóta is csinálók, és az az ötletem támadt, hogy a Keleti pályaudvaron egy gőzmozdonynál egy férfi-nő kapcsolatot fogok lefotografálni. 68-ban nem lehetett egy pályaudvaron csak úgy fényképezni, ezért Géza bácsi titkárságán – ami különben állandóan nyitva állt előttünk – elmondtam, mit szeretnék, és ők mindent elintézték, megírták a levelet, amire a MÁV vezérigazgatóságon megkaptam az engedélyt. Megcsináltam a képet, kiállítottam a fotópályázaton – tulajdonképpen ez volt az első képem, ami falra került.

Baricz Kati: — Tudjátok, mennyit tanultam abból, hogy bemehettünk megnézni a musztereket?

Török László: — És soha nem fordult elő, hogy valakit kizavartak volna, és annak ellenére, hogy a hierarchia legalján voltunk, abszolút emberszámba vettek minket. Egy epizód a tanulási folyamatból: Pintér Georg fiatal operatőrként a háborús Vietnamban forgatott. Néztük a muszterét, amely iszonyatosan karcos volt. Megkérdeztem tőle, hogy kamera volt-e a kezében, vagy homokóra. Finoman elmagyarázta, hogy a háborús durva dolog, akár a smirgli. És ezért használta ő is, tudatosan végigkarcolva a kópiát. Mindez számomra nagy tanulság volt.

Baricz Kati: — Néha eszembe jutnak a Jancsó-filmek kompozíciói, Tóth Janó truvájai... bennünk külön életet éltek ezek a filmek. És ma is megborzongok, ha arra gondolok, hogy milyen titkokba voltunk beavatva. Láttunk jeleneteket, amiket rajtuk kívül senki más nem láthatott, mert később kivágták a filmből.

Török László: — Amiket azután elmesélhettem a kávéházban. És én már akkor beszámolhattam a legújabb filmekről, amikor még a moziplakátok sem készültek el.

Baricz Kati: — Láttunk reprezentációs vetítéseket, amiket külföldiek forgattak bémunkában a Mafilmnál, de Magyarországon tiltott filmeknek számítottak.

Török László: — Ez is Dobrányin múltott. Én még emlékszem az előző vezetésre, mert 66-ban, amikor a Filmlaborba kerültem, ő még csak főmérnök volt, az előző vezetőt nyilván a párt helyezte oda, hiszen a filmgyártás politikailag veszélyes üzemnek számított. Azt hiszem, az operatőrök nyomására értette meg a politikai vezetés, hogy nem jó, ha olyan ember igazgatja a Filmlabort, aki azt se tudja, mi a különbség a negatív és a pozitív között, és akinek Dobrányi Géza, az európai tekintély, csak a beosztottja.

Mindenki tudta, hogy Géza bácsi mekkora szakember; tulajdonképpen ő hozta létre az egész laboratóriumot. És az a fantasztikus, hogy ez a szakmai biztonság valahogy a külsején, a megjelenésén is látszott: jóképű, elegáns úr volt, olyan kisugárzással, ami a tiszteleten túli dimenziókba emelte a kapcsolatot.

Baricz Kati: — Géza bácsi gyönyörű szép, csinos ember volt. Minden reggel végigjött a folyosón, és beköszönt. Van egy vezetői típus, akinek olyan a tartása, hogy soha, a legmaga-

ESZTERGOM, LÉVA, GÖD

Esztergom, Rondella, 2016. Szabó Ágnes művészettörténész megnyitója Esztergom, Rondella, 2016. Opening address by art historian Ágnes Szabó

A lévai kiállítás

Göd, 2010. Megnyitó Göd, 2010. Opening

A Göd-Art Csoport The Göd-Art Group

Borbély Ferenc Gusztáv festőművész és Török László Painter Ferenc Gusztáv Borbély and László Török

Balaskó Jenő kiállítás-megnyitója
Exhibition opening of Jenő Balaskó

Csokonai Irodalmi Társaság, 2018 / Csokonai Literature Society, 2018

Török László házigazda, Miklósa Erika operaénekes és Batta András zenetörténész
László Török, the host, Erika Miklósa opera singer and András Batta music historian

Miklósa Erika és családja
Erika Miklósa with her family

Zalán Tibor és Török László

Salföld Dalföld, 2017

Boka Gábor ős-színháza, 2017
Gábor Boka's Theatre, 2017

Lőrinc Hortenzia és Dresch Mihály koncert, 2017 / Concert by Hortenzia Lőrinc and Mihály Dresch, 2017

Vigh Mihály – Balaton

Vigh Mihály – Balaton

Dresch Mihály és Török László

Ifj. Csoóri Sándor Sündi és Dresch Mihály

sabb pozícióban sem érezteti, hogy több lenne nálunk. Azt akarta, hogy tudjuk, mit miért csinálunk, előadásokat tartottak, és amikor még mindig nem értettem, külön is elmagyarázta, de soha nem erőltette. Máskor bejött a sötét laborba, elbeszélgetett velem, és nekem, a vidéki kislánynak ez nagyon sokat jelentett. És ma nagyon hiányzik.

Török László

Hosszú ideig képtőnusi képeivel, hosszú expozíciókba bemozdult figurákkal szerepelt. Aktfotóival lett ismert, kezdetben ironikus környezetbe helyezte a meztelen nőket. Életműve eddig legfontosabb része a Bari Károly segítségével készült Cigányok c. sorozata. Gyakori az irodalmi ihletésű képe. Idézetek c. kiállításáról írták: „a kifüggesztett kép együttesek mindegyike irodalmunk holt és élő alkotóira, illetve azok műveire utalt. A többnyire monokróm színeket, kettős vagy bemozdulások expozíciót és montázstechnikát alkalmazó ezúttal sem fukarkodott az eszköztára talán legfőbb elemének nevezhető női test gyakori szerepeltetésével.”

Talán egyetlen képe sem készült kapásból, nem olyan fényképész, aki cipeli magával a fényképezőgépet, s ha meglát valamit, akkor gyorsan lekapja. Spekulál, gondolkodik, rendez, tervez, s képei csak ezután születnek.

Kincses Károly (Kortárs Magyar Művészeti Lexikon)

Szimbiózis II.

Kortárs magyar fotográfusok az 1960-as évektől napjainkig. Mai Manó Ház. Megtekinthető: 2004. 12. 20. – 2005. 1. 23. Erdély Miklós, Apáti Tóth Sándor, Balla András, Balla Demeter, Bakos Miklós, Baranyay András, Baricz Katalin, Barta Zsolt Péter, Boros György, Bozsó András, Cseri László, Csontó Lajos, Drégely Imre, Farkas Antal Yama, Fejér Ernő, Frankl Aljona, Galántai György, Gábor Enikő, Gábor Kálmán, Hajdú József, Halas István, Hamarits Zsolt, Hegedűs 2. László, Herendi Péter, Jokesz Antal, Katkó Tamás, Kerekes Gábor, Kovács Melinda, Koncz Csaba, Körtvélyesi László, Lábady István, Minyó Szert Károly, Nagy Zoltán, Nagy Tamás, Pintér

Georg, Soltész István, Stalter György, Szamódy Zsolt, Szerencsés János, Szilágyi Lenke, Szirányi István, Szűcs Tibor, Tengölics László, Tímár Péter, Tóth György, Török László, Tumbász András, Várnagy Tibor, Vető János, Vécsey Attila, Vékás Magdolna, Zátanyi Tibor.

A Pajta Galéria megalapításának egyik meghatározó oka annak a hiánynak a mérséklése volt, amelyet a Váci utcai Fotóművészeti Galéria bezárása jelentett a fotográfia 150 éves évfordulóján 1989-ben. Első kiállítása 1990-ben, a kreatív és kísérletező magyar fotográfusok (Szarkovszky féle TÜKRÖS tendencia mint koncepció) csoportos kollekciója volt az USA-ban, a Denveri Colorado Photography Art Centerben. Magyarországi bemutatkozása a Balaton-felvidéki Salföldön, nádfeles parasztházam pajtájában kialakított térben a Denver II. című kiállítással kezdődött 1991-ben, melyet Galántai György nyitott meg. Azóta folyamatosan változó tematikájú, de a fenti fotográfusi gondolkodást követő kiállítások sorozatának

helyszínre, teret adva a fotográfiát érintő elméleti előadásoknak és vitáknak, nemzetközi alkotótáboroknak, kis láncszemként a maga eszközeivel segítve a magyar fotográfusok hazai és nemzetközi elismertetését. A Fotográfusok Házában bemutatásra kerülő Szimbiózis II. című kiállítás ennek a 15 éves tevékenységnek egyfajta szintézise. Művészeti vezetőként köszönettel tartozom a több mint félszáz alkotónak, akik munkájukkal megtisztelték a Pajta Galériát. Török László fotóművész.

Pajta Galéria 8256 Salföld, Petőfi utca 9.
Tel.: 06-87-702-740, 06-30-900-3587
pajtagaleria@axelero.hu

Pajta Galéria megnyitó, 1991

Nádfedeles parasztházának egykori pajtájából alakította ki kereskedelmi célú galériáját Török László fotográfus Salföldön, aki a Pajta Galéria és az első kiállítás 1991. június 21-i ünnepélyes megnyitására Galántai Györgyöt kérte fel. A kiállítás címe THE WALL, alcíme DENVER-2. A cím emlékeztet a tavaszi Colorado állambeli Denverben rendezett kelet-európai fotósok kiállítására, ahol az itt kiállító magyar fotográfusok is szerepeltek munkáikkal. (Többek között: Timár Péter, Török László, Fejér Ernő, Balla András, Vető János, Vécsey Attila, Halas István, Gábos Kálmán, Tóth György, Kerekes Gábor, Szerencsés János, Szilágyi Lenke stb.)

A kiállítás anyaga alkalmilag kibővült Galántai György nyugat-berlini „Lábközi terek” című színes fénymásolat-sorozatával és a megnyitóhoz kapcsolódóan a „Lábközi hangok” c. krómácel hangszobrával. (Ezeknek a műveknek ez az első magyarországi bemutatója. Korábban először 1989-ben a nyugat-berlini DAAD Galériában voltak kiállítva. Majd júliusban a Kapolcsi Napok programjában mint a Pajta Galéria vendégkiállítása az Újkapolcs Galéria próbakiállításaként – Galántai György házában kiállítóterében – a kreatív improvizáció, a metaszintű kommunikáció és a reflexív élvezet eszközként váltak.)

A Pajta Galéria megnyitásának időpontja véletlenül egybeesett Galántai György ötvenedik születésnapjával, erről a kiállítási meghívó egy Erik Satie idézettel emlékezett meg: „amikor 20 éves voltam azt mondták: majd 50 évesen máshogy fogom gondolni. Most 50 éves vagyok és mégsem gondolom máshogy” A hang-esemény pedig tisztelettel Erik Satieről emlékezett meg.

Ez a véletleneket is felhasználó folytonos kontextuskeresés és -építés olyan, mint például a régi evangelizáló technika a vallási misszióban: a kontextualizáció és inkulturáció, a történetírás technikájának tükörképe.

Galántai György megnyitója

Több jó okot is találtam arra, hogy elvállaljam ennek az új galériának a megnyitását. Az első a szabadság: szabad szabadon galériákat csinálni bárhol az országban. Független elképzeléseinket kipróbálni. Nincs már központi zsűri, kultúrpolitika. Így a művészek szabadon választhatnak galériát és a galériák művészeket. Valószínűnek tartom, hogy a galériák, de a művészek nagy része is inkább a gyorsan eladható művészetet fogja választani, pedig hosszú távon nem ők lesznek a leggazdagabbak, hanem azok, akik mernek kockáztatni.

Lassan második éve, hogy hazatértem a volt Nyugat-Berlinből, ahol DAAD ösztöndíjas voltam, és itthon senkit sem érdekelt, hogy ott mit is csináltam. Török László, e galéria létrehozója volt az első, aki kérte: mutassam be berlini munkáimat.

Ezért vagyok itt.

A Pajta Galéria karakterét nyilvánvalóan a fotó fogja meghatározni, mivel a galérista fotográfus, de ez a „fényképészet”

körülbelül olyan tág értelmű, mint ahogyan én a „képzőművészetet” értelmezem, vagyis a művészet régi dobozai kiürültek, és egy új egyetemes kultúra felé tartunk. Ehhez bizonyíték itt a denveri kiállítási anyag és az én megnyitóm, de ehhez még pár további mondatot is kell mondanom.

1968-ban kaptam egy „üzenetet” az amorf formák geometriájáról. Ez elég képtelenül hangzik, és úgy tűnik, hogy a geometriának valami egészen más értelmezéséről lesz szó. Mindenesetre azóta töröm a fejem ezen, és azóta folytatok kutatásokat a művészet és „geometria” határain.

A „Nyugatberlinsziget” adott egy ötletet számomra az „egyembersziget”, vagyis az ember személyes terének megformálására, a magány, az elszigeteltség és egyben a sokszínűség kifejezésére.

Ahogy a tényvonalakban minden meg van írva, ahogyan a szemből diagnosztizálni lehet – és sorolhatnánk az embervilágegyetem részeit –, minden részben benne van az egész.

A „Lábközi terek” pillanatképei (a német manóknak beállításait felhasználva) nem nyújtanak sem prognosztikai, sem diagnosztikai lehetőségeket. Viszont, konkrét megjelenésükben, lételekként vagy modulként való felfogásuk által, eddig ismeretlen, mégis ismerős kompozíciókká alakulhatnak. Az elemek kompozícióvá alakításában elválaszthatatlanul fonódik össze a logika és az émoció. Hol az egyik, hol a másik élvez előnyt. A kompozíció megjelenése egyszerre sík- és térbeli.

A formák: személyiségkarakterek – egymással kapcsolatba hozva végtelen sok kompozíció létrehozására alkalmasak. Természetesen végtelen sok kompozícióra nincs szükségünk, viszont megvan a szabadságunk arra, hogy belső igényeink szerint kiválasszunk párat, amitől jól érezhetjük magunkat.

A képi megjelenítésnek, mint tudjuk, nincs hangja, én azonban a „formák hangjára” is kíváncsi voltam, ezért kiválasztottam párat, és krómácel lemezből kivágva tárgyvá alakítottam. Az így kapott „preparált hangszert” különböző eszközökkel és különböző szisztémák szerint szólaltathatjuk meg, melynek a következménye valamiféle „zene” lesz. Én, a saját előadásomhoz (melyben konkrét hanghatásokra törekszem) a „szobor” készítésekor használt eszközöket (salakoló kalapács, reszelők, fűrészlap, drótkéfe, ecset, bőrkesztyű) használom. Ellenpontként, velem egyidőben, ugyanezen a tárgyon fiam, Galántai Zsolt fog zenélni, aki hivatásos zenész. A produkció kimenetele bizonytalan, de kérem, fogadják szeretettel. (Elhangzott a salföldi Pajta Galéria megnyitóján, 1991. június 21-én.)

FILM

45 perces portréfilm Törökről. Dékány István és Nádorfi Lajos 2009. <http://www.fotovilag.hu/cikk/186/>

TÖRÖK LÁSZLÓ ÁLTAL SZERVEZETT KIÁLLÍTÁSOK A PAJTA GALÉRIÁBAN EXHIBITIONS ORGANIZED BY LÁSZLÓ TÖRÖK IN THE PAJTA GALLERY

A könyv megjelenését támogatták:
Publishing supported by:

Nemzeti Kulturális Alap Fotóművészeti Kollégium
National Cultural Fund of Hungary, Photography Section

Bíró-Gombos Alapítvány
Bíró-Gombos Foundation

Pajta Galéria
Pajta Gallery

Szerkesztette: Kincses Károly, valamint Harnóczy Örs és Török László
Editors: Kincses Károly, Örs Harnóczy and László Török

A könyvet Harnóczy Örs tervezte
Design by Örs Harnóczy
Képfeldolgozás: Herendi Péter
Image processing: Péter Herendi

A könyvben található fotókat az alábbiak készítették: Bakos Miklós, Benkó Imre, Bea István, Borbély Ferenc Gusztáv, Gulyás Gyula, Gulyás János, Eifert János, Fejér Ernő, Kovács László Péter, Körtvélyesi László, Kurcz Lőrinc, Harnóczy Örs, Máté Magdi, Mészáros László, Tóth Gergely, Török László, Török Éva, Simon Csilla, Szamódy Zsolt Olaf, Urbán Ádám, Magyar Hírlap fotó
Pictures included in the album were photographed by:
Miklós Bakos, Imre Benkó, István Bea, Ferenc Gusztáv Borbély, Gyula Gulyás, János Gulyás, János Eifert, Ernő Fejér, László Péter Kovács, László Körtvélyesi, Lőrinc Kurcz, Örs Harnóczy, Magdi Máté, László Mészáros, Gergely Tóth, László Török, Éva Török, Csilla Simon, Olaf Zsolt Szamódy, Ádám Urbán, Photo Magyar Hírlap

Angol fordítás: bevezetők – Zalán-Szabó Sára, versek – Zentai Adél. További fordítások – Seres Beáta.
English translation: introductions by Sára Zalán-Szabó, poems by Adél Zentai.
Further texts by Beáta Seres.
Angolnyelv korrektor: Solymosi Amanda
Proof-reading in English by Amanda Solymosi

ISBN 978-615-00-4184-1

Nyomdai előkészítés: Tér Nyomdai és Grafikai Stúdió, Pécs
Print preparation: Tér Printing and Graphics Stúdió, Pécs

Nyomda: Molnár Nyomda és Kiadó Kft., Pécs
Printed in Pécs by Molnár Printing and Publishing Ltd.
Felelős vezető / *Accountable manager:* Molnár Csaba
Megjelent: 23,69 (A/5) ív terjedelemben
Published in 23,69 A/5 format